

Tisdagen den
29 maj 1979

Tisdagen den 29 maj

Kl. 10.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

*Om rätten till
studiemedel vid
fritidsledarutbild-
ning*

§ 1 Om rätten till studiemedel vid fritidsledarutbildning

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Eva Hjelmströms* (vpk) den 10 maj anmälda fråga, 1978/79:545, och anförde:

Herr talman! Eva Hjelmström har frågat mig om jag avser att avskaffa de diskriminerande bestämmelser som gäller studerande vid fritidsledarutbildningar och likställa dem med studerande vid gymnastik- och idrottshögskoleutbildning.

Enligt 4 kap. 25 § studiestödslagen får s. k. extra studiemedel utgå om synnerliga skäl föreligger. Det ankommer på centrala studiestödsnämnden (CSN) att tolka och tillämpa denna bestämmelse.

Enligt vad jag erfarit är den beskrivning som Eva Hjelmström lämnat av CSN:s praxis beträffande extra studiemedel till studerande vid idrotts- och fritidsledarutbildningar i stort sett korrekt. Bakgrunden till dagens situation är i korthet följande.

Redan i slutet av 1960-talet fattades ett principbeslut i nämnden om att studerande vid gymnastik- och idrottshögskolan skulle beviljas extra studiemedel för inköp av utrustning. I takt med att kostnaderna för sådan utrustning stigit mycket snabbt har CSN därefter intagit en alltmer restriktiv inställning till att bevilja extra studiemedel för inköp av utrustning och liknande. I syfte att så långt som möjligt begränsa de studerandes skuldsättning beviljas extra studiemedel att användas för hyra av sådan utrustning. Jag har erfarit att CSN emellertid inte har för avsikt att ändra på tidigare nämnda principbeslut beträffande gymnastik- och idrottshögskolan. Dessa olikheter i CSN:s tillämpning av reglerna om extra studiemedel är enligt min mening motiverade med hänsyn till att det på studerande vid gymnastik- och idrottshögskolan, som ju undergår en lärarutbildning, ställs krav på viss färdighet i olika idrottsgrenar. Några motsvarande krav ställs inte på studerande vid fritidsledarutbildning.

Studiestödsutredningen har i direktiven bl. a. fått i uppgift att särskilt se över bestämmelserna om extra studiemedel. Med hänsyn härtill är jag nu inte beredd att föreslå några förändringar i gällande bestämmelser.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min fråga.

Det statliga studiestödssystemet har i dag många brister. Det är krångligt,

Tisdagen den
29 maj 1979

*Om rätten till
studiemedel vid
fritidsledarutbild-
ning*

oöverskådligt och näst intill obegripligt när det gäller såväl utnyttjandet som konsekvenserna. Dess största brist är självfallet att beloppen över lag är för låga.

Men uppenbarligen har systemet också andra brister. Jag har i min fråga tagit upp en av dem, nämligen det faktum att studerande vid fritidsledarutbildningar diskrimineras i förhållande till studerande vid gymnastik- och idrottshögskolor. De tillhör på grund av utbildningens speciella karaktär de grupper som kan få extra studiemedel för hyra eller köp av sportutrustning som är obligatorisk för utbildningen. Medan de som studerar till fritidsledare får låna till hyra så får de som pluggar vid gymnastik- eller idrottshögskolorna låna till köp, vilket är en avsevärd skillnad.

Jag har svårt att förstå att man klassar utbildningar på detta sätt. Enligt riksdagens beslut skall fritidsledarutbildningen som bedrivs vid vissa folkhögskolor likställas med högskoleutbildning. Och alldeles oavsett detta så bör självfallet diskriminering av alla slag avskaffas.

Jan-Erik Wikström anser att olikheterna är motiverade därför att det ställs krav på viss färdighet vid gymnastik- och idrottshögskolorna och hävdar att motsvarande krav inte ställs på de studerande vid fritidsledarutbildningen. Jag tycker det är ett mycket egendomligt påstående, som utbildningsministern bör motivera närmare, eftersom det strider klart mot innebörden av riksdagens tidigare beslut.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag vill fråga Eva Hjelmström: I vilket avseende?

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! I det avseendet att högskoleutbildningar självfallet skall likställas i alla avseenden, och då naturligtvis också när det gäller studie-
stödssystemet.

Jag tycker att man bör vända på frågan: Varför skall studerande vid gymnastik- och idrottshögskoleutbildning behandlas bättre än de som studerar vid vissa fritidsledarutbildningar?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Skillnaden är den att det vid gymnastik- och idrottshögskolorna ställs krav på viss färdighet i olika idrottsgrenar. Motsvarande krav ställs inte vid fritidsledarutbildningen, och det vore mig främmande att vi från regeringens sida skulle ålägga eleverna vid dessa folkhögskolor krav som skolorna själva inte ställer.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Visst ställs det krav på att de som studerar till fritidsledare skall kunna redovisa vissa färdigheter i de här avseendena! Det är ju därför som också de kan få studiemedel för att hyra viss utrustning. Det finns enligt min uppfattning ingen skillnad mellan utbildningarna på den här punkten.

Jag tycker att den översyn av bestämmelserna som skall göras bör omfatta också den diskriminering som nu drabbar dem som studerar vid fritidsledarutbildning, så att man får en rättelse till stånd.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Faktum är att det rör sig om två i väsentliga avseenden olika utbildningar.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Det resonemanget skulle innebära att t. ex. de som studerar vid ekonomlinjen och de som studerar vid någon linje som skiljer sig markant från den skulle behandlas olika vad det gäller studiemedel. Att utbildningarna i och för sig är olikartade skall ju inte motivera en olikartad bedömning när det gäller studiemedel. Det resonemanget håller helt enkelt inte, eftersom vi har så oerhört många olika utbildningar.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Eva Hjelmström missar helt poängen. Om man i en utbildning ställer krav på kunskaper i exempelvis vissa vintersporter som man inte ställer i en annan utbildning, så kan det naturligtvis bli fråga om olika bedömningar av behovet av extra studiemedel just för utrustning till sådana vintersporter. Det är ju det frågan gäller.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tycker att utbildningsministern skall se på de fritidsledarutbildningar det gäller. Det är uppenbart så att de som studerar vid dessa utbildningar tvingas hyra viss utrustning, och det är fråga om samma typ av utrustning som de studerande vid gymnastik- och idrottshögskolorna får låna studiemedel för att köpa. Det är inte så att anskaffningen av den här utrustningen är på något sätt frivillig för de studerande vid fritidsledarutbildningarna. De måste ha den, och därför skall de i det här avseendet jämnställas med och ha motsvarande förhållanden som de studerande vid gymnastik- och idrottshögskolorna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2 Om en redovisning av bristerna i konstruktionen av Barsebäcksverket

Statsrådet CARL THAM erhöll ordet för att besvara *Ulla Tillanders* (c) den 26 april anmälda fråga, 1978/79:515, och anförde:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat mig om jag ämnar vidtaga några åtgärder för att få till stånd en samlad kritisk granskning och redovisning av de brister i konstruktionen av Barsebäcksverket som framkommit dels genom energikommissionens granskning, dels genom de erfarenheter av

Tisdagen den
29 maj 1979

*Om en redovisning
av bristerna i kon-
struktionen av
Barsebäcksverket*

konstruktionsbrister som branden i reaktorhallen givit.

Som svar på frågan vill jag anföra följande:

Regeringen bemyndigade mig den 26 april i år att tillkalla en kommitté med uppgift att dels utvärdera vad som inträffat vid kärnkraftblocken Three Mile Island 2 i USA, dels bedöma säkerheten vid de svenska kärnkraftverken. Kommittén, under ordförandeskap av universitetskansler Hans Löwbeer, skall även lämna förslag till åtgärder som syftar till att höja säkerheten vid de svenska kärnkraftverken. Kommittén kommer således att mycket noggrant undersöka och redovisa säkerheten vid alla kärnkraftverk i landet. I detta sammanhang kommer självfallet även Barsebäcksverket att noggrant studeras.

Vidare har regeringen den 17 april i år bemyndigat mig att tillkalla representanter för Sverige i en gemensam svensk-dansk kommitté, som skall överlägga om hur erfarenheterna från den nyligen inträffade reaktorolyckan i USA kan komma att påverka bedömningarna av kärnsäkerhetstekniska frågor i anslutning till Barsebäcksverket. Ordförande för de svenska ledamöterna i denna kommitté är förre landshövdingen Gösta Netzén.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga och noterar att en kommitté har tillsatts med uppgift att dels utvärdera vad som har inträffat vid kärnkraftsblocken Three Mile Island i USA, dels bedöma säkerheten vid de svenska kärnkraftverken. I det sammanhanget skall också Barsebäcksverket studeras. Dessutom har en svensk-dansk kommitté tillsatts.

Man får hoppas att dessa kommittéer kommer att undersöka de risker som Barsebäck utgör för sin omgivning. Naturligtvis är sig ingenting riktigt likt efter Harrisburg. Det som hände där – vad det nu var som hände där – har kastat sin slagskugga över allt vad kärnkraft heter. Ett nytt förtecken har satts som ändrar förutsättningarna för all fortsatt diskussion om riskerna med kärnkraft. Tidigare kända fakta har fått en ny innebörd, och efter Harrisburg har det varit mest bedrövelse för kärnkraften. En sund skepsis har vuxit fram. Barsebäck 1 har trots årlig översyn lämnat eftertryckliga bidrag genom branden i generatorn.

Den aviserade undersökningen måste arbeta öppet och opartiskt och dra fram i ljuset sådant som man tidigare har varit benägen att inte tillmäta så stor vikt. Det finns numera en seismologisk känslighet och vaksamhet för vad som är sant och giltigt och då det gäller varje försök till dupering från kraftföretagens sida.

Det är därför man ställer höga krav på en öppen och genomgripande redovisning av de risker som har byggts in i vårt samhälle. Stora städer som Köpenhamn och Malmö skaffar sig nu ganska brådskande utrymningsplaner. Det är ett exempel på den förändring som har skett. Jag vet inte i hur hög grad en förnyad granskning av riskerna innebär ett underkännande av tidigare bedömningar. Det märkliga är ju att det inte alls är svårt att leta fram material – tillkommet långt före Harrisburg förstås – som inte har tillmätts tillbörlig vikt.

På många håll behandlades Rasmussen-rapportens riskbedömningar som det sista ordet utan att man tog hänsyn till den negativa omprövning som den rapporten utsatts för och som innebar att riskerna måste anses vara betydligt större än vad Rasmussen hade förutsagt.

Pollard-rapporten, framlagd inom ramen för energikommissionens arbete, innebar redan då en kritisk genomgång av Barsebäcksverket. Men om den har man hört mycket litet. Den är i själva verket en ganska intressant läsning. Enligt den uppfyller inte Barsebäcksverket amerikanska normer.

Det här materialet har ju i hög grad aktualiserats och fått en delvis ny och allvarligare innebörd. Enligt min mening är i alla fall det viktigaste att den sakligt grundade oron inför hela kärnkraften blir tagen på allvar och att redovisningen blir opartisk, just, öppen och allsidig – obunden av ekonomiska och taktiska överväganden – och att resultatet presenteras i klarspråk. Jag vill fråga statsrådet, om vi nu vågar räkna med det? Den frågan är inte retorisk utan framställd på förekommen anledning.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag kan svara ja på den frågan.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka även för detta svar men vill samtidigt tillägga att det kanske behövs andra aspekter när det gäller inställningen till kärnkraften än dem som vi har sett hitintills på visst håll.

När de danska kärnkraftsmotståndarna överlämnade de över 300 000 namnunderskrifterna med krav på att Barsebäck borde stoppas yttrade Anker Jörgensen: Jag delar er oro. Det finns många i de stora städerna på båda sidor av sundet som delar Anker Jörgensens bedömning, och vi tror att den bedömningen inte är främst känslomässigt utan sakligt grundad.

Det börjar stå alltmer klart att kärnkraften kräver en teknologi som i alla väder fungerar perfekt. Det är en praktisk omöjlighet, och även om en sådan teknologi vore möjlig skulle den handhas av människor som kan vara nog så perfekta men ändå inte är felfria.

Den attityd som Anker Jörgensen ger uttryck för och som avspeglar den oro som är tämligen allmänt utbredd, den attityden inger förtroende. En allmänt överslätande, tillrättalagd och glättad bild av kärnkraften och de latent risker som den utsätter stora områden för om något skulle hända, den attityden genomskådas snart. Vi vet numera alltför mycket om de risker som kärnkraften medför.

Överläggningen var härmed slutad.

*Om en redovisning
av bristerna i kon-
struktionen av
Barsebäcksverket*

Tisdagen den
29 maj 1979

Om kolkraftverk

Statsrådet CARL THAM erhöill ordet för att besvara *Alf Wennerfors* (m) den 27 april anmälda fråga, 1978/79:517, och anförde:

Herr talman! Alf Wennerfors har frågat mig om jag vidtagit några förberedelser för att – i händelse av ett kärnkraftsnej i den planerade folkomröstningen – snabbt få en etablering av erforderligt antal kolkraftverk.

Som framgår av regeringens proposition 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken bör ett av de centrala energipolitiska målen vara att minska landets oljeberoende. En ökad användning av kol kan bidra till att åstadkomma detta. En förutsättning härför är dock att de miljöproblem som är förknippade med kolanvändningen kan bemästras. För den händelse att kärnkraften i landet skall avvecklas torde det vara nödvändigt med en forcerad introduktion av kol i det svenska energisystemet. Det är mot denna bakgrund nödvändigt att vidta åtgärder för att möjliggöra en ökad användning av kol.

Som aviserades i energipropositionen avser jag inom kort att föreslå för regeringen att statens vattenfallsverk får i uppdrag att i samråd med övriga intressenter och berörda myndigheter visa hur de miljöproblem som är förenade med användningen av kol skall lösas.

En ökad kolanvändning förutsätter vidare att eventuella fysiska begränsningar avseende möjligheterna till import, hantering, vidaredistribution m. m. klarläggs och i förekommande fall undanröjs. Jag vill erinra om att den nyligen tillkallade delegationen för solvärme och bränslen som kan ersätta olja har att klarlägga bl. a. dessa frågor och lägga fram erforderliga förslag.

Jag har vidare för avsikt att föreslå regeringen att delegationen ges i uppdrag att skyndsamt utreda frågan om en snabb kolintroduktion och vilka speciella åtgärder som kan krävas för detta.

Frågan om hamnar för import av kol har aktualiserats under senare tid. Denna fråga bereds f. n. inom regeringskansliet.

De större kraftföretagen planerar för en utbyggnad av kolkraftverk och för att trygga en framtida kolförsörjning. Exempel på detta är Sydkrafts planer på att bygga ett kolkraftverk i Sydsverige.

En rad aktiviteter pågår alltså för att möjliggöra en ökad kolanvändning i landet på ett miljömässigt godtagbart sätt. Det gäller såväl för el- som för värmeförsörjning. Kolet kommer att spela en viktig roll i den framtida energiförsörjningen i syfte att minska oljeberoendet oavsett kärnkraftens framtid. En avveckling av kärnkraften kommer dock självfallet att öka behovet av kol.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag skall först be att få tacka för svaret.

Det är faktiskt rätt många människor som då och då frågar: Vad händer egentligen om det blir ett kärnkraftsnej? Vilka alternativa energiformer står till buds?

Skall vi spara och hushålla, minska oljeimporten och göra oss oberoende av oljan? Vattenkraften kan vi inte bygga ut så mycket mer. Vindkraften ligger långt fram i tiden – solenergin likaså. Torvanvändning kan det inte bli något allvarligt av förrän på 1990-talet. Detsamma gäller skogsavfall och energiskogar.

Då återstår kolet. Det framstår mer och mer, vilket också framgår av propositionen, som ett slags huvudalternativ om det skulle bli ett kärnkraftsnej.

Det finns stora tillgångar kol. Men vi vet också att kolet är förenat med många och stora problem. Det förekommer olycksfall i samband med kolbrytningen. Vi har vidare utsläpp av svavel och koldioxid, och det är problem med stoffet och kväveoxiden. De både aromatiska kolvätena anses framkalla cancer, osv. Det allra allvarligaste problemet är kvicksilvret.

Jag tycker att propositionen och svaret på min fråga tyder på stor framsynhet, inte minst om man ser svaret i dag som en komplettering till vad som stod i propositionen. Men jag tycker ändå att det är angeläget att få ställa denna fråga till statsrådet: Har vi en tillräckligt stor handlingsberedskap? Hur pass snabbt går utvecklingsarbetet på detta område? Det är naturligtvis svårt att i exakta termer ge ett svar på den frågan, men jag vill ändå ställa den. Vilket år t. ex. kan kolkraftverket i Sydsverige etableras? Vi har i dag i tidningarna läst att Sydkraft håller på att bygga ett sådant kraftverk, och det meddelas också i svaret. När kan detta kolkraftverk tas i bruk? Hur pass skyndsamt skall den här delegationen arbeta, osv? Många människor undrar om handlingsberedskapen är tillräcklig. Ligger vi tillräckligt långt framme? Vad händer t. ex., herr statsråd, om oljekranarna stängs?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Om vi får akuta oljeproblem – om oljekranarna stängs, för att använda detta dramatiska uttryck – är det självklart att vi inte i all hast kan introducera kol. Men vi måste planera för en kolintroduktion, oavsett om vi använder kärnkraft eller inte. Självfallet innebär en avveckling av kärnkraften att vi måste utnyttja mer kol, och olyckligtvis blir vi genom en avveckling av kärnkraften också mer beroende av oljan.

Jag tror att man kan påstå att det förekommer en betydande aktivitet med förberedelser för en kolintroduktion. Det förekommer naturligtvis en viss tröghet. Sverige har inte sysslat med kol på länge. Det var i och för sig på goda grunder som Sverige och världen i övrigt övergav kolet som den dominerande energikällan. Kolet medför, som frågeställaren också påpekade, betydande miljöproblem. Det är dessa vi nu i första hand måste försöka bemästra, så att vi får en hygglig teknik, något som naturligtvis inte kommer att innebära att den i alla avseenden blir perfekt.

Vi har alltså de uppdrag som jag nämnde. Jag räknar med att den i dagligt tal kallade solbränsledelegationen skall kunna göra en snabb utredningsinsats, som klarlägger förutsättningarna för en forcerad kolintroduktion om en sådan skulle vara nödvändig.

Det är också uppenbart att flera kommuner som nu diskuterar sin framtida

Tisdagen den
29 maj 1979

*Om avverkningen
av skog för drag-
ning av kraftled-
ningar*

kraftvärmeförsörjning vänder blickarna mot kol och andra fasta bränslen, och det ser vi med tillfredsställelse. Vi tror att det är helt omöjligt och orimligt att nu planera för en kraftvärmeförsörjning som är baserad på olja.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag är tacksam för att statsrådet instämmer med mig. Skulle något så pass dramatiskt inträffa som jag nämnde, blir det verkligen besvärligt för oss.

Vi får emellertid inte nöja oss med detta, även om jag naturligtvis tar statsrådet på orden när han säger att man skall göra allt vad man kan. Men det räcker inte med att åstadkomma den allmänna handlingsberedskap som det talas om i propositionen och i svaret på min fråga. Vi måste också komma till klarhet om vad vi handgripligen kan göra den dag någonting sådant här inträffar. Jag är ledsen att behöva säga det, men jag upplever inte att vi har den verkliga handlingsberedskap som vi borde ha. Det kommer att bli ett bekymmer för det statsråd som den dagen har ansvaret för dessa frågor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om avverkningen av skog för dragning av kraftledningar

Statsrådet CARL THAM erhöll ordet för att besvara Arne Anderssons i Ljung (m) den 2 maj anmälda fråga, 1978/79:521, och anförde:

Herr talman! Arne Andersson i Ljung har frågat mig om jag avser att ge sådana direktiv till statens vattenfallsverk att avverkning av skog för kraftledningsdragning inte kommer att ske innan folkomröstning i energifrågan ägt rum.

Regeringen har nyligen lagt fram förslag till lag om förbud mot att under viss tid tillföra kärnreaktor kärnbränsle. Förslaget föranleds av att de politiska partierna under våren 1979 har enats om att en folkomröstning om kärnkraftens framtida användning bör hållas senast under första halvåret 1980. Byggnadsarbetena på ännu inte färdiga reaktorer fortsätter för att handlingsfriheten på elförsörjningsområdet skall kunna bibehållas i avvaktan på resultatet av folkomröstningen. Motsvarande synsätt bör enligt min mening vara vägledande också för kompletterande arbeten av det slag som erforderliga ledningar från kärnkraftstationerna utgör. Vad jag nu anfört avser givetvis sådana ledningar för vilka koncession meddelats.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Tham för svaret på min fråga.

Det är nu helt klart att en folkomröstning om den framtida energipolitiken kommer att äga rum, kanske om tio månader. Det är helt ointressant vilken personlig uppfattning man har om de här frågorna. Det är ändå helt självklart att man inte kan fatta några beslut med förutfattad mening om utfallet av den

folkomröstningen, men det ligger ändå bakom min fråga, helt enkelt därför att den produktion jag har pekat på, nämligen skogsbruk, är en mycket långsiktig produktion. Trädets omloppstid, dess växttid i skogen, omfattar 80–100 år.

Mot den bakgrunden skall man se att vi nu på våren och försommaren 1979 avverkar icke obetydliga skogsarealer för sådan ledningsdragnig, som kanske ändå icke kommer att bebyggas med ledningar från de reaktorer som trots allt kanske inte kommer att startas. Vi vet ingenting om det.

Det är därför som många skogsägare, som i mycket hög grad berörs av en sådan här kraftledningsdragnig, tycker det är underligt att man fortsätter. De tycker helt enkelt att det ter sig mera omotiverat att man gör dessa stora märken i naturen än att man fullföljer byggandet av anläggningen som sådan, vilket ju ändå har påbörjats och pågått under lång tid.

Jag kan inte riktigt förstå statsrådets svar på frågan just av detta skäl. Jag menar att det som sagts i svaret självklart gäller för den typ av anläggningar som finns i anslutning till de här anläggningarna, men det bör rimligen inte gälla för markanläggningar ute i fält.

Jag ber att få fråga statsrådet: Har man verkligen tagit hänsyn till och ställt i relation till varandra de här tio månadernas väntan, som det är fråga om, och de 100 år som ett träd står och växer samt de betydande kostnadsökningar som det innebär för den skogsbrukare som eventuellt blir av med en icke obetydlig del av sitt skogsinnehav – kanske till ingen nytta?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Arne Andersson i Ljung och jag är säkert överens om att när folkomröstningen äger rum, skall människor ha möjlighet att säga ja eller nej till fortsatt användning av kärnkraft. Om man säger ja, är vi säkert också överens om att då skall vi kunna utnyttja de reaktorer som finns i drift, under förutsättning givetvis att normala och lagstadgade säkerhetsvillkor kan uppfyllas. Om detta skall vara möjligt måste det finnas ledningar till reaktorerna. Det är vi säkert också överens om. En reaktor utan ledning kan självfallet inte förse nätet med ström.

Om vi nu skulle avbryta det ledningsarbete som pågår och som väsentligen gäller Ringhalsstationen, skulle det innebära att det blir allvarliga förseningar i idrifttagandet efter ett eventuellt ja i en folkomröstning.

Om det å andra sidan skulle bli nej, är för det första den merinvestering som detta innebär i förhållande till de totala avvecklingskostnaderna mycket blygsam. För det andra kan ledningarna likväl utnyttjas som en förstärkning av det befintliga nätet. Det är alltså inte någon bortkastad investering, även om den naturligtvis kommer till större nytta om kärnkraften fortsättningsvis kommer att utnyttjas.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Statsrådet Tham för nu in i bilden att de ledningsdragningar som vi talade om mycket väl kan komma in i sitt sammanhang även om de här reaktorerna inte startas. Men då är det faktiskt en helt annan sak som vi

*Om avverkningen
av skog för drag-
ning av kraftled-
ningar*

Tisdagen den
29 maj 1979

*Om avverkningen
av skog för drag-
ning av kraftled-
ningar*

taler om, och den skulle kanske inte ha gett anledning till just den här frågan.

Jag vill erinra om att just från Ringhals, och på en så kort sträcka som ca 15 kilometer nere i Västergötland, är det inte mindre än i runda tal 5 000 kubikmeter skog som man plockar bort. Det är det förhållandet som jag känner bäst till, men det finns ingen anledning tro att det inte skulle finnas motsvarande sträckor på andra ställen i landet och att det då är fråga om lika mycket skog. Jag tycker nog ändå, som jag påpekade alldeles nyss, att det är en väsentlig skillnad mellan att fortsätta med arbetet på själva anläggningen och att ta upp stora sår i naturen, som faktiskt – jag tror att statsrådet får ge mig rätt på den punkten – inte kommer till den användning som först var tänkt. För det är väl ändå inte på det sättet att ledningsnätet är så underdimensionerat att man måste tillföra det den betydande kapacitet som en helt ny ledning från de icke startade reaktorerna innebär? Detta bär inte verklighetens prägel, och följaktligen skulle vi nog inte föra in det i debatten.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! För det första är det så att om vi försenar ledningsbyggena i Ringhals innebär det naturligtvis en kraftig försening för den händelse vi senare skulle ta aggregaten Ringhals 3 och Ringhals 4 i drift.

För det andra – Arne Andersson ställde ju en mera allmän fråga – är det så att den ledning som är aktuell under alla omständigheter behövs för att klara elbehovet för Storstockholm, särskilt för den södra delen. Det är alltså fråga om den ledning som går i riktning norr-söder från Forsmark och ned emot Odensala. Den ledningen är nödvändig oavsett om vi utnyttjar kärnkraftverken i Forsmark eller inte.

För det tredje – när det gäller ledningen från Ringhals 4 – har ju ungefär 75 % av skogen i ledningsgatan redan avverkats. Det återstår alltså bara en liten bit. Och även den ledningen kan, som jag sade – inte helt och hållet, men till vissa delar – utnyttjas med den ledningssträckning som är given, även om Ringhalsaggregaten icke skulle tas i drift.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Huruvida en så stor del av avverkningen är gjord undandrar sig min bedömning, men vid den tid när frågan framställdes – jag vill inte kritisera statsrådet för att ganska lång tid har förrunnit sedan den ställdes – tror jag mig veta att bara en mycket liten del av skogen, kanske rent av ingen skog, hade avverkats. Avverkningen har alltså skett under vårmånaderna. Skulle den ha gått med den hastighet som statsrådet antydde är det bara att beklaga att det är på det sättet.

Samtidigt skall vi hålla i minnet vilka skador det blir för de skogsägare där nere som släpper till mark för kraftledningar – detta är inte den första kraftledningen som går fram där, utan det är den tredje i bredd, och kraftledningsgatan är nu uppe i en bredd på ca 200 meter. Man behöver inte vara en helt obetydlig skogsbonde för att få större delen av sin skogsmark

liggande under kraftledningsgatan. Det är självklart att skogsägarna ser med oro på detta.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag kan förstå de problemen. Det är klart att de här investeringarna ursprungligen är planerade och gjorda och koncessioner givna med sikte på att aggregaten skulle tas i drift. Då är det självklart att det också behövs ledningsgator, som olyckligtvis medför intrång i skogsbruket.

Men, som jag sade, om man nu inte fullföljer det här – skogsavverkningen är alltså till större delen genomförd – innebär det en mycket allvarlig försening om det skulle bli ett ja för kärnkraft vid folkomröstningen, och om det blir ett nej, går ju ändå delar av anläggningen att utnyttja för att förstärka ledningsnätet i den delen av landet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om planerna på fasta förbindelser över Öresund

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Joakim Olléns* (m) den 17 maj anmälda fråga, 1978/79:562, och anförde:

Herr talman! Joakim Ollén har frågat mig vilka initiativ som jag har tagit för att påskynda handläggningen av frågan om fasta förbindelser över Öresund.

Frågan om Öresundsförbindelser togs upp vid statsminister Anker Jörgensens besök i Stockholm den 7–8 maj i år. Vid detta tillfälle kom man överens om att de fortsatta överläggningarna i frågan skulle ske direkt mellan de ansvariga fackministrarna. Jag har i anledning av detta inbjudit den danske trafikministern Ivar Hansen att besöka Stockholm under juni månad.

JOAKIM OLLÉN (m):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Anledningen till att jag har tagit upp frågan om handläggningen av de fasta förbindelserna över Öresund i allmänhet och förbindelserna mellan Köpenhamn och Malmö i synnerhet är de problem som Malmö f. n. har. Ett av dem är de i många avseenden försämrade kommunikationer som Malmö tvingas leva med och som har gjort det utomordentligt angeläget – inte bara för Malmö utan för landet över huvud taget – att så snabbt som möjligt få klarhet i den urgamla frågan om fasta förbindelser över Öresund. Det är naturligt att man kände en viss oro när det cirkulerade uppgifter om att efter den senaste långa utredningen – vi får se om det blir den sista – förhandlingar mellan kommunikationsministrarna kanske inte skulle tas upp förrän i början av nästa år. Nu har emellertid regeringen, likt en Fritiof Nilsson Piraten, tydligt på sitt yttersta bätrat sig och verkligen tagit ett initiativ. Det är naturligtvis

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

*Om planerna på
fasta förbindelser
över Öresund*

*Om planerna på
fasta förbindelser
över Öresund*

utomordentligt lovvärt, och jag noterar att kommunikationsministerns svar på min fråga är positivt.

När dessa två förbindelser har diskuterats, har det ibland framskyttat att det skulle vara nödvändigt att göra en politisk prioritering mellan å ena sidan HII-leden och å andra sidan KM-leden. Såvitt jag förstår talar mycket för att det är möjligt att utan att behöva göra en sådan prioritering, utan att belasta skattebetalarna eller den svenska kapitalmarknaden, åstadkomma båda dessa leder och i varje fall en bro mellan Köpenhamn och Malmö. För att åstadkomma en sådan lösning är det naturligtvis nödvändigt att ta kontakt med de intressenter som kan tänkas vilja medverka till att man utan att regeringarna och kommunerna får ta huvudansvaret för projekten kan utföra desamma.

Därför vill jag gärna fråga kommunikationsministern dels om hon delar uppfattningen att det bör vara möjligt att få relativt snabba beslut som innefattar båda dessa förbindelser, dels om hon ämnar ta kontakt med olika intressenter på detta område i anslutning till överläggningarna med den danske kommunikationsministern för att på det sättet från början få ett så brett underlag som möjligt för bedömandet av vilken lösning man skall välja, i första hand när det gäller frågan om bron mellan Köpenhamn och Malmö.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag är medveten om de problem som Joakim Ollén tar upp, och det är därför som jag har drivit på frågan skyndsamt. Remissutfallet är sådant att man inte kan bortse från någon av de två förbindelserna, och det finns inte heller någon nödvändig koppling mellan dem. Man kan lösa varje fråga isolerad om man så vill.

Joakim Ollén frågade om jag tänker ta kontakt med intressenterna. Detta är en fråga mellan två länder, och regeringsöverläggningarna måste därför komma först. Joakim Ollén tror att jag genom sådana kontakter med intressenterna skulle få ett bredare underlag för överläggningarna. Remissutfallet och uppvaktningar som jag har haft från berörda intressenter har emellertid redan givit ett tillräckligt gott underlag, och av den anledningen behövs inga ytterligare kontakter i samband med överläggningarnas påbörjande.

JOAKIM OLLÉN (m):

Herr talman! Svaret på den ursprungliga frågan var mycket klart och positivt. Svaren på de frågor jag nu har ställt var kanske inte riktigt lika klara.

När det gäller kontakterna med olika intressenter vill jag närmast fråga kommunikationsministern om hon delar uppfattningen att det är möjligt att åstadkomma dessa leder utan att så att säga göra någon politisk prioritering och tidigarelägga den ena leden framför den andra.

Jag är naturligtvis medveten om att man i dessa frågor kan fatta det ena beslutet först och det andra senare. Man kan också fatta dem samtidigt. Jag

undrar: Är kommunikationsministern beredd att medverka till att man i ett sammanhang fattar beslut i dessa två frågor rörande fasta förbindelser över Öresund? Det är utomordentligt angeläget att få klarhet på den punkten.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag vet inte riktigt vad Joakim Ollén menar med politisk prioritering, men i mitt förra anförande låg att jag är öppen för alla tänkbara lösningar.

Jag är medveten om att vi behöver ett beslut relativt snart, just på grund av de planeringskonsekvenser som uppkommer av att man håller olika alternativ öppna. Man kan inte fortsätta med det hur länge som helst. Regeringen är alltså inte låst utan kan mycket väl fatta beslut om båda lederna på en gång, om den danska regeringen menar att det är så beslutet skall utformas. Regeringen kan också fatta beslut i den ena delen först och den andra sedan, och vi är öppna för överläggningar utifrån olika tänkbara alternativ.

JOAKIM OLLÉN (m):

Herr talman! Det är i och för sig bra att regeringen är öppen för olika alternativ, men det vore ännu bättre om regeringen hade en klar vilja att åstadkomma en samlad lösning i denna region. Om man fattar beslut i den ena frågan först och sedan låter den andra vila, finns det betydande risker för att en obalans uppstår i regionen. Ett sådant beslut skulle få ganska allvarliga följder för de samlade kommunikationerna, som man här försöker förbättra. Det är alltså fråga om huruvida den svenska regeringen har ambitionen att åstadkomma ett samlat beslut rörande dessa båda förbindelser, så att vi inom någorlunda överskådlig tid en gång för alla kan få klarhet.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Självfallet är vår ambition att om möjligt åstadkomma en samlad lösning, så att planeringsproblemet kommer ur världen. Men eftersom två regeringar är inblandade, måste vi hålla alla vägar öppna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om bemanningen av sjömätningssfar- tyg

Kommunikationsminister ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Birger Rosqvists* (s) den 17 maj anmälda fråga, 1978/79:567, och anförde:

Herr talman! *Birger Rosqvist* har frågat mig om även konstaterade brister i utförd sjömätning föranleder överväganden i samband med kommunikationsdepartementets prövning av frågan om militär eller civil bemanning för sjömätningssfar-tyg.

Sjöfartsverkets sjökortsframställning har nyligen utretts av en särskilt tillkallad utredare. Utredarens uppgift har varit att göra en allsidig översyn av

Tisdagen den
29 maj 1979

*Om bemanningen
av sjömätningssfar-
tyg*

effektiviteten och tillförlitligheten i processen från sjömätning till färdiga sjökort. Utredningen har remissbehandlats och bereds f. n. inom departementet.

Utredningen är en kritisk analys av de olika moment som ingår i processen från sjömätning till färdiga sjökort. I en avslutande kommentar uttalar utredaren att de instrument och mätmetoder som använts vid sjökartläggning i Sverige är av mycket hög klass. Han konstaterar också att sjömätningens arbetet delvis har fått utföras under mycket svåra förhållanden men att resultatet i allmänhet synes mycket gott.

Under 1960-talet utvecklades en ny teknik för sjömätning. Utvecklingsarbetet var komplicerat. Det är därför inte märkligt att vissa sjömätningssresultat uppvisar en del brister, framför allt vad gäller den med teleteknik gjorda positionsbestämningen. Under ett utvecklingsskede måste vissa brister godtas. Dessa brister är enligt sjöfartsverket avhjälpna.

Den nya teknik som utvecklades under 1960-talet innebar en betydande kapacitetsökning i sjömätningen. Denna ökning har kommit sjösäkerheten till godo genom den preliminära utvärdering som har gjorts i anslutning till mätningen. Upptäckten av nya grund rapporterades således omedelbart utan att avvakta fullständig utvärdering. Denna prioritering gjordes under en period då en snabb utveckling mot allt större och mer djupgående fartyg ägde rum.

I det arbete som nu pågår inom departementet i frågan om den fortsatta bemanningen på statens isbrytare och sjömätningssfartyg skall självfallet alla relevanta faktorer beaktas. Mot bakgrund av vad jag nu har anfört kan jag emellertid inte se att de av Birger Rosqvist påstådda bristerna i utförd sjömätning skulle vara en sådan faktor.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsminister Bondestam för svaret. Jag finner att stora delar av det är yttranden av berörd part som skönmålar i egen sak.

Framställningen av på nyare sjömätningar grundade sjökort har inte skett på ett sätt som från sjösäkerhetssynpunkt varit tillfredsställande.

Vid ett besök som trafikutskottet gjorde hos sjöfartsverket för några år sedan betonades vikten av att få medel till ett nytt sjömätningssfartyg för att kunna snabba upp och effektivisera sjömätningen. Motioner som väcktes i riksdagen med anledning härav föranledde utskott och riksdag att hos regeringen begära medel till ett nytt fartyg, som snart står till förfogande. Utskottet upplystes också av verket om att flyttningen till Norrköping orsakat vissa svårigheter i fråga om personal liksom också vissa problem med tryckeriutrustningen. Men detta betraktades inte som något avgörande problem.

Efter några olyckor med grundstötningar och efter tillbud till haverier med handelsfartyg har det, pinsamt nog för den för sjömätning och sjökortsframställande ansvariga myndigheten, kunnat konstateras att sjökorten inte varit tillförlitliga. Det gäller även områden som har mätts i modern tid. Det har

*Om bemanningen
av sjömätningssfar-
tyg*

framkommit att åtskilliga år gamla mätuppgifter inte är införda på sjökorten. Detta har förklarats med att arbetet släpar efter på den kortframställande enheten. Det är klart att sådana förhållanden väcker uppmärksamhet och undran hos av sjöfarten direkt berörda och hos press och andra mass-media.

Det är mig bekant att det före kommunikationsminister Bondestams tillträde i ämbetet på begäran hölls en föredragning i departementet om läget på sjökortsfronten. Därvid tillstods att inte heller den stora bank som finns av obehandlade data, grundade på många års mätningar, är tillförlitlig. När man noga gått igenom uppgifterna över mätningar har det framkommit att det finns luckor, fel och ofullständigheter som gör att framställningen av helt tillfredsställande sjökort kräver ommätning av områden som redan mätts. Det gäller obehandlade mätuppgifter sedan hela 15 år bakåt i tiden. Arbete, tid och pengar är bortkastade.

Herr talman! Sjömätning är ett precisionsarbete. Det kräver vant och erfaret folk. Det är i stor utsträckning ett arbete för yrkesfolk. Men sjömätningens grovjobb, som skall ligga till grund för precisionsarbetet, utförs av nytt folk varje år. Det utförs av personal som kommenderas till detta arbete. Det utförs av unga pojkar som gör sin värnplikt och har fått några veckors utbildning. Det utförs vidare som ett led i utbildningen för blivande reservofficerare eller för reservofficerare i flottan. Många har säkert haft ambitionen att göra ett bra jobb, men det är inte alltid det räcker. Det säger sig självt att den yrkeserfarenhet som den person får som sysselsätts år efter år i en arbetsuppgift blir en större tillgång.

Det har framkommit att bristerna i mätningarna, som går tillbaka till 1960-talet och som man nu upptäckt, beror på fel som kan härledas till nybörjarfel och felaktiga metoder. Om det kortsiktigt bedömts som ekonomiskt gynnsammare med värnpliktig arbetskraft torde det långsiktigt bli mycket dyrt. Det är detta jag har velat fästa uppmärksamheten på när frågan om civil eller militär bemanning av sjömätningssfartyg nu prövas i departementet.

Herr talman! Tillåt mig ställa en fråga till kommunikationsministern. Anser kommunikationsministern att de uppgifter som nu har lämnats av sjöfartsverket också behöver prövas av annan part?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Om jag får koppla den senaste frågan till vad Birger Rosqvist sade inledningsvis, att det var intressenter som uttalat sig i mitt svar, kan jag tala om att det är professor Bjerhammar, som inte kan anses vara intressent på någondera sidan, som i sin utredning har konstaterat hur det ligger till – inte sjöfartsverket.

Det Birger Rosqvist tog upp inledningsvis i sitt anförande var en helt annan sak än det frågan gällde, nämligen de brister som visat sig föreligga när det gäller att få sjömätningresultaten överförda till sjökort. Det är en svårighet på ritningssidan, som inte har med bemanningen att göra.

När det gäller det kortsiktiga perspektivet vill jag säga att det militära

bemanningsystemet på sjömätningsskroarna har kännetecknats av en stor omsättning av besättningar. Det har självfallet varit en nackdel i den meningen att mätsäsongen till en del har utnyttjats i utbildningssyfte. En stadigvarande besättning skulle självfallet öka kontinuiteten i mätningsskroarna, och de under en längre tid vunna erfarenheterna från sjömätningsskroarna skulle naturligen komma hela sjökartläggningsverksamheten till godo.

Men Birger Rosqvist har i sin fråga kopplat brister i mätningsskroarna till bemanningsystemet som sådant. Som framgår av mitt svar beror bristerna i huvudsak på barnsjukdomar i övergången till ett nytt tekniskt system och inte på de faktiska besättningarnas arbetsprestationer. För att främja effektiviteten i sjömätningen för framtiden bör man alltså i första hand minska omsättningen av besättningar, primärt på befälsbesättningarna.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag kom in på den stora bank av obehandlade data som finns på sjöfartsverket därför att den är bakgrunden till de problem som föreligger. Stora delar av det som finns i den banken är ofullständigt material. Det har inte kunnat omsättas i rättelser i sjökort, därför att det finns luckor i mätningarna, och det har inte blivit antecknat vare sig klockslag eller positionsbestämning för dessa luckor. Då kan man inte med tillförlitlig säkerhet införa rättelser i sjökort, om man t. ex. registrerat en grundklack någonstans. De här uppgifterna har sparats mycket lång tid. Man upptäcker nu att en stor del av det sjömätningsskroarbete man gjort sedan lång tid tillbaka måste göras om.

Att man har en besättning som man först får utbilda under en viss tid varje sommar för att utföra mätningsskroarbeten måste väl ändå vara en stor nackdel för arbetet? När den väl är utbildad och kan det här jobbet slutar den; då muckar de värnpliktiga pojkarna. Nästa år är det nytt folk igen, som man får lära upp. Självfallet blir det felaktigheter när man hela tiden arbetar med ett antal nybörjare.

Med en stabil besättning av yrkeserfarna folk kan man komma runt de här utbildningsproblemen. Då görs utbildningen en gång, och sedan bygger man vidare på de erfarenheter man får. Därigenom kan man få till stånd en smidigare, snabbare, bättre och mer tillförlitlig mätning.

Jag tycker att kommunikationsministern skall titta närmare på de resultat som har uppnåtts under alla de år mätningar har pågått utan att man åtgärdat alla dessa data och som inte kommit in i nya sjökort.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Det är precis vad jag har sagt i mitt svar och i mitt förra anförande: Professor Bjerhammar har konstaterat att mätningsskroarbetet i stort har givit ett mycket gott resultat, och det tyder på att de arbetsprestationer som har utförts har varit bra, medan däremot de luckor i mätningsskroarbetet som föreligger har berott på övergången till ett nytt tekniskt system. Precis det som Birger Rosqvist påpekade i sitt senaste anförande sade jag i mitt förra: Man måste se till att kontinuiteten ökar och på det sättet få till stånd en större

rationalitet i arbetet. Det gäller primärt på befälsbefattningarna.

Mätningssystemet skall alltså inte kopplas till bemanningssystemet som sådant; det viktiga är att få stadigvarande besättningar.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Är det inte kommunikationsministern bekant att de mätmetoder man använder, t. ex. den s. k. krattmetoden, för med sig en del felaktigheter och att man är på väg att lämna det systemet och övergå till en nyare form av mätning? Det har uppstått interferensproblem, dvs. den våg som har skickats ut och skulle tas upp av ett ekolod har tagits upp av ett annat. Därigenom har djupmätningarna blivit felaktiga. Avbrott i mätningarna har också skett och även andra svårigheter har förekommit.

Den metod som sjöfartsverket självt bedömer vara så förnämlig används inte på så många andra håll. Man är nu på väg att övergå till andra system. Den som i svaret betygsätter detta system är kanske den som själv har kommit upp med det, och det kan ibland vara svårt att erkänna att man har begått ett misstag. Mätningarna är inte tillfredsställande. Vi har konkreta fall med haverier och grundstötningar, vilka inte berott på att grunden inte varit utmärkta utan på att de varit utmärkta på fel ställen.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Låt mig för tredje gången säga att man visserligen kan ifrågasätta sjömätningssmetoderna men att det resultat som har kommit fram via de använda metoderna har visat att de som utfört arbetet gjort goda arbetsprestationer. Man skall inte nödvändigtvis koppla metoderna till bemanningen som sådan. Det var detta frågan gällde.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Varken metoderna eller arbetet kan vara tillfredsställande, när markeringen av grund görs på fel ställe i sjökortet, vilket orsakar haverier. Då är väl inte alltsammans så tillfredsställande, kommunikationsministern?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag säger inte att metoderna är tillfredsställande. Jag säger bara att de som har arbetat efter de metoder de hade att arbeta efter har gjort ett gott arbete och att man därför inte kan koppla metoderna till bemanningssystemet som sådant. Det var detta frågan gällde.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Vi skall väl inte hålla på så länge och prata om detta. Om mätningssmetoderna inte är så bra, medan de som har utfört jobbet har gjort ett bra arbete, kvarstår ändå det faktum att grunden ligger på fel ställen. Om man bedömt mätningarna såsom goda, infört dessa och lever i den tron att de är bra, kan det väl inte vara så särskilt förnämligt att ha gjort den bedömningen.

Tisdagen den
29 maj 1979

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Frågan gällde civil eller militär bemanning av sjömätningss-fartyg.

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Min uppfattning är att om samma personal fick utföra detta arbete år efter år och skaffa sig yrkeserfarenhet, skulle den utföra arbetet väsentligt bättre än den personal som nu fyller denna viktiga uppgift för sjösäkerheten. Det är nu fråga om utbildning, och när personalen väl är utbildad lämnar den detta jobb. Så får man nästa år sätta i gång med nytt folk. Detta ger det resultat som jag här försökte påvisa, dvs. sjökorten är inte i det skick som man har anledning att önska.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Föredrogs och hänvisades

Motion

1978/79:2717 till utrikesutskottet

§ 8 Föredrogs men bordlades åter

Justitieukskottets betänkande 1978/79:39

Lagutskottets betänkanden 1978/79:23 och 24

Försvarsutskottets betänkande 1978/79:27

Trafikutskottets betänkande 1978/79:22

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:39

§ 9 Energibesparande åtgärder i bostadshus, m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1978/79:37 med anledning av propositionerna 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken, bil. 3, och 1978/79:100 i vad avser anslag till byggnadsforskning, m. m., jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1978/79:100 bil. 16 (bostadsdepartementet) under litt. B 8 och B 11 (s. 58–62, 68–69) samt V:12 (s. 152–153) föreslagit riksdagen att

1. på driftbudgeten under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1979/80

a. till Byggnadsforskning anvisa ett anslag av 10 000 000 kr.,

b. i avvaktan på särskild proposition i ämnet för Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. beräkna ett reservationsanslag av 1 010 000 000 kr.,

2. medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. fick meddelas intill ett belopp av 25 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

3. medge att beslut om lån till experimentbyggande m. m. preliminärt fick meddelas intill ett belopp av 20 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1980/81 och 1981/82,

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

4. på kapitalbudgeten under Fonden för låneunderstöd för budgetåret 1979/80 till Lån till experimentbyggnad m. m. anvisa ett investeringsanslag av 23 500 000 kr.

I propositionen 1978/79:115 bil. 3 om riktlinjer för energipolitiken såvitt avsåg bostadsdepartementets verksamhetsområde hade regeringen föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som angetts i regeringsprotokollet besluta om grunderna för statligt stöd till energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. såvitt gällde stödberättigade åtgärder och energisparbidragets storlek,

2. godkänna vad i regeringsprotokollet hade förordats i fråga om räntebidrag för lån till energibesparande åtgärder i småhus,

3. bemyndiga regeringen att besluta om grunderna för statligt stöd till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader såvitt gällde stödberättigade åtgärder samt godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om lån till sådana åtgärder i vissa fall,

4. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om finansieringen av lån till energibesparande åtgärder,

5. medge att bidrag och lån till energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. beviljades intill ett belopp av 1 175 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

6. medge att bidrag till energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler beviljades intill ett belopp av 10 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

7. medge att bidrag och lån till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader beviljades intill ett belopp av 90 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

8. medge att stöd till energibesparande åtgärder inom statliga byggnader beviljades intill ett belopp av 10 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

9. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som hade angetts i regeringsprotokollet besluta om utbyte mellan de under 5–8 angivna ramarna,

10. medge regeringen att inom ramen för en planeringsreserv av 640 000 000 kr. besluta om utökning av de under 5–8 angivna ramarna enligt de grunder som hade förordats,

11. medge att anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. disponerades för energiinriktad utvecklings- och demonstrationsverksamhet m. m. intill ett belopp av 22 200 000 kr. under budgetåret 1979/80,

12. medge att beslut i fråga om stöd under budgetåren 1980/81 och 1981/82 till energiinriktad utvecklings- och demonstrationsverksamhet preliminärt fick meddelas intill ett belopp av resp. 23 000 000 kr. och 13 000 000 kr.,

13. medge att bidrag till kommunerna för rådgivnings- och besiktningssverksamhet m. m. beviljades intill ett belopp av 95 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

14. medge att beslut i fråga om bidrag under vart och ett av budgetåren 1980/81 och 1981/82 till kommunerna för rådgivnings- och besiktningssamhet m. m. preliminärt fick meddelas intill ett belopp av 95 000 000 kr.,

15. till Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. för budgetåret 1979/80 på driftbudgeten under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 498 500 000 kr.,

16. medge att lån till experimentbyggande m. m. beviljades intill ett belopp av 41 000 000 kr. under budgetåret 1979/80, liksom att outnyttjad del av denna ram fick utnyttjas även under budgetåret 1980/81,

17. medge att outnyttjad del av ram för beslut under innevarande budgetår om lån till experimentbyggande m. m. fick utnyttjas även under budgetåret 1979/80,

18. medge att beslut i fråga om lån under budgetåren 1980/81 och 1981/82 till experimentbyggande m. m. preliminärt fick meddelas intill ett belopp av resp. 32 000 000 kr. och 17 000 000 kr.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1978/79:115 i vad avsåg den del som behandlades i detta betänkande anfördes följande:

”I propositionen lämnas förslag till ändringar av stödet till energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. Syftet är att ge möjligheter att mer aktivt styra stödet till de åtgärder som är önskvärda från samhällets utgångspunkter. I anslutning härtill behandlas frågor om finansiering av stödet. Till kommunernas rådgivning föreslås ett ökat stöd under en treårig uppbyggnadsperiod. Vidare föreslås ökade satsningar på utveckling och införande av ny teknik för energihushållning. Beslut om lån och bidrag, inkl. utvecklingsstöd, föreslås kunna meddelas med sammanlagt drygt 2 000 milj. kr. under budgetåret 1979/80.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:293 av Fritz Börjesson m. fl. (c, s, m, fp, vpk, apk), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde förslag om sådan ändring i byggnadsstadgan att rökkanal för fastbränsleanläggning ingick i förutsättningarna för erhållande av byggnadslov för fastighet för permanentboende,

1978/79:488 av Maj-Lis Landberg (s) och Per Olof Håkansson (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 4) hemställdes att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande utformningen av energisparstödet,

1978/79:779 av Birgitta Hambræus m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen skulle anhänga att regeringen lät fastställa att energisparstöd skulle utgå till installation av braskaminer som uppfyllde gällande säkerhetskrav,

1978/79:784 av Oskar Lindkvist (s) och Per Olof Håkansson (s), vari föreslagits

1. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att individuella måtaranordningar för varmvatten, gas och el inte skulle vara villkor för bostadslån,

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att i Svensk byggnorm inte borde ingå föreskrifter med krav på anordningar för lägenhetsvis varmvattenmätning.

1978/79:788 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 22) hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts

a. om inriktningen m. m. av byggnadsforskningen,

b. om ramen för och anslag till experimentbyggande m. m.,

1978/79:791 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) hemställts att riksdagen i budgetpropositionen under Bostadsdepartementet B 8 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 25 000 000 kr. förhöjt belopp för att utveckla kollektivhusen och andra kollektiva boendeformer,

1978/79:1476 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga hemställts att riksdagen uttalade att det vid utformningen av den framtida energipolitiken borde beaktas vad i motionen anförts,

1978/79:1572 av Tore Claesson m. fl. (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om att enhetliga normer för värmefotografering skyndsamt utarbetades,

2. att riksdagen uttalade att kostnaderna för värmefotografering borde betraktas som en produktionskostnad och inrymmas under bestämmelserna för bostadsbelåningen,

3. att riksdagen uttalade att värmefotografering så snart det var praktiskt möjligt borde göras till villkor för statliga bostadslån,

1978/79:1576 av Arne Fransson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen skulle hos regeringen anhålla om förslag om obligatorisk besiktning av uppvärmningsanordningar i fastigheter,

1978/79:1578 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att energisparplanen borde fullföljas i enlighet med riksdagens beslut och vad som anförts i motionen.

1978/79:1583 av Sune Johansson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen beslutade att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående en ökad satsning på yjordvärme.

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

1978/79:1587 av Kjell Mattsson m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga hemställt att räntebidrag i vissa fall skulle kunna utgå när bostadslånen kombinerades med energisparlån,

1978/79:1607 av Sven Eric Åkerfeldt (c), vari hemställt att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att redovisning och förslag rörande energisparstödet inriktning snarast borde föreläggas riksdagen enligt vad i motionen anförts,

1978/79:1663 av Eivor Marklund (vpk), vari hemställt att riksdagen skulle anhålla att regeringen initierade försök i Norrbottens län med i ett första skede en planmässig energihushållning i befintliga fastigheter i linje med vad som anförts i motionen 1978/79:1662,

1978/79:2082 av Åke Green m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna

1. att grunderna för energisparstödet snarast borde omprövas,
2. att en studie och redovisning av bl. a. i Kiruna tillämpade metoder för energisparande snarast borde göras,
3. att nämnda studie och redovisning borde tas till utgångspunkt för fortsatta överväganden och för utbildning på energisparområdet,

1978/79:2089 av Kjell Mattsson m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 3) hemställt att riksdagen godkände de riktlinjer för byggforskningen beträffande utvecklingen av alternativ till centraliserade former av avloppssystem som förordats i motionen,

dels de med anledning av propositionen 1978/79:115 väckta motionerna
1978/79:2229 av Nils Hörberg (fp) såvitt nu var i fråga,

1978/79:2263 av Karl-Erik Strömberg (fp) och Karin Ahrlund (fp), vari föreslagits att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts om övergångsreglerna för energisparbidrag i vissa fall,

1978/79:2317 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 7) föreslagits att riksdagen uttalade sig för att bidragen till energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. inte användes på sätt som stod i strid med strålskyddsinstitutets varningar för en ökning av koncentrationen av radon och radondöttrar i bostäderna, på arbetsplatserna etc. och därmed en ökning av risken för lungcancer,

1978/79:2357 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga hemställt

1. att riksdagen bemyndigade regeringen att under de förutsättningar som angivits i motionen besluta om grunderna m. m. för statligt stöd till energisparande åtgärder i bostadshus m. m.,

2. att riksdagen skulle avslå propositionens förslag angående räntebidrag till energisparande åtgärder i bostadshusen m. m.,

3. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande utvärderingen av energisparprogrammet,

4. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande obligatorisk besiktning som ett led i energisparandet,

1978/79:2406 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga hemställt

I. att riksdagen i avvaktan på utgången av folkomröstning i kärnkraftsfrågan beslutade uppskjuta behandlingen av propositionen 1978/79:115, här i vad avsåg bil. 3,

II. att riksdagen, därest yrkandet under I inte skulle vinna riksdagens bifall, skulle

C. ge regeringen till känna att det i betänkandet CU 1977/78:31 formulerade sparmålet liksom bedömningen avseende programmets genomförande, inriktning och omfattning kvarstod oförändrade,

D. avslå regeringens begäran om vissa bemyndiganden enligt dess hemställan bil. 3 s. 45 och 46, punkterna 1 och 3,

E. avslå regeringens förslag angående avskaffande av räntebidrag i vissa fall, hemställan punkt 2,

F. 1) med avslag på regeringens förslag angående finansiering av lån till energisparande åtgärder, hemställan punkt 4, ge regeringen till känna att lånen för budgetåret 1979/80 skulle finansieras över statsbudgeten,

2) begära att förslag om ytterligare medelsanvisning enligt C och F 1 ovan förelades riksdagen så snart som möjligt,

G. ge regeringen till känna att villkoren för användande av planeringsreserven, hemställan punkt 10, borde vara oförändrade,

II. med avslag på regeringens hemställan punkt 14 ge regeringen till känna att en garanti för den kommunala rådgivnings- och besiktningsverksamhetens finansiering skulle lämnas enligt de grunder som redovisats i denna motion,

J. beträffande utvärdering av energisparprogrammet och vidareutveckling av dess styrning och administration ge regeringen till känna vad som anförts i motionen,

K. ge regeringen till känna

1) att den kommunala energiplaneringen borde utvecklas med beaktande av vad som anförts i denna motion,

2) att förslag om individuell mätning och debitering av energiförbrukningen snarast borde föreläggas riksdagen,

3) att typgodkännandeverksamheten borde ytterligare utvecklas och effektiviseras,

4) att lånebesluten snarast borde decentraliseras till kommunerna,

5) att ett rätt utförande av energisparåtgärderna snarast borde bli ett krav för att stöd skulle utgå,

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

L. beträffande alternativa energikällor och stödberättigade åtgärder ge regeringen till känna

3) att bostadsfinansieringsförordningen borde ses över för att stimulera användning av alternativ teknik, bl. a. solvärme,

4) att vid all ny- och ombyggnad av hus som var helt beroende av elförsörjning för uppvärmning dessa borde utrustas för alternativ uppvärmning och att sådana åtgärder skulle ingå i låneunderlaget,

5) att direktverkande elradiatorer vid nybebyggelse eller vid ombyggnad skulle avses endast som kompletteringsvärme,

6) att övergång till flexibla energisystem i befintlig bebyggelse borde ges ökat stöd och lån,

7) att regeringen snarast borde förelägga riksdagen förslag om utökning av kretsen av stödberättigade åtgärder för kommunala byggnader och anläggningar,

8) att en verklig utvärdering av olika stödberättigade åtgärders spareffekter snarast borde komma till stånd och att regeringen borde förelägga riksdagen därav föranledda förslag till ändring av stödet,

M. hos regeringen begära förslag om statligt stöd för byte av oljepannor mot anläggningar för eldning med fasta inhemska bränslen.

1978/79:2413 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga hemställdts

1. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att en utredning snarast borde tillsättas för att överväga och lämna förslag till ett utvecklingsprogram för den framtida samhällsutbyggnaden enligt vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande inriktningen av den pågående översynen av plan- och byggnadslagstiftningen,

3. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande ökat kommunalt ansvar för energihushållningen,

4. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande inriktningen av arbetet inom delegationen för energihushållning, såvitt inte avsåg vissa samhällsekonomiska studier rörande energianvändningen,

1978/79:2417 av Åke Polstam (c), vari hemställdts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1978/79:115 beträffande ikraftträdandetiden för de nya reglerna för lån och bidrag till energisparande arbeten beslutade om sådana övergångsbestämmelser att de äldre reglerna fick tillämpas fram till den 1 juli respektive 1 oktober 1979 i de fall som angetts i motionen.

1978/79:2418 av Åke Polstam (c), vari hemställdts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1978/79:115 beslutade att energisparstöd

skulle utgå även för åtgärder som medförde besparing av varmvatten och elektricitet, oavsett användningsområde,

1978/79:2422 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 4, 11 och 12) föreslagits

4. att riksdagen hos regeringen begärde förslag till en energihushållningslag som gav de styrmedel som talats om i motionen och som måste till för att garantera genomförandet av planen för energihushållning i befintlig bebyggelse,

11. att riksdagen hos regeringen begärde åtgärder för förbud mot direktverkande elvärme enligt motionens förslag,

12. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag om direktiv till kommunerna att inventera lämplig mark för utbyggnad av solvärmesystem, och

1978/79:2423 av Allan Åkerlind (m), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1978/79:115 beslutade att godkänna vad i motionen anförts angående ikraftträdandetiden för nya bestämmelser om bidrag och lån till energisparande i bostäder.

Av ovannämnda motioner hade 1978/79:1476 i viss del, 1978/79:2357, yrkandena 3 och 4, samt 1978/79:2406 i vissa delar hänvisats till näringsutskottet som sedermera överlämnat dem till civilutskottet.

Utskottet hemställde

1. beträffande uppskov att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet I såvitt nu var i fråga,

2. beträffande energisparandets omfattning och inriktning m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:1476 såvitt nu var i fråga, 1578, 1607 och 2406, yrkandet II.5.C,

3. beträffande energisparstöd för bostäder m. m. samt räntebidrag att riksdagen skulle

a. med anledning av regeringens förslag i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1978/79:2357, yrkandet I, och 2406, yrkandet II.5.D i motsvarande del, bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som angetts i regeringsprotokollet och utskottets yttrande besluta om grunderna för statligt stöd till energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. såvitt gällde stödberättigande åtgärder och energisparbidragets storlek,

b. med bifall till regeringens förslag i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1978/79:2357, yrkandet 2, och 2406, yrkandet II.5.E, godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om räntebidrag för lån till energibesparande åtgärder i småhus,

c. avslå motionen 1978/79:1587 i vad den inte behandlats i betänkandet CU 1978/79:26 punkterna 41 och 44,

4. beträffande vissa uttalanden om energisparstödet inriktning m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:779, 1583, 2406, yrkandena

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

II.5.K.3, II.5.K.5, II.5.L.3, II.5.L.6 och II.5.M,

5. beträffande normer för värmefotografering att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1572,

6. beträffande energisparstöd till kommunala m. fl. byggnader, statliga byggnader och allmänna samlingslokaler att riksdagen skulle

a. med anledning av regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandena II.5.D i motsvarande del och II.5.L.7, samt 2418 bemyndiga regeringen att besluta om grunderna för statligt stöd till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader såvitt gällde stödberättigande åtgärder och energisparbidragets storlek,

b. med bifall till regeringens förslag godkänna vad i regeringsprotokollet förordats om lån i vissa fall till åtgärder i under a angivna byggnader,

c. bemyndiga regeringen att besluta om grunderna för statligt stöd till energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler och statliga byggnader såvitt gällde stödberättigande åtgärder och energisparbidragets storlek,

7. beträffande ikraftträdande att riksdagen med anledning av regeringens förslag i vad det inte behandlats under 3 och motionerna 1978/79:2263, 2417 och 2423 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. beträffande finansiering av energisparlån att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandena II.5.F.1 och II.5.F.2, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande utvärderingar m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:2357, yrkandet 3, samt 2406, yrkandena II.5.J och II.5.L.8,

10. beträffande energihushållningsdelegationens uppgifter att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2413, yrkandet 4, och med anledning av motionerna 1978/79:488, yrkandet 4, 1663, 2082, 2317, yrkandet 7, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. beträffande energihushållningsaspekter inom samhällsplaneringen, m. m. att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2413, yrkandena 1 och 2, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. beträffande kommunal besiktning m. m. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2413, yrkandet 3 i motsvarande del, med anledning av motionen 1978/79:1576 samt med avslag på motionerna 1978/79:2357, yrkandet 4, och 2406, yrkandet II.5.K.1 i motsvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. beträffande kommunala beslut om energisparstöd, m. m., att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2413, yrkandet 3 i motsvarande del, och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandet II.5.K.4, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. beträffande verkan av förmedlingsorganets yttrande att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandet II.5.K.1 i motsvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. beträffande bidrag till kommunerna att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandet II.5.H, medgav att beslut i fråga om bidrag under vart och ett av budgetåren 1980/81 och 1981/82 till kommunerna för

rådgivnings- och besiktningsverksamhet m. m. preliminärt fick meddelas intill ett belopp av 95 000 000 kr.,

16. beträffande lagreglerade styrmedel att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2422, yrkandet 4,

17. beträffande individuell mätning att riksdagen skulle

a. med bifall till motionen 1978/79:784, yrkandet 1, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

b. avslå motionerna 1978/79:784, yrkandet 2, 2229, yrkandet 2 b, och 2406, yrkandet II.5.K.2,

18. beträffande obligatorisk soluppvärmning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2229, yrkandet 2 d,

19. beträffande direktverkande elvärme att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandena II.5.L.4 och II.5.L.5, samt 2422, yrkandet 11,

20. beträffande rökkanal för fastbränsleanläggning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:293,

21. beträffande principer för ram och anslag för experimentbyggande att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:788, yrkandet 22 b,

22. beträffande vissa markinventeringar att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2422, yrkandet 12,

23. beträffande förutsättningarna för att utnyttja en planeringsreserv att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet II.5.G,

24. beträffande inriktningen av byggnadsforskningen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:788, yrkandet 22 a,

25. beträffande forskning om avloppssystem att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2089, yrkandet 3,

26. beträffande anslag till byggnadsforskning att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:791, yrkandet 2, på driftbudgeten under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 till Byggnadsforskning anvisade ett anslag av 10 000 000 kr.,

27. beträffande ramar och anslag i övrigt, m. m., att riksdagen skulle

a. medge att bidrag och lån till energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. beviljades intill ett belopp av 1 175 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

b. medge att bidrag till energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler beviljades intill ett belopp av 10 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

c. medge att bidrag och lån till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader beviljades intill ett belopp av 90 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

d. medge att stöd till energibesparande åtgärder inom statliga byggnader beviljades intill ett belopp av 10 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

e. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som hade angetts i regeringsprotokollet besluta om utbyte mellan de under e-h angivna ramarna,

f. medge regeringen att inom ramen för en planeringsreserv av 640 000 000

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

kr. besluta om utökning av de under e–h angivna ramarna enligt de grunder som förordats i regeringsprotokollet och av utskottet,

g. medge att anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. disponerades för energiinriktad utvecklings- och demonstrationsverksamhet m. m. intill ett belopp av 22 200 000 kr. under budgetåret 1979/80,

h. medge att beslut i fråga om stöd under budgetåren 1980/81 och 1981/82 till energiinriktad utvecklings- och demonstrationsverksamhet preliminärt fick meddelas intill ett belopp av resp. 23 000 000 kr. och 13 000 000 kr.,

i. medge att bidrag till kommunerna för rådgivnings- och besiktningssamhet m. m. beviljades intill ett belopp av 95 000 000 kr. under budgetåret 1979/80,

j. medge att beslut i fråga om bidrag under vart och ett av budgetåren 1980/81 och 1981/82 till kommunerna för rådgivnings- och besiktningssamhet m. m. preliminärt fick meddelas intill ett belopp av 95 000 000 kr.,

k. på driftbudgeten under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 till Vissa energibesparande åtgärder anvisa ett reservationsanslag av 498 500 000 kr.,

l. medge att lån till experimentbyggande m. m. beviljades intill ett belopp av 41 000 000 kr. under budgetåret 1979/80, liksom att outnyttjad del av denna ram fick utnyttjas även under budgetåret 1980/81,

m. medge att outnyttjad del av ram för beslut under innevarande budgetår om lån till experimentbyggande m. m. preliminärt fick meddelas intill ett belopp av resp. 32 000 000 kr. och 17 000 000 kr.,

n. medge att beslut i fråga om lån under budgetåren 1980/81 och 1981/82 till experimentbyggande m. m. preliminärt fick meddelas intill ett belopp av resp. 32 000 000 kr. och 17 000 000 kr.,

o. på kapitalbudgeten under Fonden för låncunderstöd för budgetåret 1979/80 till Lån till experimentbyggande m. m. anvisa ett investeringsanslag av 23 500 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande bekräftande av energisparplanen av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

beträffande energisparandets omfattning och inriktning m. m. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II.5.C, och med anledning av motionerna 1978/79:1476 såvitt nu var i fråga, 1578 och 1607 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande energisparstöd för bostäder m. m. samt räntebidrag av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle

a. med bifall till motionerna 1978/79:2406, yrkandena II.5.D i motsvarande

del och II.5.E, samt 2357, yrkandet 2, och med anledning av motionen 1978/79:2357, yrkandet 1, avslå regeringens förslag,

b. med anledning av motionen 1978/79:1587 i här behandlad del som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande vissa uttalanden om energisparstödets inriktning m. m. av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:779, 1583 och 2406, yrkandena II.5.L.3, II.5.L.6 och II.5.M, samt med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandena II.5.K.3 och II.5.K.5, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande kommunala m. fl. byggnader av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 2 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen skulle

a. med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II.5.D i motsvarande del, avslå regeringens förslag att riksdagen lämnade ett bemyndigande för regeringen att besluta om stödberättigande åtgärder,

b. med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II.5.L.7, och med anledning av motionen 1978/79:2418 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om förslag till riksdagen beträffande utökning av kretsen av stödberättigande åtgärder,

c. bifalla regeringens förslag om lån till kommuner m. fl.,

5. beträffande ikraftträdande av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som – under förutsättning av bifall till reservationerna nr 2 och 4 – ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2263, 2417 och 2423 skulle avslå regeringens förslag i motsvarande del,

6. beträffande finansiering av energisparlån – förslag av Kjell Mattsson, Sven Eric Åkerfeldt, Anna Eliasson och Elvy Olsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandena II.5.F.1 och II.5.F.2, och med avslag på regeringens förslag som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

7. beträffande finansiering av energisparlån – utskottets bedömning av Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

8. beträffande utvärderingar m. m. av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2357, yrkandet 3, samt 2406, yrkandena II.5.J och II.5.L.8, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

9. beträffande energihushållningsdelegationens uppgifter av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:488, yrkandet 4, 1663, 2082, 2317, yrkandet 7, och 2413, yrkandet 4,

10. beträffande energihushållningsaspekter inom samhällsplaneringen, m. m. av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2413, yrkandena 1 och 2,

11. beträffande kommunal besiktning m. m. av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som ansett att utskottet under 12 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2357, yrkandet 4, och 2406, yrkandet II.5.K.1 i motsvarande del, med anledning av motionen 1978/79:1576 samt med avslag på motionen 1978/79:2413, yrkandet 3 i motsvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

12. beträffande kommunala beslut om energisparstöd, m. m. av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II.5.K.4, samt med avslag på motionen 1978/79:2413, yrkandet 3 i motsvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

13. beträffande verkan av förmedlingsorganets yttrande av Kjell Mattsson, Sven Eric Åkerfeldt, Anna Eliasson och Elvy Olsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II.5.K.1 i motsvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

14. beträffande garanti för bidrag till kommunerna av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson

(m) och Rolf Dahlberg (m) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2406, yrkandet II.5.H, skulle

a. medge att beslut i frågor om bidrag till kommunerna under vart och ett av budgetåren 1980/81 och 1981/82 för rådgivning m. m. preliminärt fick meddelas intill ett belopp av 95 000 000 kr.,

b. som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anført om en garanti för bidrag till kommunerna under energisparprogrammets hela löptid,

15. beträffande direktverkande elvärme m. m. av Kjell Mattsson, Sven Eric Åkerfeldt, Anna Eliasson och Elvy Olsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 19 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandena II.5.L.4 och II.5.L.5, samt med anledning av motionen 1978/79:2422, yrkandet 11, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført,

16. beträffande röckanal för fastbränsleanläggning av Kjell Mattsson, Sven Eric Åkerfeldt, Anna Eliasson och Elvy Olsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 20 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:293 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført,

17. beträffande inriktningen av byggnadsforskningen av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Maj-Lis Landberg, Magnus Persson, Roland Brännström och Per Olof Håkansson (samtliga s) som ansett att utskottet under 24 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:788, yrkandet 22 a, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført,

18. beträffande forskning om avloppssystem av Kjell Mattsson, Sven Eric Åkerfeldt, Anna Eliasson och Elvy Olsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 25 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2089, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført,

19. beträffande ramar och anslag av Kjell Mattsson (c), Sven Eric Åkerfeldt (c), Anna Eliasson (c), Elvy Olsson (c), Göthe Knutson (m) och Rolf Dahlberg (m) som – under förutsättning av bifall till reservationerna nr 2 och 4 – ansett att avsnittet 3.10.4 av utskottets yttrande bort utgå.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Av vår totala energiförbrukning används 40 % till uppvärmning av byggnader, ca 40 % används inom industrin och 20 % går åt för transporter.

11 % av uppvärmningsbehovet i våra bostäder och lokaler täcks i dag av

Energibesparande åtgärder i bostadshus, m. m.

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

elvärm. Resten – hela 89 % – klaras med olja, varav merparten används i enskilda uppvärmningsanordningar och en mindre del levereras från fjärrvärmeanläggningar.

Sverige har anslutit sig till det internationella energiprogrammet. Enligt detta är de deltagande länderna beslutna att minska sitt beroende av olja.

Den olja vi använder är, som vi alla vet, importerad till sista droppen. Vår sårbarhet och vårt beroende är påtagligt. Till yttermera visso är oljan en ändlig resurs, och den utgör en miljöfara. Jag tänker då främst på försurningen av våra vatten. Och det finns inga garantier för leveranssäkerhet och stabila priser i framtiden.

Vårt stora oljeberoende innebär betydande olägenheter och risker för det svenska samhället. Det bästa sättet att på kort sikt minska detta oljeberoende ligger i att spara energi.

Den politiska uppslutningen kring detta mål är numera stor. Men det är också lätt att göra en dygd av nödvändigheten. Låt mig påminna om det svaga gensvar som folkpartiets sparkampanj under Gunnar Helén mötte i vida kretsar under tiden närmast före oljekrisen 1973–1974. Krisen fick många att tänka om. I ärlighetens namn bör dock sägas att energikonsumenterna tidigare på det hela taget handlade i god tro. Energiproducenterna – både i enskild och offentlig regi – verkade under många år för *ökad* energiförbrukning; ju högre förbrukning, desto lägre taxa för alla, var budskapet.

På såväl transport- som industrisidan kan säkerligen stora energibesparingar göras. De största besparingarna bedöms emellertid kunna göras i våra byggnader. Effektiva energihushållningsåtgärder i våra byggnader är därför en ovillkorlig förutsättning för att snabbt minska oljeberoendet.

Detta självklara förhållande slogs också fast i 1978 års riksdagsbeslut om den tioåriga sparplanen med dess målsättning att under perioden åstadkomma en betydande besparing av energi. Därom var alla överens, även om socialdemokraterna var avvaktande när det gällde riktningen för energibesparingen. I dag har socialdemokraterna accepterat den.

Mot denna bakgrund och regeringens klart manifesterade sparvilja finner jag det anmärkningsvärt att center- och moderatreservanterna i reservation nr 1 tycks ifrågasätta sparambitionerna. 1978 års riksdagsbeslut utgör utgångspunkten för våra gemensamma ansträngningar att spara energi – snabbt och effektivt. De av regeringen föreslagna ändringarna beträffande energisparstödet har till syfte att effektivisera insatserna, inom ramen för det sparprogram som vi arbetar med.

Sparplanen kan ju inte i sig själv vara så helig att inte befogade ändringar kan göras. Det har också förutsatts i 1978 års beslut att så skall kunna ske. Men dessa intentioner fullföljdes inte i konkreta förslag 1978. 1977 års stödssystem låg fast.

Tillåt mig erinra om dåvarande departementschefen Elvy Olssons deklARATION i 1978 års riksdagsdebatt. Hon sade då: "Energisparplanen skall fortlöpande anpassas till nya kunskaper och ändrade förutsättningar." Och vidare: "I samband med ökningen av samhällets insatser på energisparområdet bör en längre gående differentiering av stödets användning införas."

Regeringens bedömning är att det nu föreligger skäl att anpassa stödsystemet till de förhållanden som redovisas genom bostadsstyrelsens utvärdering. En utvärdering, för övrigt, som man med Elvy Olssons ord i den nämnda riksdagsdebatten skulle komma att "fästa stort avseende vid". Ja, det är just *det* som regeringen nu har gjort! Regeringens förslag är ett steg på vägen mot den differentiering och redovisning som dåvarande departementschefen och för övrigt också civilutskottet uttalade sig för. Genom detta steg genomförs i och för sig inte någon långtgående differentiering – men man tar fram de instrument som krävs för att successivt genomföra den differentiering som tillgängliga kunskaper och erfarenheter ger grund för.

Om den verkliga viljan finns till en effektivisering av sparstödet kan man emellertid ifrågasätta lämpligheten av att – som centern föreslog i sin partimotion – uppskjuta behandlingen av bostadsdepartementets energiproposition i avvaktan på utgången av folkomröstningen i kärnkraftsfrågan. Ett sådant uppskov vore verkligen att äventyra möjligheterna till snabba energibesparande åtgärder.

Även i ett annat avseende syns dålig överensstämmelse föreligga mellan det önskemål om ökad differentiering, som då uttalades, och den bristande förståelse som reservanterna visar inför regeringens hemställan om ett riksdagsbemyndigande som skall kunna möjliggöra den differentiering av stödåtgärder som centermotionärerna säger sig eftersträva, t. ex. beträffande byte av oljepannor, installation av braskaminer etc. Med det begärda bemyndigandet kommer regeringen att kunna pröva föreslagna och liknande åtgärder.

I ett avseende vill jag bekräfta riktigheten av reservanternas påstående att regeringens förslag inenbär ett avsteg från 1978 års energisparplan. Det gäller frågan om de tunga investeringarna med lång livslängd och spareffekt på sikt. Det är riktigt att regeringens förslag innebär en prioritering av åtgärder, och gärna en kombination av åtgärder, som snabbt kan ge betydande spareffekter. Självfallet skall också insatser göras som på sikt kan ge önskade spareffekter. Men det gäller nu att snabbt minska vårt oljeberoende, och de tunga, långsiktiga investeringarna och åtgärderna bör ändå kunna rymmas inom ramen för den totala energisparplanen, såväl ekonomiskt som tidsmässigt.

Energisparstödet skall alltså inriktas på åtgärder som ger snabb energispareffekt i förhållande till insatta medel. Det välmotiverade i detta förslag har framgått med ökad tydlighet under den senaste tiden. Det behövs inte mycket av kunskap eller fantasi för att begripa att här är det bråttom med att prioritera det som ger snabb spareffekt. Förslaget innebär inte att de investeringstunga åtgärderna skall anstå till slutet av perioden och att vi därmed skulle skjuta utgifterna framför oss. Regeringens förslag innebär en satsning för nästa budgetår som svarar mot vad dåvarande departementschefen förutsatte i propositionen 1977/78:76. Vad förslaget om ändrad inriktning innebär är att de åtgärder, som har en lång och långsam återbetalningstid i form av sparad energi något får stå tillbaka till förmån för åtgärder som redan på kort sikt kan minska vårt oljeberoende. Detta ger inte totalt mindre investeringar nu och större senare, utan i stället ett snabbt

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

utbyte av en given mängd investeringsmedel.

Förslaget att slopa räntebidragen till småhus för arbeten överstigande 25 000 kr. ser reservanterna också som en åtgärd i syfte att motverka insatser med långsiktiga effekter. Så är det naturligtvis inte. De energispareffekter som i dessa fall eftersträvas kan på ett mera ändamålsenligt sätt tillgodoses genom en höjning av bidragstaket på 3 000 kr. per lägenhet inom ramen för det av regeringen begärda bemyndigandet och med beaktande av t. ex. att önskvärda kombinationsåtgärder kommer till stånd. Utskottet har i sammanhanget påpekat att de s. k. kombinationsfallen, där även bostadslån ingår, inte belysts i propositionen. Så har emellertid skett, även om jag måste medge, att skrivningen på denna punkt kunde ha varit klarare. Arbeten som finansieras med energisparstöd skall inte kombineras med räntebidrag. I kombinationsfallen innebär detta alltså att räntebidrag inte kommer att utgå till den del av arbetena som finansieras med energisparlån.

Låt mig så, herr talman, ta upp ytterligare två frågor. Dels frågan om kommunernas roll, dels frågan om energihushållningsdelegationen.

Först vill jag med tillfredsställelse konstatera att inga invändningar har rests mot regeringens förslag att ge lån till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader. När det gäller de aviserade förslagen om kommunernas möjligheter till besiktning av byggnader bör det stå helt klart att de uttalanden som görs i propositionen om det värdefulla med kommunal besiktning inte syftar till att införa ett obligatorium. Avsikten är att ge de kommuner som så önskar en rätt att efter eget politiskt ansvarigt beslut utnyttja mera ambitiösa planeringsinstrument. En sådan möjlighet skall ses i samband med kommunens uppgifter och ansvar inom den kommunala energiplaneringen. Jag har under hand, som aviserats i propositionen, tagit upp överläggningar med Kommunförbundet i denna fråga. Jag har anledning förmoda att de förda förhandlingarna skall kunna leda fram till ett beslut som skall förbättra planeringsmöjligheterna för kommunerna och därmed också göra energisparinsatserna mer effektiva.

Min bedömning är att kommunerna själva har de bästa möjligheterna att bedöma inriktningen av energisparstödet i de fall då en konflikt kan tänkas uppstå mellan utgående stöd och de riktlinjer som kommunerna antagit för energi-, bebyggelse- och bostadsförsörjningen inom kommunen. Kommunen bör alltså ha ett betydande inflytande på det sätt som anges i utskottets betänkande om den kommunala lämplighetsprövningen. Jag delar således utskottets uppfattning att ett mer utvecklat positivt inflytande på den totala långivningen inom kommunen är önskvärt, men jag anser i likhet med utskottet att en kommunal lånehantering med de förutsättningar i form av utbyggda kommunala resurser som detta fordrar ännu inte föreligger. Frågan om decentralisering av lånehanteringen är f. ö. föremål för utredning inom bostadsstyrelsen.

Slutligen några ord om energihushållningsdelegationen, som under hand har ombildats med parlamentariskt inslag. Center- och moderatreservanterna har i reservationen 9 i och för sig accepterat ombildningen men efterlyser en klar markering att regeringen inte denna väg kan undandra sig ansvaret för att

energispårarbetet leds och samordnas av regeringen. Något sådant syfte ligger naturligtvis inte bakom omformningen. Den har uteslutande styrts av det önskvärda i ökad och bredare politisk insyn i delegationens arbete i syfte att nå största möjliga politiska enighet, på både kort och lång sikt, beträffande de betydande energisparfrämjande satsningar som måste göras. Samtidigt kommer vissa uppgifter, som tidigare helt legat på delegationen, att överföras till regeringskansliet. Det gäller t. ex. samordning mellan berörda myndigheter, förslag om energisparstödets konjunktur- och säsonganpassning, finansieringssystem, utbildningsfrågor, förslag om stödets inriktning och systemet i stort. Delegationen kommer också att höras i dessa frågor, men kvar på delegationen ligger med förstahandsansvar bl. a. att följa, sammanställa och initiera utredningar vad gäller energisparprogrammets övergripande styrning och utveckling. Den skall också ansvara för att följa, initiera och sammanställa utvärderingar av besparingseffekter, och den skall sammanställa underlag för omprövning av sparplanen.

Herr talman! Vad som är viktigast att notera i civilutskottets betänkande är att samtliga partier nu är överens om sparplanens omfattning, nämligen om riktningen för energibesparingen i det befintliga beståndet 1978–1988. Det är en viktig politisk vinst, som inte bör negligeras.

Vad åsiktsskillnaderna nu handlar om är metoderna att uppnå målen. Vad regeringen begär – och fått utskottets accept på – är riksdagens bemyndigande att kunna differentiera stödet så att vi får de mest lönsamma åtgärderna snabbt utförda. Att någon kan ha någonting emot detta i dagens oljeförsörjningssituation är obegripligt.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Kraftfulla insatser för energisparande i befintlig bebyggelse är angelägna för att åstadkomma ett samhälle med god hushållning med energi och naturtillgångar och en rättvisare fördelning av den materiella välfärden. Strävan efter en sådan samhällsutveckling måste alltså ligga till grund för energipolitiken. Även om det finns tekniska och administrativa problem är det den politiska viljan som avgör om vi skall lyckas.

Trepartiregeringen lade fram ett omfattande program för energisparande i befintlig bebyggelse, den s. k. energisparplanen. Under en tioårsperiod skall 25–30 % av energibehovet för befintlig bebyggelse sparas, och de totala investeringarna för att åstadkomma detta beräknas ligga mellan 30 och 50 miljarder kronor. Ett så stort program måste följas omsorgsfullt, och erforderliga förändringar måste successivt vidtas för att största effektivitet skall uppnås. Samtidigt måste ryckighet undvikas och hållbart underlag finnas för föreslagna förändringar. Ett av statsmakterna antaget långsiktigt mål är alltså en förutsättning för ett framgångsrikt energisparande. Erforderliga insatser kommer annars inte till stånd. Inriktningen måste vara stabil, och någon tveksamhet om den politiska färdriktningen får inte råda.

En koalition av folkpartister och socialdemokrater har presenterat sin syn på energisparandet i två dokument. Det ena är regeringsförslaget i bilaga 3 till propositionen 115. Det andra är den socialdemokratiska motionen 2413.

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Eftersom koalitionsuppställningen tydligen innebär att förslagen i båda dokumenten skulle röstas igenom med varandras stöd, ser jag dem som en enhet. Tillsammans skall de ju ses som koalitionsparternas samlade insats för det framtida energisparandet i bostäder.

Vår allmänna bedömning av regeringens proposition är att den på väsentliga punkter avviker från utgångspunkterna för insatserna inom energisparandet såsom de uttrycktes i 1978 års beslut. Vi finner att regeringen har en allmän osäkerhet om målen för energisparandet och i stället satsar på en utbyggnad av produktionsapparaten. Vi tyckte oss finna i propositionen att man överger energisparplanens långsiktiga grundprinciper. Den omsorgsfulla planeringen av resursinsatser och arbetskraftsbehov som förutsattes i energisparplanen kan då omintetgöras, och vad som nu försummas kan man inte ta igen senare under perioden. Därmed menar vi att möjligheterna att uppnå energisparplanens mål äventyras. Man försämrar energisparstödet både för småhus och flerbostadshus utan att egentligen redovisa varför. Man har inte löst frågorna om energisparstödet finansiering, och det innebär att hela verksamheten kan äventyras.

Jag skall gå över till civilutskottets betänkande och beröra några av de frågor som vi där behandlat och en del av de reservationer som centern och i vissa fall centern och moderaterna gemensamt har fogat till betänkandet.

Vad är det då för reformförslag vi ställt inför? Huvudnumret är att man i praktiken skall avveckla stödet för utvärtens isolering av ytterväggar. Det bekräftades också av statsrådet Friggebo i hennes inlägg. Den enda grund som anges för detta är det självklara faktum att lönsamheten av dessa åtgärder varierar med väggarnas tidigare isoleringsförmåga. Härav dras då slutsatsen att stödåtgärderna skall ut ur bilden rent generellt – sålunda inte bara i de fall där isoleringen är någorlunda bra.

Den s. k. reformen innebär att riksdagen skulle låna ut pengar för energisparåtgärder i småhus på sämre villkor än eljest – dvs. helt utan räntebidrag även för de större lånen. Vi tycker att den motsatta vägen vore den naturliga – att ge räntebidrag också för lån under 25 000 kr. Det har vi föreslagit i en motion och följt upp i en reservation. Det ser vi som en mycket viktig fråga om man vill behålla en frivillig linje. Räntebidraget har inte minst en stor psykologisk effekt när det gäller att få åtgärder utförda i ett sammanhang. Det är inte så – som Birgit Friggebo i sitt anförande ville göra gällande – att man kan räkna med att en fastighetsägare skall återkomma med ingripanden i sin fastighet vid upprepade tillfällen, utan han vill helst se att alla nödvändiga åtgärder utförs i ett enda sammanhang. Det är därför man måste ha den uppläggning som energisparplanen angav.

Den negativa reformen innebär vidare att energisparbidrag inte utgår för bl. a. nytt fasadskikt. Detta gäller både småhus och flerbostadshus och drabbar hårdast flerbostadshuset genom maximeringsregeln – bidraget får vara högst 3 000 kr. per lägenhet. Som jag sagt slår detta blint, oavsett hur belagt behovet kan vara i det enskilda fallet och oavsett om åtgärden är samhällsekonomiskt motiverad eller inte. Det kommer att effektivt hindra de här åtgärderna, och det är väl det som egentligen är meningen med

förslaget.

Den tredje huvudpunkten är att bidragsandelen skall kunna sänkas från 35 % i vissa fall – i exakt vilka det skall gälla får vi inte veta. Bl. a. nämns dock isoleringsskiktet.

Den generella innebörden av åtgärderna är alltså negativ – man släpper helt den centrala utgångspunkten i 1978 års beslut om att uppmuntra åtgärder som är samhällsekonomiskt lönsamma.

Detta är den ena sidan av saken. Den andra sidan är att varken regeringen eller socialdemokraterna säger ett ord om 1978 års principiella beslut om energisparandet. Detta riksdagsbeslut står alltså fast, och det har också Birgit Friggebo bekräftat i sitt inlägg. Ingen föreslår heller att det skall ändras eller upphävas. Detta innebär i sin tur att målet för insatserna skall stå kvar, att inriktningen skall vara oförändrad och att genomförandet skall ske efter samma principer som de som nu gäller. Detta bekräftas också av utskottsmajoriteten, vilken som svar på centerns krav skriver: "Det finns därför inte anledning för riksdagen att genom ett särskilt beslut bekräfta gällande utgångspunkter." Samma utskottsmajoritet anser det "vidare uppenbart att det begärda bemyndigandet inte avsetts ge regeringen möjlighet att gå ifrån av riksdagen godtagna allmänna grunder för energisparinsatserna". Citaten har jag hämtat på s. 10 i betänkandet.

Den fråga som vi ställer oss är nu hur det här går ihop. För socialdemokraterna är det väl inte så konstigt. De tog ju avstånd från 1978 års energisparbeslut och har konsekvent visat ett svalt intresse för de här frågorna. De har självfallet inte något samvete när det gäller att fullfölja den inställningen. Att de sedan vill medverka till att riksdagen fattar motstridiga och oförenliga beslut – som båda skall gälla samtidigt – är ju upplysande när man skall bedöma ansvaret i hanteringen. Jag tycker däremot att det måste ha varit knepigare för folkpartiet, som ju stod bakom 1978 års beslut och officiellt inte har ändrat sig.

Nu har bostadsministern sagt att 1978 års beslut skall vara gällande. Vi har ifrågasatt huruvida de åtgärder som nu föreslås i propositionen och som utskottsmajoriteten har anslutit sig till är förenliga med ett sådant ståndpunktstagande. Vi tycker inte att 1978 och 1979 års beslut kan förenas. Om detta är fallet – varför har folkpartiet då inte stött vårt yrkande i reservationen 1? Då hade det inte behövt uppstå någon tvekan och diskussion om uppslutningen bakom 1978 års beslut. Den fråga som jag vill ställa till bostadsministern är om hon därmed anser att alla önskvärda åtgärder för att isolera ytterväggar kommer till stånd utan nu gällande stöd. Om inte, hur skall då målet kunna uppnås? Finns det några nya åtgärder som skall kompensera detta bortfall?

Om inte det här kan redas ut, kvarstår vår misstanke att folkpartiet och socialdemokraterna vill skära ner energisparmålet och ersätta det med ytterligare energiproduktion i någon form för att få balansen att gå ihop. Jag vill nämna att det enligt energisparplanen är ett stort antal lägenheter som skall ha förbättrad ytterväggsisolering, nämligen 400 000 enligt alternativ II och 800 000 enligt alternativ III. Frågan är om man tror att sådana

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

förbättringar kommer att ske, när man nu försämrar villkoren.

Detta var något om den första huvudfrågan där vi reserverat oss, nämligen energisparandets utformning. Till detta kommer också den rent beslutsmässiga utformningen av energisparandet. Regeringen begär och får en fullmakt som – enligt utskottsmajoritetens eget konstaterande på s. 8 – formellt inte begränsas av annat än att ämnesområdet angetts. Man måste ha insett att det här är något ganska märkligt. Både i propositionen och i betänkandet försöker man lugna de anade farhågorna med att regeringen inte skall få regera ensam i den här delen – bostadsministern skall sitta i knät på den samlingsregering som den särskilda delegationen skall bli. Det är i och för sig en intressant statsrättslig konstruktion att ha ett parlamentariskt organ inne i regeringen, och vi har inte satt oss emot denna lösning – om regeringen känner att den behöver kontakt och inte orkar regera, så är det väl bara naturligt att den tyr sig till andra krafter. Men den beskrivning som statsrådet Friggebo gav här innebär egentligen, att hon delar den uppfattning som vi anför i reservationen i vad gäller den ställning och de arbetsuppgifter som delegationen skall ha.

Finansieringen är också en öppen fråga. I propositionen har man egentligen inte alls något försvar för att frågan ännu inte lösts. I betänkandet har man för att få någon sorts försvar hänvisat till sambandet med kapitalmarknadspropositionen, vars behandling har skjutits till hösten. Hur som helst är skadan nu skedd. Det är väl nu helt självklart att ett finansieringsbeslut inte kan fattas av riksdagen förrän i november eller december, och man är då i motsvarande situation som nu, med ett halvt års förskjutning. En ny finansieringsordning kan inte fungera förrän vid nästa budgetårs utgång. Det majoriteten nu med berätt mod gör är att frisera statsbudgeten. Det vore ju enkelt att få en snygg budget, om man tog upp bara det första halvårets utgifter och tog upp resten på tilläggsbudget. Vi tycker att riksdagen under alla förhållanden bör markera sin inställning genom att kräva ett snabbt förslag om medelsanvisning. Detta är särskilt viktigt, eftersom den negativa inställning i övrigt som vi anar i propositionen och därmed också i utskottsbetänkandet kan kopplas ihop med anslagsfrågan och tas som ett tecken på att man avrustar hela verksamheten.

Men det räcker inte att anvisa pengar. Utvärderingsarbetet, som det redovisas i propositionen och godtas av majoriteten, ger också samma bild av uppgiven passivitet och handfallenhet. Därför tycker vi att riksdagen också på den här punkten måste fatta ett pådrivande beslut.

Samma situation är det också på genomförandesidan: i bästa fall en passiv förhoppning att allt skall ordna sig till det bästa – i sämsta fall ett tecken på att man i tysthet vill strypa sparinsatserna och satsa på en ökad energiproduktion. Vissa uttalanden i riktning mot ett allmänt besiktnings-tvång för alla fastigheter är rent destruktiva – det skulle ta bort resurser från den konstruktiva service och rådgivning som kommunerna måste ge i det enskilda fallet. Det är ju den typen av insatser som kan ge fastighetsägaren en bild av de optimala åtgärderna – att få ett rätt utförande av energisparåtgärderna. Ytterst gäller det ju också att ta till vara de personliga

initiativen, så att vi inte hamnar i en byråkratisk organisation.

Till detta hör också frågan om beslutsprocessen. I och för sig har vi väl varit eniga om värdet av att besluten decentraliseras. Propositionen och betänkandet har emellertid, som vi ser det, gett en annan vinkling av frågan. Där är det närmast tal om att utrusta kommunerna inte med positiva befogenheter utan med möjligheter att hindra ett energisparstöd. Det kan ta sig uttryck i en utbyggnad av en energikälla som inte är önskvärd ur allmän synpunkt. Det kan också ta sig uttryck i kommunala veton mot beslut i enskilda ärenden. Här har utskottet gått längre än vad man gjort i propositionen, som inte innehöll något direkt förslag i frågan. Jag hoppas att bostadsministern eller Karl-Erik Strömberg vill kommentera detta och ge en förklaring till denna ytterligare negativa inställning. Är det meningen – t. ex. – att en kommun nu skall kunna hindra energisparstöd för ett fritidshus som används som permanentbostad? Är det meningen att man skall kunna vägra stöd för t. ex. solvärme för att få bättre lönsamhet i ett fjärrvärmesystem av någon typ?

För att ge kommunerna en fast utgångspunkt är det i stället viktigt att de får garantier för bidrag under hela energisparprogrammets löptid. Det är ju under alla förhållanden så att genomförandet står och faller med de kommunala insatserna. Det behövs kontinuerliga insatser i personal och utbildning. Särskilt mot bakgrund av den vacklande inställning som regeringen nu visar upp och socialdemokraternas rent negativa utgångspunkter är det viktigt, att riksdagen ger en garanti för fortsatta bidrag. Här är det ju fråga om personella insatser, som inte kan skapas och avvecklas med kort varsel.

Det här leder i sin tur in på de allmänna frågorna om energihushållningens roll i samhällsplaneringen. Vad utskottsmajoriteten föreslår i denna del är minst sagt oklart. Man ger regeringen till känna någonting. Det verkar på oss reservanter närmast som ett försök att skriva sig ur ett naturligt avslag på den socialdemokratiska motionen men samtidigt göra det så att regeringen inte blir förpliktigad till någonting. Det skall bli mycket intressant att se hur regeringen i framtiden kommer att redovisa sina åtgärder med anledning av ett eventuellt riksdagsbeslut.

T. v. vill jag dock be Karl-Erik Strömberg att tala om vad folkpartiledamöterna anser sig ha menat med tillkännagivandet – vad är det regeringen skall göra? Jag hoppas att sedan Birgitta Dahl i sitt anförande beskriver samma sak som hon uppfattar dem, så att vi kan bedöma dessa versioner och sedan jämföra dem med resp. partiets ståndpunkter i vårt tidigare betänkande, nr 30. Hur som helst tycker vi reservanter att motionsyrkandena måste avslås – fastän det nu faktiskt är för tredje gången.

Jag skulle också kommentera några ytterligare centerreservationer, nämligen de som gäller direktverkande elvärme, rökkanal för fastbränsleanläggning och större betoning av forskning om en ekologisk avloppsteknik.

Jag skall emellertid försöka hålla mig inom tidsgränsen med tanke på arbetssituationen. Jag skall därför inte gå in på ytterligare detaljer när det gäller detta betänkande och de reservationer som är fogade vid detta, även om det finns väldigt mycket att tillägga. Jag vill dock summera det mest väsentliga. Socialdemokraternas traditionellt bristande intresse för ett

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

planenligt energisparande har nu fått stöd av folkpartiet, och på det sättet har de bildat en majoritet. Det försöker man dölja genom att formellt vidhålla 1978 års beslut som en energisparplan och samtidigt föreslå riksdagen åtgärder som står i strid mot detta beslut. Riksdagen skall alltså utåt inta två oförenliga ståndpunkter. Det tycker vi är felaktigt. Vi hoppas på ett klart svar – ja eller nej – på frågan om 1978 års beslut skall leda regeringens arbete och om man i så fall följer reservationerna för att ge det innehåll åt regeringens fortsatta arbete med energisparåtgärderna som överensstämmer med 1978 års beslut.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som gjorts av utskotts-företrädarna från centern och i övrigt till utskottets hemställan.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Jag undrar om Kjell Mattsson och jag har läst samma proposition och samma civilutskottsbetänkande. Jag har läst dem noggrant, men på mig verkar det som om Kjell Mattsson inte har gjort det utan att han utgår från en av honom själv skapad bild. Dels säger Kjell Mattsson att vi försöker urholka sparplanen och att vi visar passivitet, ett slags handlings-förlamning och ett slags ointresse. Dels säger han att vi har föreslagit drastiska förändringar, att vi visar tecken på en aktivitet och slagfärdighet. Detta går inte ihop.

Det är emellertid en rätt intressant teknik som används av centern och moderaterna. I propositionen har vi redovisat den riktpunkt som civilutskottet förra året fattade beslut om när det gäller energisparplanen. Civilutskottet säger i sitt yttrande att det inte finns någon anledning till ytterligare beslut i frågan. Beslut är redan fattat. Så sår man ut tvivel om riktpunkten som sådan, och sedan använder man det tvivel som man själv sått för att spika målsättningen en gång till. Ingen annan har ifrågasatt målsättningen.

När sparplanen presenterades tidigare var ett av slagnumren att vara flexibel under tioårsperioden. Om jag inte minns fel sades det vid flera tillfällen att man ändå under frivillighetens mantel skulle försöka vidta rätt åtgärd vid rätt tidpunkt. Detta innebär att man med de styrmedel som finns i form av bidrag och lån försöker styra in det mänskliga beteendet på rätt åtgärd och rätt tidpunkt. Det är precis vad förslagen i propositionen utgår ifrån.

1978 års beslut var ett principbeslut. Man gjorde inga som helst ändringar i stödsystemet, utan man använde 1977 års stödsystem. Här måste jag fråga mig: Vad är det som säger att det då fattade beslutet för lång tid framöver är det enda vettiga? Dessutom är det så att det är med utgångspunkt i detta stödsystem som bostadsstyrelsen gjort sin utvärdering, där man arbetat fram förslag, som regeringen sedan tagit upp som sina, till ändring av stöden för att på kort sikt få ned oljeförbrukningen så snabbt som möjligt.

Kjell Mattsson säger att inriktningen är att helt avveckla stödet till isolering av ytterväggar. Var i de papper som vi har att behandla i dag står detta? Tvärtom, de förslag som vi har lagt innebär att vi skall differentiera stödet, bl. a. genom att differentiera bidragsgivningen så, att det blir de isoleringsåtgärder som ger den största spareffekten som i första hand skall komma till

utförande.

Dessutom går det att isolera ytterväggen och att få ett nytt fasadskikt i stort sett till en kostnad understigande 25 000 kr. i normalfallet. Det betyder att den som utför åtgärden får den finansierad. Mina erfarenheter – från kontakter ute på fältet – är att människorna framför allt är intresserade av att få själva investeringen finansierad. Med det skattesystem som vi har blir ändå räntekostnaderna mindre än vad de faktiskt ser ut att vara på ränteavivarna. Det är alltså en skillnad jämfört med flerbostadshusen för vilka skattereglerna delvis är annorlunda.

Kjell Mattsson säger vidare att vi går ifrån inriktningen att åtgärderna bör utföras i ett sammanhang. Men jag tror inte att Kjell Mattsson ger en riktig beskrivning av 1978 års sparplan, när han säger att man bör försöka inrikta sig på att alla åtgärder skall vidtas i ett sammanhang. Det strider nämligen mot principen, som han också nämnde, att utföra rätt åtgärd vid rätt tidpunkt. Det gäller alltså ur lönsamhetssynpunkt. Om man skall gå efter en lönsamhets-trappa, så bör de tunga investeringarna – som har en lång avskrivningstid och som ger en spareffekt på sikt – utföras så sent som möjligt inom sparplanens ram. Vi har inte avfärdat tanken på samtidiga åtgärder. Tvärtom säger vi att vi är beredda att öka bidragen, om man vidtar kombinerade åtgärder och framför allt sådana som ger hög spareffekt. Det är hela tiden inriktningen i de förslag som lagts i propositionen.

Enligt Kjell Mattsson vill bostadsministern sitta i knät på energispardelegationen, eftersom en parlamentarisk delegation skall vara inblandad i regeringens arbete. I och för sig har jag inget emot att sitta i knät på folk, om de bara är trevliga. Men delegationen var tidigare och är nu en kommitté skild från regeringskansliet. Det är ingen ändring på den punkten.

Vi har delat upp arbetsuppgifterna – det har varit inriktningen hela tiden – eftersom vi nu får en parlamentarisk sammansättning, så att vissa bitar förs tillbaka till regeringskansliet för att man på ett effektivt sätt skall kunna samordna bl. a. verkens insatser.

Herr talman! Avslutningsvis skall jag vara litet naiv och blåögd. Jag måste säga att jag begriper ganska litet av det här försöket att blåsa upp en oenighet beträffande ambitionerna att spara energi i Sverige. Men den oenigheten finns inte beträffande målsättningen. Vi kan ha olika åsikter om metoderna, men låt oss då diskutera metodernas effektivitet och inte försöka misstänkliggöra varandra.

KJELL MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan uppskatta den del av bostadsministerns inlägg där hon säger att hon gärna umgås med trevliga människor, och jag hoppas hon skall få göra det i denna delegation. Vi reseranter försökte emellertid se till att detta inte behövde innebära att statsrådets ställning som statsråd och chef för bostadsdepartementet förändrades. Jag tror att Birgit Friggebo egentligen skulle vilja ha den utformning av riksdagsbeslutet om delegationen som reseranterna föreslår och inte den här mera preciserade styrningen som utskottsmajoriteten föreslår.

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

I inledningsanförandet sade Birgit Friggebo också att energisparplanen naturligtvis inte kan vara helig och att den kan ändras. Det är helt riktigt. Jag gjorde samma konstaterande, precis som det sades i samband med beslutet 1978, att man naturligtvis skall ändra de åtgärder och metoder man använder efter det att man har fått klart för sig vilka ändringar som skall göras. Men om det är någonting som har varit heligt så är det närmast den proposition som lagts fram. Den är oklar på en massa punkter, speciellt när det gäller effekterna av förslagen. Man begär bara bemyndigande för dem. Vi skulle gärna ge bemyndigande till en regering under förutsättning att vi vet att det är positiva åtgärder man tänker vidta. Men vi misstänker att de åtgärder man föreslår i propositionen egentligen är sådana att de strider mot den inriktning och de mål man har satt upp i 1978 års plan. Vi har velat klara ut de frågetecknen under utskottsbehandlingen, men det har inte lyckats. De farhågor vi har läst in i propositionens dunkelhet har funnits kvar, och därför har det inte återstått någonting annat för oss än att ge uttryck för vår uppfattning genom att på olika specifika punkter avstyrka propositionen.

Jag tycker också att Birgit Friggebo styrkte mig i detta resonemang, därför att hon i sitt första anförande bekräftade avvikelser i förhållande till 1978 års sparplan när det gäller fasadskikt. Det bedömer vi som en rätt allvarlig avvikelse. Det är en tung bit rent ekonomiskt att byta fasadskikt, och därför behöver man göra det samtidigt som man vidtar andra isoleringsåtgärder. Vi tror alltså att det inte är möjligt att komma fram på det sätt som propositionen föreslår, dvs. att försöka hitta de enklaste och billigaste åtgärderna nu för att i ett senare skede återkomma med sådana som inte har fullt så stor spareffekt men som är ekonomiskt tyngre. Vi måste ha en mycket långsiktig uppbyggnad av energispararbetet, få en bra utvärdering av detta och en bra rådgivning till fastighetsägarna. Vi misstänker att om vi inte har det så kan 1978 års mål inte uppnås. Det är därför vi har velat få preciseringar, men det har vi inte fått.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Jag vet inte om Kjell Mattsson har missuppfattat propositionen och utskottsmajoriteten. Vad vi har föreslagit är att bidraget, som är 3 000 kr. totalt för energisparinsatser, inte skall gå till fasadskikt. Men däremot får man fortfarande statliga lån för att utföra fasadskiktarbete. Det är naturligtvis av stort intresse för dem som avser att göra sådana insatser, så att de kan få det hela finansierat. Vi gör det alltså litet mindre lönsamt att vidta stora, tunga och dyrbara åtgärder som ger mindre spareffekt än lättare och snabbt verkande åtgärder. Det måste vara flexibilitet och differentiering för att vi skall ha någon chans att uppnå det mål vi har satt upp.

Jag kan inte underlåta att tycka att centerpartiets och moderaternas behandling av denna proposition har varit något rigid. Man har i stort sett inte velat diskutera någon förändring över huvud taget i mer effektiviserande riktning. Låt mig nämna som ett exempel att man inte vill ge regeringen bemyndigande att fatta beslut i detaljfrågor vid utformningen av sparstödet, utan man anser att riksdagen skall göra detta. Men samtidigt vill man att

regeringen skall vidta åtgärder för införande av nya energisystem och annat sådant. Det går inte ihop. Man vill heller inte låta kommunerna substantiellt ha något inflytande på stödutförningen, men kommunerna kan däremot få ägna sig åt lånehanteringen, den byråkratiska delen av verksamheten.

Jag tycker att detta är ett tecken på en väldigt rigid inställning och ett mycket centraliserat tänkande. Det gäller ju här en stor och omfattande uppgift, som kräver att åtgärder vidtas snabbt. Då måste vi också ha ett system som engagerar fler nivåer än riksdagen när det gäller att göra förändringar och bedömningar inom stödsystemets ram.

KJELL MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Friggebo konstaterade att det var glädjande att man nu hade en enhällig uppslutning bakom 1978 års beslut i och med att socialdemokraterna också anslutit sig till det. I fjol kritiserade socialdemokraterna energisparplanen rätt kraftigt, men de har nu anslutit sig till den. Som vi ser det har detta skett sedan de fått möjligheter att genomföra en del försämringar i de insatser som krävs för att man skall nå upp till det fastställda målet, och vi tycker naturligtvis att det är fel att göra den typen av försämringar.

Mot den här bakgrunden är vi, såsom också framgår av vår motion och av våra reservationer, inte övertygade om regeringens inställning till de här frågorna. Det verkar som om regeringen har fått sälja en del av sina ställningstaganden från 1978, då man ju ställde sig bakom propositionen om energisparplanen, för att få anslutning till andra delar av den nu föreliggande energipropositionen. De här frågetecknen kring de av regeringen föreslagna åtgärderna har inte rätats ut under utskottsbehandlingen. Det är inte så att vi har varit vrånga, utan det har inte varit möjligt att gå in i de olika delarna av regeringens förslag och få klarhet i varför man föreslår de olika åtgärderna. Det finns inte heller någonting i propositionen som säger vilken effekt förändringarna egentligen kommer att få.

Därför har vi inte ansett att vi kan lita på att regeringen kommer att vidta de rätta åtgärderna om den får det begärda bemyndigandet, och det är också anledningen till att vi inte velat ge regeringen detta. Men som jag sade tidigare kan vi naturligtvis tänka oss att ge ett bemyndigande till regeringen under förutsättning att vi vet att detta används för att vidta åtgärder i den politiska riktning som vi anser att man här bör ha i sakfrågan.

Låt mig också säga några ord när det gäller finansieringen. Vi tycker att det är en väldigt stor brist i propositionen att regeringen där bara talar om på vilket sätt man tror att man skall klara finansieringen och att man därvid bara anvisar samma belopp som tidigare. Enligt vår mening är det viktigt att man bibehåller möjligheten att även fortsättningsvis hålla verksamheten med de frivilliga insatserna i gång. Det förhållandet att man nu inte vet varifrån man skall få pengar till sådana insatser efter den 1 januari måste innebära att vi får ett avbräck i fråga om intresset från fastighetsägarnas sida och när det gäller verksamheten med frivilliga insatser över huvud taget.

Vi har således inte heller när det gäller finansieringen fått klarhet i hur

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

frågan skall lösas i fortsättningen, och vi har då sett det som fullständigt självklart att riksdagen fattar ett beslut om att anvisa pengar för det här budgetåret i dess helhet över statsbudgeten. Inte heller en sådan lösning har varit möjlig att diskutera vid utskottsbehandlingen, utan vi har fått gå reservationsvägen även på denna punkt.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! När vi behandlar omfattningen av sparinsatserna resonerar vi om totala investeringar, och det har tidigare för de närmaste åren gjorts upp en plan för hur stora investeringarna bör vara. Förra året sadades det att investeringarna för nästa budgetår borde uppgå till 2,7 miljarder kronor.

I den här propositionen har vi räknat upp beloppet litet grand på grund av den pågående inflationen som visserligen är lägre än tidigare. Men det är alltså uppräknat till 2,85 miljarder kronor, vilket är den totala investeringsvolym som skall användas. Detta är utgångspunkten och därtill samma utgångspunkt som den som fanns i Sparplan 78.

Det intressanta är alltså: Vad skall vi använda dessa 2,85 miljarder till? Då har vi sagt, vilket har framhållits många gånger tidigare, att det är viktigt att pengarna används effektivt.

Man kan fördela pengarna på två olika sätt. Det ena sättet är att se till att man ligger på en optimal nivå, så att man ger till det som är mest effektivt och så att pengarna också kan delas ut tidsmässigt jämnt fördelat under året. Det är det bästa sättet. Det är den inriktningen som vi har tillämpat när vi har lagt upp differentieringen av stödsystemet.

Man kan ha ett annat system också, nämligen att man ger stöd till litet av varje som verkar trevligt och låter människorna ställa sig i kö för att få pengarna. Dessa pengar kommer alltid att gå åt. Men det kommer alltså att vara kön som avgör, om man får pengar. Det intressanta är då också att pengarna kommer att ta slut ganska snart. En stor del av året kommer man att stå utan pengar till de sökande. Jag tycker att detta är ett otillfredsställande sätt att använda våra begränsade resurser på.

Det faktum att vi av olika anledningar – och här har alla partier i olika funktioner sitt ansvar för det hela – inte har lagt fram ett slutligt förslag beträffande finansieringen är egentligen en teknikalitet i detta avseende och har ingenting med inriktningen av sparstödsverksamheten att göra.

Tredje vice talmannen anmälde att Kjell Mattsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! En skärpt hushållning med energi har varit och är en huvuduppgift för energipolitiken alltsedan oljekrisen. Kraven på energihushållningen har ständigt skärpts både i de program som har fastställts av riksdagen och i dem som har fastlagts av det socialdemokratiska partiet. Bakgrunden till detta är bl. a.:

1. De nu tillgängliga energikällorna ter sig alltmer otillräckliga, särskilt

mot bakgrund av u-ländernas behov. Men också i-länderna drabbas redan nu svårt av bristen på energi. Brist och stigande priser på energi är en viktig bidragande orsak till den ekonomiska krisen och arbetslösheten.

2. De nu tillgängliga och de flesta av de nya energikällorna innebär risker för hälsa och miljö. Vi får ständigt nya och allvarliga påminnelser om det.

3. Oljekrisen har ständigt förvärrats, bl. a. till följd av inre och yttre konflikter i producentländerna. Även andra energislag, som gas och uran, är känsliga för sådana konflikter.

För Sveriges del är situationen särskilt svår. Vår extremt höga oljeförbrukning är ett hot mot hälsan och miljön, mot samhällsekonomi och handelsbalansen, mot säkerhetspolitiken och vårt oberoende och mot våra möjligheter att leva upp till den internationella solidaritetens krav.

Den viktigaste uppgiften i vår energipolitik är därför att minska oljeberoendet genom bättre hushållning och genom att utveckla nya energikällor. Den senaste tidens händelser har dramatiskt skärpt dessa krav.

Oljekrisen förvärras nu dag för dag, och vi står inför en situation då vi kan tvingas till ransoneringar och drastiska inskränkningar som hårt skulle drabba såväl hushållen och industrin som transporterna.

Händelserna i Harrisburg har i Sverige också lett till att vi får en folkomröstning som kan utmynda i ett nej till kärnkraften. Internationellt sett kommer det säkerligen att leda till en allt svårare energikris som i sin tur kan leda till svåra ekonomiska och politiska påfrestningar.

Inför den situationen är det ett oavvisligt krav att alla ansträngningar görs för att effektivisera hushållningen, minska oljeberoendet och utveckla nya energikällor.

Uppgifterna att förverkliga de kraven måste enligt vår uppfattning innefatta olika punkter.

1. Det krävs åtgärder som inriktar sig på att kraftigt minska energiåtgången för uppvärmning i hus, att så fort som möjligt gå över till energisnåla processer i industrin samt att genomföra en kraftfull minskning av energiåtgången i transportsystemet, både av hushållningsskäl och av miljöskäl.

2. Det krävs en övergripande samhällsplanering som utgår från helt nya och mera ambitiösa krav när det gäller hushållningen med energi.

Vi är till mellan 70 och 75 % beroende av importerad olja. 50 % av den olja som vi importerar går till uppvärmning av byggnader. Räknar man in den oljeförbrukning inom transportsektorn som är beroende av bebyggelsens lokalisering stiger den siffran till 75 %. Det visar hur viktigt det är att vi, på det sätt som vi beskriver i vår partimotion, använder oss av samhällsplaneringen för att utveckla ett energisnålt samhälle, bl. a. genom en samordning av planeringen av bostäder och arbetsplatser, transporter och service.

I det arbetet måste vi ta itu med såväl planering av ny bebyggelse som förbättring och komplettering av färdig bebyggelse. En viktig fråga att ta itu med är då att klarlägga de praktiska och ekonomiska förutsättningarna för ombyggnad, sanering och stadsförnyelse. Samtidigt måste vi redan nu utveckla en samhällsplanering och byggnadsteknik som underlättar införan-

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

det av ny energiteknik och nya energiförsörjningssystem, t. ex. solvärme.

3. Vi måste medvetet satsa på en samhällsutveckling som innebär att vi satsar mer på den gemensamma sektorn, på vård, omsorg och kultur och mindre på en onödig och energislösande lyxkonsumtion. Det förutsätter en solidarisk fördelningspolitik som gynnar de svaga i samhället.

Det finns ingen anledning att släppa loss onödigt energislöseri på det sätt som man gör med en borgerlig politik för ökade inkomstklyftor i samhället. Däremot är det nödvändigt att utforma både energihushållningen och fördelningspolitiken så att människors basbehov av energi kan tillgodoses. Särskilt viktigt blir det att tillämpa den principen om vi tvingas till ransoneringar. Det går inte att få med människor på personliga uppoffringar för att spara energi om inte åtgärderna grundar sig på rättvisa.

De krav på samhällsplaneringen och fördelningspolitiken som måste ställas om vi skall kunna utveckla vårt samhälle till ett energisnålt samhälle som samtidigt kan ge människorna trygghet, välfärd och högre livskvalitet stämmer väl överens med socialdemokratins allmänna politik. Men de är mycket svåra att förena med den politik som de borgerliga partierna företräder. Det är kanske en förklaring till att energihushållningsdebatten på borgerligt håll, inte minst från centerns sida, hittills mest handlat om åtgärder i enskilda hus trots att de övriga åtgärderna långsiktigt har mycket större betydelse för om vi skall klara kraven på en skärpt energihushållning. Det är, herr talman, mycket viktigt att frågorna om samhällsplanering, samhällsutveckling och fördelningspolitik i fortsättningen får sätta sin prägel på energihushållningspolitiken mer än hittills.

Men insatserna för att hushålla bättre med energin i bebyggelsen är självfallet också viktiga och måste förbättras.

Tyvärr ledde regeringsskiftet 1976 till att tid och resurser förlorades i det arbetet. Det tog tid innan sparplanen kom, och när den kom visade den sig oduglig. Förslag och kritik från oss och andra avvisades. Det fanns inte utrymme för saklig diskussion i det taktiska spel om energin som förekom i trepartiregeringen.

Tyvärr har utvecklingen gett oss rätt. Bostadsstyrelsens och andras utvärderingar visar att de åtgärder som hittills vidtagits i alltför stor utsträckning varit fel åtgärder i fel hus, i stället för "rätt åtgärd – i rätt byggnad – vid rätt tidpunkt och på rätt sätt" som det så tvärsäkert hette i sparplanen. Det är enorma belopp som slösats bort på ineffektiva åtgärder. Det är dyrbar tid som har gått förlorad.

Också den proposition som vi nu behandlar har många brister. Det är ont om konkreta förslag, eftersom grundläggande kunskapsunderlag och utvärdering av gjorda erfarenheter fortfarande saknas. Man har misslyckats med att lösa den viktiga finansieringsfrågan. De viktiga frågorna om samhällsplaneringen och fördelningspolitiken och deras roll för samhällets långsiktiga energibehov berörs knappast alls.

Men propositionen har också klara förtjänster, framför allt därigenom att den på en rad principiellt viktiga punkter instämmer i kritik och synpunkter som vi tidigare framfört. Genom olika uttalanden och förslag markeras nu en

vilja att utveckla energisparinsatserna till något som kan ge de resultat som vi alla eftersträvar. Ty det råder ju, herr talman, enighet om att målet och ambitionsgraden måste sättas mycket högt.

Låt mig här summera några av de viktigaste uttalanden av detta slag som görs i propositionen:

Regeringen uttalar att det är nödvändigt att effektivisera energisparverksamheten, om de av riksdagen fastställda målen skall kunna nås. Med andra ord: de medel som angavs i sparplanen är inte tillräckliga.

Det sägs vidare att det krävs effektiva styrmedel om målen skall kunna nås. Sparplanen sade nej till styrmedel.

I propositionen lämnas förslag om en rad åtgärder som bör vidtas för att styra insatserna så att de ger det bästa resultatet ur energihushållningssynpunkt och samhällsekonomisk synpunkt. Ytterligare omprövning ställs i utsikt.

Det krävs – sägs det vidare – kunskaper och utvärdering av de hittillsvarande erfarenheterna.

Propositionen slår vidare fast det som vi och riksdagen sade redan förra året, nämligen att det är osäkert – även om det är eftersträvansvärt – om vi kan uppnå det uppställda sparmålet.

Herr talman! I den situation som vi nu befinner oss i har vi sagt att det bästa och mest ansvarsfulla vi nu kan göra är att vända det förgångnas misstag ryggen och beslutsamt inrikta oss på framtiden.

Av den anledningen har vi avstått från att åter gå in på en detaljerad kritik av den gamla sparplanen, som ju helt enkelt, herr talman, är överspelad av utvecklingen. Vi har heller inte ansett det nödvändigt, eftersom ju propositionen inte innehåller några förslag om att centerns sparplan skall ånyo bekräftas av riksdagen, utan tvärtom konsekvent utgår från riksdagens beslut 1975 och 1978, och det är inte samma sak.

Herr talman! Man kan tycka att det borde ligga i centerns intresse att ta chansen att följa med på färden, när vi andra har varit beredda att i för centern barmhärtiga former inrikta oss på framtiden utan att riva i gamla sår. I stället har centern valt tillbakablickandets och småaktighetens väg. Det är trist, framför allt därför att det visar att centern är mer rädd om prestigen än angelägen om att bidra till att nu snabbt förbättra energihushållningen. Det tvingar mig att här klart och tydligt säga ifrån att det självfallet inte förhåller sig så som centern och moderaterna påstår i reservationen 1, nämligen att centerns sparplan numera är oomstridd, t. o. m. av socialdemokraterna. Centerns sparplan har naturligtvis inte blivit bättre och mer acceptabel i år än vad den var förra året. Och jag vill, herr talman, tillägga att hade vi i samband med utskottsbehandlingen sett denna reservation, så hade vi haft ett behov av att mer direkt uttrycka detta i utskottsbetänkandet.

Nu är ju, herr talman, utskottets ställningstagande i sak att vi ställer oss bakom propositionen och samtidigt tillstyrker samtliga de förslag som har väckts från socialdemokratiskt håll, medan centerns förslag avvisas, inkl. kravet på att vi skall bekräfta centerns sparplan.

Vi har, herr talman, också avstått från den detaljkritik av regeringens

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

förslag, som på många punkter är befogad. Vi har i stället, som jag sade, ansett att vi bör medverka till att det praktiska arbetet med att förbättra energihushållningen kan komma i gång så snabbt som möjligt och därför föreslagit en rad åtgärder i detta syfte.

Av avgörande betydelse för oss har då varit att vi kommer att få ett direkt inflytande på det fortsatta arbetet genom energihushållningsdelegationen, som nu görs parlamentarisk. Denna omorganisation stämmer väl överens med synpunkter som vi redovisade förra året. Vi har också fått alla våra krav i vår partimotion om energipolitiken tillgodosedda på det här området. Det gäller kraven på inriktningen av arbetet i energihushållningsdelegationen – bl. a., fru statsråd, att delegationen skall behandla finansieringsfrågor, det vill jag understryka med anledning av vad statsrådet sade här förut. Det gäller vårt krav på att energihushållningen måste beaktas bättre i samhällsplaneringen och i arbetet på att utforma en ny bygg- och planlagstiftning. Det gäller kravet att kommunerna skall få rätt att genomföra besiktningar. Det gäller kravet på ökat kommunalt ansvar för energihushållningsåtgärderna.

Låt mig, herr talman, uttala att det är vår förhoppning att det nu skall bli möjligt att genom beslutsamma gemensamma insatser få till stånd den skärpning av energihushållningen som är helt nödvändig.

Till sist vill jag, herr talman, ta upp ytterligare en fråga som behandlas i utskottsbetänkandet, nämligen byggnadsforskningens inriktning. Vi har i en partimotion om bostadspolitik, som vi lämnade in i början av riksmötet, begärt att riksdagen skall uttala att byggnadsforskningen mer än hittills skall inriktas på sådana frågor som en samhälls- och bebyggelseplanering som utgår från ett socialt helhetsperspektiv och från höga krav på energihushållning och miljövård. Det är med tanke på hur betydelsefulla dessa frågor är och hur starkt gensvar de har bland människorna mycket förvånande att utskottet inte velat följa vårt förslag. Utskottets motivering – att ett sådant uttalande inte skulle tjäna något konkret ändamål – är ingenting annat än nonsens. Var och en i denna kammare vet att ett sådant uttalande av riksdagen skulle ha stor betydelse i framtiden, t. ex. vid fördelningen av anslag eller vid utarbetandet av nya program. Vi har därför i reservationen 17 hemställt att riksdagen i sitt beslut skall följa vårt motionskrav.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 17, i övrigt bifall till civilutskottets hemställan i betänkandet 1978/79:37.

KJELL MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! I mitt replikskifte med statsrådet Friggebo ville hon göra gällande att 1978 års sparplan fortfarande gällde och att hon inte kunde begripa centerns synpunkter i reservationerna.

Efter att ha lyssnat till Birgitta Dahls anförande hoppas jag att det inte finns någon enda riksdagsledamot kvar som inte inser att det är alldeles klart att vi är fundersamma, därtill att de här två inläggen från de olika propositionsförfattarna går verkligen inte ihop.

Först talar Birgitta Dahl om centerns sparplan. Nu är det så att det var en regering som lade fram en energisparplan, och därefter har den blivit

riksdagens sparplan.

Birgitta Dahl säger att sparplanen, som vi fattade beslut om 1978, var oduglig.

Jag har tillåtit mig att i mitt första inlägg anför ett citat: Något förslag om att energisparplanens omfattning, inriktning eller de allmänna riktlinjerna för genomförandet skall ändras har inte framställts från något håll.

Det skriver alltså Birgitta Dahl och socialdemokraterna under på.

Inte heller har på annat sätt överväganden i sådana riktningar redovisats. Därför finns det ingen anledning att fatta ett nytt beslut, säger man, utan nu gäller alltså 1978 års sparplan – den som var fullständigt oduglig.

De där två ståndpunkterna går inte ihop. Birgitta Dahl och socialdemokraterna menar att sparplanen är oduglig, statsrådet Friggebo säger att 1978 års beslut är bra, det skall vi fortsätta att arbeta efter, vi gör bara vissa förändringar.

Birgit Friggebo förnekade att förändringarna var drastiska, och jag hade väl inte påstått att de var det heller eller använt det uttrycket. Birgitta Dahl har nu möjlighet att acceptera 1978 års sparplan, eftersom förändringarna i den är så drastiska att de tillgodoser socialdemokraternas synpunkter.

Trätan är alltså i full gång, inte bara om vad delegationen skall syssla med utan också om vad socialdemokrater och folkpartister har varit överens om i utskottets betänkande. Jag skulle därför vilja säga att det är bäst för folkpartisterna att de ansluter sig till våra reservationer – åtminstone till den som gäller energihushållningsdelegationens uppgifter – så att ni slipper trätan med socialdemokraterna och så att Birgit Friggebo får den uppläggning som hon egentligen vill ha.

Birgitta Dahl kritiserade också finansieringen. Men socialdemokraterna har ju accepterat den uppläggning av finansieringen som görs i propositionen. Detta är häpnadsväckande. Jag hade aldrig trott att socialdemokraterna skulle kunna ansluta sig till propositionen på den punkten, eftersom ni i fjol sade – jag läser här innantill ur Birgitta Dahls anförande – "att stödet till fastighetsägare som behöver lån och bidrag till energihushållande åtgärder försämras, när finansieringen inte längre skall ske över statsbudgeten". Nu sväljer man på socialdemokratiskt håll förslaget till finansiering i betänkandet, samtidigt som Birgitta Dahl här säger att det var en av bristerna i propositionen. Den skulle väl socialdemokraterna i så fall ha sett upp med när betänkandet utarbetades och inte nu efteråt försöka springa ifrån ansvaret för vad som står i majoritetens skrivning.

BIRGITTA DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Får jag först ta upp finansieringsfrågan. Det är en punkt där jag tycker att centern borde ligga lågt.

Vi kritiserade er förra året för att ni uttalade – och det var inte vagt, utan klart – att finansieringen inte längre skulle ske över statsbudgeten. Vi har inte accepterat vad som står i regeringspropositionen, utan vi är kritiska till det, och vi har ju fått igenom vårt motionskrav, att finansieringsfrågan med förtur skall behandlas i delegationen. Så är det med den saken.

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Sedan kan jag hålla med Birgit Friggebo om att det inte verkar som om Kjell Mattsson har läst vare sig propositionen eller utskottsbtänkandet ordentligt. För det första var 1978 års riksdagsbeslut icke ett slaviskt instämmande i sparplanen, utan man lät på en rad punkter bli att fastställa det som centern skulle ha önskat att man fastställde. För det andra utgår man när det gäller det här beslutet, både i propositionen och utlåtandet, från riksdagsbesluten 1975 och 1978, men inte någonstans finns det något ställningstagande till förmån för den proposition som framför allt bär centerns signum. Det är ju en offentlig hemlighet att de andra borgerliga partierna vid den kohandel om energipolitiken som då pågick i regeringen tvingades att acceptera centerns sparplan, fastän de skämdes över den. De förslag vi nu behandlar är ju inte någonstans så utformade att vi inbjuds till att bekräfta centerns sparplan och trepartiregeringens proposition.

Nu, herr talman, tycker jag att det är mycket trist om den här debatten bara skall handla om det förgångna. Jag har nu redovisat vår inställning, och sagt vad jag har att säga i den här debatten. Jag har markerat att vi på den socialdemokratiska sidan vill lämna det förgångna och inrikta oss på framtiden.

Jag vill, herr talman, sluta med att citera någonting från Grönköpings Veckoblad, som jag råkade få i min hand samtidigt med det här betänkandet och som jag tycker passar in mycket bra som en beskrivning på centerns reaktioner f. n. Det står i "Riksdagsbrev" från herr Krökén i Kröken: "Det förefaller sannerligen ibland, som om folkpartiet numera alldeles glömt bort sin anslutning till mittenpolitikens principer, sådana de förestavats av centern. något som näppeligen kan gagna något annat parti än det egna – och vad hjälper det då, om regeringsbesluten eventuellt skulle vara till nytta för landet?"

Herr talman! Jag vill för min del låta detta vara finalen på mitt deltagande i den här debatten.

KJELL MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Både statsrådet Birgit Friggebo och Birgitta Dahl vill göra gällande att jag inte har läst vare sig betänkandet eller propositionen. Jag har försökt läsa efter fattig förmåga. Om jag sedan inte har fattat kan det naturligtvis bero på mig, men det kan också bero på brist på klarhet i både propositionen och betänkandet. Misstanken att det snarast är fråga om det sistnämnda stärks egentligen nu, eftersom Birgitta Dahl är på fullt återtåg från vad hon har skrivit under i betänkandet. Det är inte centerpartisterna och moderaterna, vi som har reserverat oss, som har dikterat texten i utskotts- betänkandet – den har socialdemokrater och folkpartister gjort upp om. Då kunde de väl ha skrivit som det passade deras synpunkter bl. a. i fråga om finansiering etc.

I inledningen av sitt anförande kom Birgitta Dahl med det vanliga: Det var ingen måtta på trepartiregeringens och folkpartiregeringens dåliga agerande, den borgerliga politiken hade skapat ökade klyftor i samhället. Och sedan sade hon att om socialdemokraterna hade suttit kvar i regeringsställning

skulle energisparandet ha varit av betydligt större omfattning. Ett sådant påstående blir inte sanning bara för att det upprepas, och Birgitta Dahl kan aldrig övertyga svenska folket om det. Det är bara att konstatera att socialdemokraterna tidigare inte har varit intresserade av energisparande. Nu försöker ni hinna i kapp och påstår att ni även denna gång har varit först och bäst.

Och vi kritiseras naturligtvis för att vi har inriktat oss på konkreta åtgärder i stället för att ansluta oss till socialdemokraternas förslag om allomfattande "nationellt miljöprogram". Skälet till att vi satsar på konkreta sparåtgärder är att det inte är med den socialdemokratiska typen av program som man sparar energi; det är i bostäder och lokaler som det går åt energi för uppvärmning, och därför tycker vi att det är viktigast att satsa på konkreta sparåtgärder.

ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Oavsett hur den framtida energipolitiken kommer att utformas får vi räkna med att vi i vårt land kommer att ha stor brist på energi liksom att energisparandet blir något som vi måste lära oss att leva med. På den punkten tror jag att alla nu är överens. Den sparplan som riksdagen 1978 antog på trepartiregeringens initiativ var synnerligen ambitiös. Som statsrådet Friggebo nämnde skulle man under en tioårsperiod spara mellan 32 och 39 TWh i den befintliga bebyggelsen. Kraftfulla insatser skulle vara möjliga att genomföra eftersom, vilket statsrådet också nämnde, 40 % av vår totala energiförbrukning går åt just till uppvärmning av bostäder och byggnader. Vi har dessutom gamla försyndelser på detta område – vi har tidigare inte uppmärksammat möjligheterna att spara energi. Trepartiregeringen utgick från att sparmålet skulle kunna uppnås om man fick med fastighetsägarna i en positiv anda av frivillighet. Man avvisade olika typer av tvångsåtgärder.

I sparplanens intentioner låg att inslaget av bidrag skulle spela en begränsad roll för sparandet. I energisparpropositionen förutskickades t. o. m. att bidragen skulle komma att avvecklas i framtiden. Regeringen tycks nu gå den motsatta vägen. Även om en viss flexibilitet kan vara motiverad bör fortfarande målsättningen vara att så småningom komma bort från bidragsdelen.

I energisparpropositionen förutsattes att programmet skulle omprövas under den tioårsperiod som det skulle omfatta. Den första mera omfattande omprövningen skulle göras efter tre år. För att ge underlag för omprövningen förutsatte propositionen att ett omfattande och mångsidigt utvärderingsarbete skulle genomföras.

I årets energiproposition föreslås redan nu vissa förändringar av inriktningen på programmet för energisparande. Det är förvånande och oväntat att så sker. Framför allt måste inriktningen mot åtgärder med mer omedelbara effekter ifrågasättas. Det stämmer inte med energisparplanens intentioner, och en sådan förändring riskerar att minska de potentiella sparmöjligheterna.

Utvärderingsinsatser utgör ett viktigt led i energisparprogrammets

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

uppbyggnad. Endast genom effektiva utvärderingsinsatser blir det möjligt att på sakliga grunder ompröva programmet. Men här kan man spåra en betänklig passivitet från regeringens sida. Den enda konkreta åtgärd som hittills tycks ha vidtagits är att bostadsstyrelsen fått ett formellt uppdrag att följa energisparprogrammets genomförande. De bristande utvärderingsinsatserna innebär att underlag för mer omfattande ställningstaganden till förändringar av energisparprogrammet saknas. På några betydelsefulla punkter har dock regeringen nu föreslagit omfattande förändringar i programmet inriktning, bl. a. när det gäller kommunal besiktning, som jag strax skall återkomma till.

De utvärderingsinsatser som är motiverade är av två slag. För det första bör man på olika vägar fortlöpande försöka öka kunskapen om olika åtgärders faktiska besparingseffekter. För det andra bör man fortlöpande studera effekterna av det styrsystem man valt. Man bör således metodiskt studera vilka åtgärder som vidtas och i vilken omfattning detta görs, liksom vilka förändringar av styrsystemet som skulle kunna förbättra samstämmigheten mellan vad som är energiekonomiskt motiverat och vad som verkligen sker i fråga om energisparande. Några sådana utvärderingsinsatser omnämns inte i propositionen, och det är grunden för vår reservation nr 8.

En annan viktig del gäller utbildning. En väsentlig förutsättning för energisparinsatserna är att det finns resurser för rådgivning i energisparfrågor. Här krävs aktiva utbildningsinsatser från statsmakternas sida. I den nu aktuella propositionen nämns inte några sådana utbildningsinsatser. Regeringen bör med det snaraste ta initiativ för att öka antalet utbildade tekniker med inriktning just på energisparfrågor.

Som jag tidigare sade, byggde energisparpropositionen på att energisparprogrammet skulle genomföras utan tillgripande av tvångsåtgärder. Regeringen föreslår att man nu inte lämnar den linjen, men samtidigt förutskickas att man senare kommer att framlägga sådana förslag. Man talar positivt om en obligatorisk och för samtliga fastigheter omfattande besiktning – den som planverket har föreslagit. Detta är förvånande av flera skäl. Dels har förslaget hårt kritiserats av remissinstanserna. Dels kan vi konstatera att den frivilliga linje, som vi hittills har valt, har varit framgångsrik.

En besiktning av landets ca 3 miljoner lägenheter skulle ta mycket lång tid, kosta stora pengar och medföra en ökad byråkrati. Och på så sätt skulle det bli en utomordentligt dålig start på själva energisparandet. Den obligatoriska besiktningen bygger därtill på tanken att den skall kunna fullföljas av förelägganden att vidta olika åtgärder. Vi skulle då medverka till att skapa konflikter i en verksamhet där i själva verket samstämmiga intressen föreligger hos olika inblandade.

Regeringen antyder att man nu skall ge kommunerna ett slags vilande rätt att tvångsmässigt utföra besiktning. Kommunfullmäktige skall på grundval av ett slags fullmaktslag kunna besluta om obligatorisk besiktning. Det borde vara självklart att ett så drastiskt ingrepp i den personliga integriteten inte skall vara beroende av om kommunfullmäktige på orten anser att sådana intrång skall göras. Det är bakgrunden till reservation nr 11.

Herr talman! Några ord om finansieringsfrågan. I energisparpropositionen förutskickades att fr. o. m. budgetåret 1979/80 skulle finansieringen av energisparlånen läggas över på kapitalmarknaden och inte längre belasta statsbudgeten. Det är med beklagande man nu konstaterar att regeringen inte förmått bereda ett förslag till förändring. Uppgiften har endast varit att finna den tekniska lösning som skulle möjliggöra att de medel som används för energisparlån tas fram direkt från kapitalmarknaden i stället för över statsbudgeten. Det är nu för sent att lösa frågan för det nya budgetåret, men regeringen bör ändå så snart som möjligt lösa den här frågan. Det har vi moderater i civilutskottet framfört i reservationen 7. Det är viktigt att notera att lösningen naturligtvis inte får medföra försämrade möjligheter för den enskilde att få det stöd som han eller hon är berättigad till.

Får jag sedan, herr talman, eftersom utskottets ordförande i sitt anförande har berört en rad av de gemensamma center- och moderatreservationer som är fogade till betänkandet, bara säga några ord om den debatt som statsrådet Friggebo själv drog upp genom att ifrågasätta anledningen till att centerpartiet och moderaterna har reserverat sig när det gäller inriktningen av energisparstödet och i frågan om regeringen har frångått sparplanen eller ej.

Att döma av Birgitta Dahls anförande torde det vara helt klart att statsrådets uppläggning av detta ärende är helt förödande. Antingen vet inte socialdemokraterna och folkpartiet vad de har skrivit sig samman om, eller också trodde statsrådet att socialdemokraterna hade en annan uppfattning än de hade. Det är ju, som Kjell Mattsson sade, nu klarlagt att vår reservation nr 1 är helt nödvändig för att slå fast att det som trepartiregeringen var ense om, nämligen sparplanen, inte längre gäller. Därför är det viktigt att kammaren röstar på reservationen 1.

Av de övriga reservationerna vill jag yrka bifall till nr 1-5, nr 7, nr 8-12 samt nr 14.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBE:

Herr talman! Egentligen har jag kanske inte så stor anledning att begära replik på Rolf Dahlbergs anförande, men eftersom han kritiserade regeringen för passivitet vill jag försöka svara på det. Det gäller utvärderingen av sparstödet. Rolf Dahlberg antydde att det egentligen bara var bostadsstyrelsens utvärdering som fanns. Det förhåller sig inte riktigt så. Den utvärderingen är den enda som visar ett färdigt resultat. Där har man gjort vissa rekommendationer för ändring i sparstödet utformning som vi har tagit fasta på. Centerpartister och moderater vägrar emellertid att ta fasta på dessa rekommendationer när de bedömer sparstödet. Man kan ju fråga sig om man över huvud taget skall ha några utvärderingar när man inte vill titta på vad dessa kommit fram till. Näväl, nu önskar Rolf Dahlberg ännu fler utvärderingar. Och sådana är på gång. Jag har i propositionen redovisat två utvärderingar som initierats från regeringen, varav en grundar sig på en mycket konkret undersökning av faktiskt utförda åtgärder i befintliga hus. Dessutom pågår utvärderingar på en rad håll runt om i landet: byggforsk-

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

ningsrådet, universiteten och också näringslivet har välvilligt ställt upp här. Det är självfallet energihushållningsdelegationens uppgift att samordna de utvärderingarna.

Rolf Dahlberg ställde krav på att utvärderingarna skulle komma från olika håll och inte från ett och samma håll. De ca 30 olika utvärderingar som görs runt om i landet uppfyller det kravet. Det finns då ingen anledning för regeringen att ta initiativ till ytterligare utvärderingar utöver de många som pågår och som säkert kommer att vara mycket värdefulla när den stora utvärderingen av sparplanen sedermera skall göras.

Vi har antytt att vi kommer att föreslå att vi skall göra det möjligt för de kommuner som själva så önskar att göra besiktningar i fastigheter för att bedöma bostadsbeståndets energistatus. Rolf Dahlberg ville antyda att det här var fråga om att införa ett slags obligatorisk besiktning, vilket skulle innebära intrång i den personliga integriteten.

Det är ju så att vi har väldigt dålig kunskap om hur våra fastigheter ser ut när det gäller energiåtgången. Det är viktigt att vi får bättre kunskap om det. Jag tror att människor skulle bli glada om kommunerna erbjöd sig att besiktiga deras fastigheter och efter en sådan besiktning också kunde komma med förslag till fastighetsägaren om åtgärder – enkla förslag om hur man skulle kunna förbättra fastighetens energistandard.

Världen brinner – för att uttrycka det litet drastiskt – när det gäller oljeförsörjningen, och så talar man med emfas om vilket elände det skulle innebära om kommunerna fick möjligheter att besiktiga fastigheterna, självfallet efter att i god tid ha meddelat att man avser att besiktiga fastigheten! Man går vänligt och knackar dörr och frågar om man får titta in och kommer kanske sedermera – det är kommunen själv som avgör det – med råd och förslag till fastighetsägarna.

ROLF DAHLBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Den av bostadsstyrelsen gjorda utvärderingen är mycket knapphändig och i många avseenden helt ofullständig, och det är naturligt, eftersom man haft möjlighet att arbeta med den under så kort tid. I den förra propositionen och riksdagsbeslutet sades det att man skulle ta tre år på sig att få till stånd den första utvärderingen. Det sades också att en tioårsperiod skulle ägnas åt fortsatta studier av de olika åtgärderna. Vad vi kritiserar är att regeringen nu är beredd att förelägga riksdagen förslag till ändringar på så lösa grunder.

Vi har i vår partimotion sagt att den som söker energisparlån och vänder sig till kommunen självfallet skall kunna få hjälp där, och naturligtvis skall hans fastighet besiktigas efter det att han fått lånet – det är inget tvivel om det. Men vad det här är fråga om är en obligatorisk besiktning av alla fastigheter. Vi tror inte att detta är nödvändigt. Frivilliglinjen är ett genomgående tema hos oss och borde användas även här. Man skall ha rätt att begära hjälp hos kommunens fastighetskontor eller byggnadsnämnd eller vilken instans som nu handlägger dessa frågor, men man skall inte vara påtvingad en besiktning av ett hus. Det är där skillnaden ligger. Vår uppfattning är att det för dagen

knappast finns något behov av en tvingande obligatorisk besiktning. Alla pengar som ställs till förfogande för energisparande åtgärder går ju åt. Folk står i kö för att få dessa medel.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Kommunerna har givits en väldigt stor roll när det gäller genomförandet av energisparandet. Hela rådgivnings- och besiktningsverksamheten har lagts på kommunerna, och staten betalar dem härför. Det innebär att kommunerna för att kunna göra upp effektiva energisparprogram måste ha någon upplåtning om energistatusen i de olika fastigheterna. Hur sådana här besiktningar skall kunna gå till vet ingen i dag. Rolf Dahlberg antydde att det skulle vara fråga om en obligatorisk besiktning av alla fastigheter. Vem har sagt det?

Vad det gäller är att ge kommunerna en möjlighet, om de så vill, att göra besiktningar, som kan vara av stickprovskaraktär eller beröra ett visst område, för att få kännedom om vilka uppvärmningsanordningar som finns, hur isoleringen över huvud taget ser ut i fastigheten och liknande. Det skall bilda underlag för den kommunala energiplanering som riksdagen ju har beslutat om.

När det gäller utvärderingsverksamheten antydde Rolf Dahlberg någonting om att sparplanen – som också jag sade tidigare – är helig under en treårsperiod. Man får alltså inte röra den. En utvärdering skulle kunna ske efter tre år. Riksdagen talade om en omprövning av planen. I utskottsbetänkandet sägs att det finns anledning att under hand göra löpande justeringar. Den verksamheten pågår faktiskt redan i dag, exempelvis inom bostadsstyrelsen, som har vissa möjligheter till inflytande över energisparverksamheten. Självklart måste man efter hand som tiden går göra finslipningar. Det är också vad regeringen föreslår och den fullmakt som vi begär för att på ett effektivt sätt kunna sköta denna verksamhet. Till detta jobb har vi knutit energihushållningsdelegationen och gjort den parlamentarisk för att få en parlamentarisk löpande insyn i denna verksamhet. Det är inte något förslag rakt ut i luften att vi skall ombilda energihushållningsdelegationen, utan bakom ligger tanken att kunna göra fortlöpande effektiviseringar i brett samförstånd.

ROLF DAHLBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Nu måste vi reda ut detta med kommunernas besiktningsrätt eller besiktningstvång. Om man ger kommunerna och fullmäktige rätt att utöva obligatorisk besiktning av samtliga fastigheter, kan man inte göra det på så lösa boliner som antydts i detta förslag. Det är förvånande att statsrådet över huvud taget försvarar den tanken. Det finns ju flera skäl till att man inte bör välja den linjen. För det första föreligger för dagen inget sådant behov. Det finns dessutom inte utbildat folk så att det räcker till. Alla som nu sysslar med dessa frågor har fullt upp att göra med alla dem som frivilligt kommer och vill utnyttja deras tjänster.

För det andra måste vi väl rimligen låta det gå en tid och se om det verkligen

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

förhåller sig så att vi nödgas slå in på en helt ny väg med lagstiftning, där man tvingar människorna att ställa upp och låta kommunfullmäktige avgöra vilka bostäder som skall inspekteras.

Sedan måste det ju i sin tur medföra att kommunen skall ålägga vederbörande att utföra vissa energisparande åtgärder i huset. Vad skulle det annars vara för vits med att kosta på pengar och tid och byråkratiskt krångel för att kartlägga? Avsikten måste ju vara att tvinga fastighetsägarna att vidta vissa speciella åtgärder.

Förfarandet kommer då att variera från kommun till kommun, och det kommer naturligtvis att bli godtycke av det hela. Jag tycker att det är en principiellt viktig fråga, om vi skall hålla fast vid frivilliglinjen eller inte. Vi måste väl säga statsrådet, att den linjen hittills har varit mycket framgångsrik. I varje fall finns det inga pengar kvar, och folk står i kö med ansökningar om att få pengar från statsrådet till åtgärder för att spara energi.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Vad vi avser att lägga fram förslag om är att ge kommunerna en rätt att besiktiga fastigheter. Vi avser inte att lägga fram något förslag om att därtill skulle kopplas en möjlighet för kommunerna att ålägga fastighetsägare att vidta några som helst åtgärder. Jag tycker att Rolf Dahlberg beskriver mänskligheten som en samling individer som sätter sig på hasorna. Tvärtom är ju människor ofta förfärligt tacksamma när de får råd och uppslag till hur de skall kunna agera. Det behövs inte alls några speciella ålägganden.

Men det kan ju tänkas att en kommun som har kommit ganska långt i energisparande vill ha ytterligare möjligheter att utvidga rådgivningsverksamheten. Alla människor kommer ju inte bara på grund av att man sätter in en annons i tidningen om att det finns rådgivningsverksamhet eller på grund av att man skickar ut reklambroschyrer, utan de behöver en extra liten puff. Vi vill på ett tidigt stadium ge kommunerna den möjligheten.

Tredje vice talmannen anmälde att Rolf Dahlberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag kommer i detta inlägg att uppehålla mig vid de vpk-motioner som behandlas i civilutskottets betänkande nr 37. Det gäller förslag om mera byggforskningspengar till kostnader för att utveckla kollektivhusen och andra kollektiva boendeformer, frågan om enhetliga normer för värmefotografering och förslaget om en energihushållningslag som skall ge de styrmedel som måste till för att garantera genomförandet av planen för energihushållning i befintlig bebyggelse. Jag kommer vidare att något beröra energidelegationens sammansättning och kommande arbetsuppgifter, frågan om direktverkande elvärme och slutligen satsningen på solvärme.

Hur vi planerar vårt boende har som bekant stor betydelse även ur

energisympunkt. F. n. får energibesparande åtgärder bidrag och lån till mångmiljonbelopp, och den stora delen av dessa pengar går till enfamiljshusen, en yrkrävande boendeform som ofta är eluppvärmd och som tvingar fram ett ökat behov av resor.

Utformningen av våra bostadsområden har varit ett hinder för människors gemenskap, för gemensamma aktiviteter och gemensamt arbete. Småhusområden byggs huvudsakligen för *en* familjetyp och utestänger en stor del av befolkningen – ungdomar, ensamstående och äldre.

En utspridd bebyggelse gör det nästan omöjligt att bygga upp en god kollektiv service, den förutsätter avsevärt högre anläggningskostnader, ökad privatbilism och är mycket energikrävande. Det finns en rad förhållanden som innebär att nya krav måste ställas på bostädernas utformning och boendets organisering. Ett stigande antal kvinnor förvärvsarbetar, och könsrollerna utvecklas mot ökad jämställdhet. Andelen pensionärer och handikappade som önskar bo kvar i sina bostadsområden ökar. Sextimmarsdagen kommer att förbättra möjligheterna till gemenskap och samvaro på fritiden och på ett rikt kulturliv. Jordens begränsade resurser innebär att bostäderna måste utformas med sikte på hushållning med energi och andra resurser, både i bygg- och användningsskedet. De många sociala problemen i boendet i dag understryker behovet av att utveckla nya boendeformer.

Civilutskottet har avstyrkt vårt motionsförslag att riksdagen, utöver de 10 miljoner som föreslås i budgetpropositionen till byggnadsforskning, skall anvisa ytterligare 25 milj. kr. för att täcka kostnaden för att utveckla kollektivhusen och andra kollektiva boendeformer. Utskottet anför bl. a. att utrymme för nya forskningsuppgifter får skapas genom omprövning av tillgängliga resurser. Det kan såvitt jag förstår bara betyda att andra viktiga områden får stå tillbaka om man satsar mera på kollektiva boendeformer. Jag yrkar bifall till motionen 791, yrkande 2.

Frågan om nya boendeformer har alltför länge hållits tillbaka genom uteblivna satsningar från staten och kommunerna. För att nya boendeformer skall kunna utvecklas måste staten aktivt stödja olika former av utvecklingsarbete i samarbete med kommuner, landsting, allmännyttiga bostadsföretag och de boende. Utvecklingsarbetet bör gälla både nyproduktionen och de befintliga bostadsområdena och alla led från finansiering, planering och utformning till förvaltning och boendedemokrati. Satsningen måste gälla olika boendeformer, storfamiljer, små och stora kollektiv som samarbetar kring hushållsarbetet eller lokal produktion och servicehus. Särskild uppmärksamhet måste enligt vpk:s mening ägnas åt befintliga bostadsområden. Kompletteringar med kollektiva funktioner kan bl. a. innebära att kraven på sammanslagningar och långt gående ingrepp i befintliga bostäder kan minskas.

Herr talman! Det kanske kan tyckas att detta ligger något vid sidan om den debatt som förs, men det får i så fall civilutskottet ta på sig skulden för när man i samma betänkande behandlar energisparande och frågan om ökat stöd till kollektivhus och andra kollektiva boendeformer.

En systematisk och planerad hushållning med energi är nödvändig. Inom

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

den tidrymd propositionen avser måste inbesparingen av energi spela en större roll än tillförseln av energi från nya källor. För att vi skall nå denna effekt är det också nödvändigt att samhället – stat och kommuner – har tillgång till verksamma medel för att styra både produktion och konsumtion av energi i önskvärd riktning. Först då kan man säga att samhället i praktiken har en medveten energipolitik.

Erfarenheten visar att de hittillsvarande styrmedlen varit helt otillräckliga. Utvärderingen av den effekt lån och bidrag till energihushållning i befintlig bebyggelse haft visar att "frivilliglinjen" inte medfört särskilt goda resultat. Fastigheternas ägare, oftast privata, har sett lånen och bidragen som en möjlighet att öka fastighetsvärdet, i bästa fall i samband med åtgärder som samtidigt medfört viss energibesparing.

Vad vi behöver för att nå bästa effekt är en inventering av möjliga och/eller behövliga åtgärder att kraftigt få ner energiförbrukningen i befintlig bebyggelse. Därefter behöver vi metoder för att konkret förverkliga ett program som i första hand tar sikte på de åtgärder som sparar mest energi i förhållande till insatsen. Detta kan säkerligen inte ske systematiskt om vi också fortsättningsvis bara litar till lån och bidrag som morot. Det kan bara ske genom en samhällelig styrning, genom en lagstiftning som ger kommunerna medel att förverkliga de energimål vi måste uppnå.

Det kan möjligen ske genom ändringar i byggnadsstadgan, så att byggnadsnämnderna i sin verksamhet får möjlighet att ingripa då det gäller energiförsörjning. I praktiken är det säkerligen dock nödvändigt, för att täcka in tänkbara åtgärder, med en lag om energihushållning som ger de nödvändiga styrmedlen. Naturligtvis är det också i fortsättningen nödvändigt med statlig hjälp med lån och i viss utsträckning bidrag som en förutsättning för att snabbt nå resultat.

Vi har från vpk föreslagit en särskild energihushållningslag för att ge de styrmedel som behövs för att klara en systematisk och planerad hushållning med energi. Erfarenheterna hittills har visat att den s. k. frivilliglinjen, som senast Rolf Dahlberg här i debatten talade sig varm för, inte räcker till, särskilt inte då det nu borde stå klart att vi måste väsentligt öka sparinsatserna. Jag yrkar bifall till vpk-motionen 2422, yrkande 4.

Utskottet har noterat att syftet med vpk-förslaget skiljer sig från den typ av energihushållningslag som diskuterades i regeringens energiproposition. Ja, det gör det, och vpk-förslaget skiljer sig till det bättre om man vill åstadkomma bra resultat och avgörande förbättringar. Nu avvisas vpk-förslaget med hänvisning till att det inte utvecklats och preciserats så att det möjliggör närmare bedömningar. Men det menar jag är de obotfärdigas förhinder – det framgår klart vad som avses i motionen. Det utvecklas på ett ganska konkret sätt, och det måste kunna ge tillräckligt underlag. Jag vill påstå att det i detta fall är viljan som har saknats från utskottets sida att tillmötesgå vårt förslag om energihushållningslag och att söka utforma en sådan.

Herr talman! Bakgrunden till vpk-motionen om normer för värmefotografering, som också behandlas i förevarande utskottsbetänkande, är olika

problem som aktualiserats framför allt under de senaste åren, den bristfälliga kontrollen av utförda arbeten och svårigheterna att få rättelse för fel i bl. a. isoleringsarbeten vid bostadsbyggnad.

Fusk med värmeisoleringsarbeten i bostadsproduktion och annan byggnadsverksamhet medför stora, onödiga och växande framtida driftkostnader. Detta gäller såväl småhus som flerfamiljshus. I båda fallen drabbas bostadskonsumenten direkt. De kommunala bostadsstiftelserna har liksom andra beställare mycket svårt att hinna kontrollera alla isoleringsarbeten under pågående byggnation. S. k. dolda fel uppstår. Beställarna har svårt att hävda sina intressen mot byggföretagen. Från rent teknisk synpunkt finns i dag metoder att vid t. ex. besiktning fastställa värmeläckage med hjälp av strålvärmekänslig film. Denna s. k. värmefotograferingsteknik är nu tekniskt sett långt utvecklad och tillförlitlig. Stora brister finns dock vad gäller tillämpningsföreskrifter och tolkning av data. En flora av mer eller mindre seriösa firmor har utvecklat sina metoder för tillämpning och utvärdering. De lämnar därför utlåtanden som inte är normrelaterade. Därmed undergrävs successivt förtroendet för ett utmärkt hjälpmedel för att komma till rätta med byggfusk och energislöseri. Den typ av utlåtanden som parterna i en tvist i dag kan få är inte juridiskt hanterbara på grund av att enhetliga och genomtänkta normer ännu saknas.

Såväl från samhällsekonomisk synpunkt som med tanke på bostadskonsumenterna är det både önskvärt och nödvändigt att värmefotograferingstekniken förses med en juridiskt hållbar normering. Som vi också framhåller i vår motion anser vi att kostnaderna för sådan värmefotografering skall betraktas som en produktionskostnad och inrymmas under lånebestämmelserna. På sikt bör också värmefotografering göras till villkor för erhållande av statliga bostadslån.

Utskottet säger att de i och för sig viktiga synpunkterna får förutsättas bli beaktade och att ett riksdagsbeslut i ämnet nu inte kan anses tillräckligt underbyggt. Vad vi föreslagit innebär en beställning om utarbetande av enhetliga normer för värmefotografering samt ett uttalande om att kostnaderna skall inrymmas i bostadsbelåningen och göras till villkor för statliga bostadslån. Det borde vara fullt möjligt att redan nu ta ställning till och bifalla de kraven.

Jag yrkar bifall till motionen 1572.

Under punkt 3.4 i utskottsbetänkandet behandlas energidelegationens sammansättning och kommande arbetsuppgifter. I det sammanhanget behandlas också vpk:s motion 1663 om att försök i större skala med energihushållning och energiproduktion byggd på alternativa energikällor skall startas i Norrbotten. Utskottet anser att det genom de uppgifter som delegationen tilldelas finns möjligheter att överväga dessa förslag. Det är vaga och till intet förpliktande uttalanden. Som påpekas i motionen har Norrbotten en mängd förutsättningar i form av råvaror och arbetskraft, som gör länet mycket lämpligt som försöksområde, plus att åtgärden skulle få ekonomiska och sociala effekter som man nu försöker uppnå med mera konstlade medel.

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Herr talman! Mycket har hänt inom energiområdet under de senaste månaderna, och en satsning på framför allt skogsavfall betraktas nu, i ett läge med stigande oljepriser och kanske oljebrist, som ett realistiskt, inhemskt alternativ som vi inte har råd att vara utan. Snabbt insatta åtgärder i form av forskning och energiproduktion i regional skala så som föreslås i motionen kan ge värdefulla erfarenheter för det fortsatta arbetet på nationell nivå.

Jag yrkar bifall till motionen 1663.

Under rubriken Frivilliga insatser och obligatorier behandlas i utskottsberäkandet ett krav i vpk:s motion 2422 på förbud mot direktverkande elvärme. Det är helt korrekt som utskottet skriver i fråga om att "förslagen rörande direktverkande elvärme torde närmast syfta till att minska efterfrågan på elektriskt överförd energi och därmed påverka produktionssystemets utformning".

Utskottet anser sig emellertid inte ha mandat att nu ta ställning i frågan, utan hänvisar till näringsutskottets kommande ställningstagande. Som framgår även av centerreservationen nr 15 är det klart att vi inom en ganska snar framtid måste gå över till andra alternativ än olja för att klara vår värmeförsörjning. Solvärme och fasta bränslen är i det fallet de mest näraliggande möjligheterna. Det är därför viktigt att vi har värmesystem i våra fastigheter som på ett enkelt sätt kan användas för dessa alternativ. Elvärmesystem ger inte den möjligheten utan är beroende av elproduktion i stora, centrala anläggningar, typ atomkraftverk. Även om elkraften framställs i mindre, lokala verk är det från energiproduktionssynpunkt ett slöseri att använda den till uppvärmning. El är en högvärdig energiform, som inte bör förlösas genom att omvandlas till värme så länge det finns möjlighet att använda lågvärdig energi, transporterad i vattensystem. Förslaget i vpk-motionen gäller nya byggnader och avser inte heller ett absolut förbud. För fastigheter där koppling till fjärrvärme inte är möjlig, eller där andra skäl talar för att elvärme bör tillåtas, måste givetvis undantag göras. Att däremot tillåta att stora delar av byggnadsbeståndet görs beroende av en framtida lösning till elenergi som enda värmekälla måste anses förkastligt. Vpk kommer därför att vid voteringen i andra hand stödja centerreservationen nr 15.

Det har i energipropositionen 115 gjorts ett stort nummer av satsningen på solvärme. Vpk har i motionen 2422 påpekat att ett steg i rätt riktning har tagits, men att det fortfarande behövs mycket snabba och väl planerade åtgärder, om solvärmens skall få den omfattning som är nödvändig för att klara 1990-talets värmeförsörjning. En viktig fråga i dessa sammanhang är tillgången på mark för att kunna bygga ut dels solfångare, dels anläggningar för lagring av den på det sättet insamlade värmemängden.

Det är framför allt kommunerna som bör öka sin beredskap på det här området. När därför utskottet under rubriken Forskning, utveckling, experimentbyggande m. m. avfärdar vpk:s krav på att kommunerna bör ges direktiv om att inventera lämplig mark för detta ändamål förefaller det inte särskilt framsynt. Utvecklingen av solvärmesystem går raskt framåt, och det kan redan nu fastslås att det inom en snar framtid kommer att ställas stora krav på kommunerna att skaffa fram mark för denna utbyggnad. Att som

utskottet gör hänvisa till att de föreslagna satsningarna på solvärmecområdet skulle vara tillräckliga också för detta ändamål är inte godtagbart.

Jag yrkar bifall till motionen 2422, yrkande 12.

Herr talman! Debatten i dag har visat att de borgerliga partierna saknar ambitioner att på ett avgörande sätt söka lösa de viktiga frågor som hänger samman med energisparande och hushållning. Diskussionen och förslagen från borgerligt håll präglas av en vänta-och-se-attityd, en ovilja och oförmåga att klart ange någon riktig handlingslinje, en handlingslinje som skulle kunna inrikta samhällets och medborgarnas ansträngningar mot ett gemensamt mål och snabbt ge resultat. Vad man i dag i stor utsträckning har sysslat med, vilket de som lyssnat till debatten har kunnat konstatera, har varit en träta om vilka som egentligen har de bästa förslagen, om vilka som har varit mest framsynta då det gäller att tidigare komma med förslag till energisparande och hushållning. Men ingen av dem som hittills har yttrat sig i debatten har ställt frågan på det enda sätt som är möjligt, om man skall kunna klara de uppgifter som förestår: Hur skall samhället – statsmakterna och kommunerna – få mera att säga till om? De måste få bättre medel för att styra inriktningen av energisparande och hushållning i det här landet, så att det blir möjligt att avveckla kärnkraften och satsa på och klara sig med andra alternativa energikällor.

KARL-ERIK STRÖMBERG (fp):

Herr talman! Först är det min uppgift att yrka bifall till civilutskottets hemställan i alla dess delar. Det är nu gjort.

Vidare kommer det på min lott att kommentera de olika reservationerna och försvara majoritetsskrivningen. Under den ganska långa debatt som varit har en lång rad av reservationerna blivit tämligen utförligt diskuterade, och dem kommer jag nu att lämna därhän. Därför blir det en del ofullständigheter i det jag säger. Jag kommer att ta upp endast ett par reservationer som tidigare inte getts så mycket tid.

Reservationen 2 och de därpå följande tre reservationerna utgör ett enda block. I reservationen 2 vill inte centerpartiet och moderaterna ge regeringen begärd bemyndigande. Och i de därpå följande reservationerna utgår man från det avslagsyrkandet.

Avsikten med bemyndigandet är att ge regeringen möjligheter att snabbt anpassa sig efter de erfarenheter som kommer fram. Det är väl knappast någon överdrift att säga att energisparandet och problemen med vår energiförsörjning har kommit snabbt. Bara för sex år sedan presenterade folkpartiet sitt energisparprogram. Statsrådet Friggebo har tidigare berört detta. Det programmet blev inte bara kritiserat. Det blev också förhånat.

I dag, när riksdagen behandlar folkpartiregeringens förslag om att spara energi, råder det en grundläggande enighet om själva inställningen att vi måste spara. Mycket har hänt under de här sex åren. Energisparåtgärder har satts in under tidspress. Det är då helt rimligt att betydande insatser måste göras för att ta reda på om det vi gjort varit det mest lämpliga eller om vi eventuellt kan söka oss fram på något andra vägar.

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Att vi skall utvärdera våra erfarenheter råder det enighet om. Då borde det också vara naturligt att regeringen får möjligheter att snabbt dra konsekvensen och styra våra insatser mot de områden där de bästa och snabbaste resultaten nås mot bakgrund av de erfarenheter som vunnits. Riksdagen har möjligheter att få full insyn i detta arbete genom den parlamentariskt förankrade delegationen.

Man kritiserar att utvärderingar saknas samtidigt som man inte vill ge regeringen möjlighet att dra slutsatser och komma med konkreta förslag med anledning av de utvärderingar som ändå är på gång. Det resonemanget går helt enkelt inte ihop. Det kan inte vara så att man helt slaviskt måste följa tidigare beslut, utan det måste vara både en rätt och en skyldighet för regeringen att sätta in sparåtgärder där erfarenheten säger att de ger störst resultat. Vi måste alla acceptera att metoder kan förändras och att situationer kan skifta.

Fyra reservationer tar upp frågor som rör kommunernas roll i energisparandet. En av reservationerna gäller frågan, om besiktning skall vara obligatorisk eller ej. I övrigt behandlar dessa reservationer frågor om information och rådgivning, kommunala beslut om energisparstöd, osv. Skillnaden mellan majoriteten och reservanterna är här ganska liten. Vi är överens om kommunernas viktiga roll, men vi skiljer oss något när det gäller det praktiska genomförandet. I dag skall vi heller inte fatta något principiellt beslut om hur kommunernas slutliga ansvar skall utformas. Den frågan kommer att diskuteras vidare. Det finns skäl att anta att den fortsatta utvecklingen när det gäller hela energiproblematiken kan komma att spela en roll i dessa överväganden.

Herr talman! I diskussionen huruvida kommunen skall ha en obligatorisk rätt att besiktiga vissa fastigheter eller inte vill jag göra ett inlägg från en något annan utgångspunkt än vad tidigare talare haft. Jag utgår i mitt inlägg från de erfarenheter som jag under de senaste veckorna gjort hos ett av de stora allmännyttiga bostadsföretagen i Stockholm.

Hela den här diskussionen handlar om vilka insatser stat och kommun skall göra för att öka energisparandet i bostäderna. En grupp kommer emellertid bort i den här diskussionen, och det är de boende.

Länge var energin så billig att den spelade en mycket liten roll i hyran. Nu håller situationen snabbt – mycket snabbt – på att förändras. Före den senaste höjningen av oljepriset för någon vecka sedan var den genomsnittliga uppvärmningskostnaden för hyreslägenheter i Storstockholm mellan 22 och 25 kr. per m². Det gör för en trea på 75 m² ca 1 800 kr. per år. Den summan har snabbt ökat under de senaste åren, och nu hotar den att skjuta i höjden ännu mer. Den höjning av oljepriset med ca 50 % som nu diskuteras – den senaste höjningen då medräknad – ger en bränslekostnad för denna tretrumslägenhet på ca 2 500 kr. Det är självklart att de boende – oberoende av om de bor i ett flerfamiljshus eller i ett småhus – är djupt oroade över detta.

Att småhusägarna gjort och kommer att göra stora insatser för att spara vet vi. Det är inte heller överraskande att hyresgästerna genom sina organisationer under den senaste tiden visat en stor och överraskande aktivitet.

I många föreningar har man tagit upp förhandlingar med hyresvärdarna och diskuterat olika möjligheter att spara energi. Det är helt klart att vi med stigande oljepriser kommer att få uppleva ett allt starkare tryck från de boende i syfte att motverka de prishöjningar som blir följderna av ökade energikostnader.

De stora fastighetsägarna – både de allmännyttiga och de privata – har egen kapacitet för att bedöma vilka åtgärder som bör sättas in. Mindre fastighetsägare och småhusägare saknar ofta den kapaciteten. Det är då angeläget att kommunen både har resurser för rådgivning och kan vidta andra åtgärder som eventuellt behövs.

Att ge kommunerna rätt att besiktiga fastigheten, om detta är nödvändigt, kan knappast vara emot de boendes intressen. De ekonomiska faktorerna blir här högst väsentliga.

Min tro är att frågan om obligatorisk besiktning eller inte kommer att bli föga aktuell. De boende själva kommer att tvinga fram alla tänkbara åtgärder för att försöka klara det här problemet.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! Eftersom några av de föregående talarna funnit det påkallat att deklarerat sina partiers nuvarande inställning till energipolitik, kan det också vara på sin plats att jag helt kort deklarerar arbetarpartiet kommunisternas principiella, konsekventa syn på en i ordets rätta bemärkelse nationell politik. Vi har i en rad motioner lagt fram ett utförligt program för en sådan energipolitik.

Vi har visat på att vårt land har alla naturtillgångar, alla tekniska resurser som krävs för att frigöra oss från det såväl politiskt och ekonomiskt som ur miljösynpunkt farliga oljeberoendet. Arbetarpartiet kommunisterna hävdar kort och gott att vi måste utnyttja våra aluskiffertillgångar och vår kärnkraftsindustri för både kraft- och värmeproduktion. En statlig satsning, fri från privata vinstintressen på detta område, är den ena realistiska lösningen på de problem som nu vållar både professionella politiker, enskilda hyresgäster och villaägare såväl huvudvärk som kalla fötter.

I övrigt vill jag återkomma till den principiella sidan av energidebatten om några dagar, när den står på dagordningen.

Låt mig därefter övergå till en särskild punkt i vår motion 2317, som berör radongasen.

För några dagar sedan framträdde en representant för statens strålskydds-institut i TV och hävdade att om man skulle ställa lika höga krav när det gäller strålningen i landets bostäder som man gör när det gäller kärnkraftverken, så skulle resultatet bli att ett mycket stort antal lägenheter i vårt land måste utrymmas. I samband med årsskiftet fördes en debatt i bl. a. Dagens Nyheter om radonet i bostäder och den därmed sammanhängande risken för lungcancer.

Det här är inte någon ny fråga; varningar mot ett energiprogram som skulle minska ventilationen och vädringen och därmed göra även moderna och bra bostäder hälsofarliga har verkligen framförts flera gånger. Låt mig påminna

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

om arbetarpartiet kommunisternas riksdagsmotion om energiforskningen 1977/78:1809, där det står:

”Det paradoxala resultatet av en fanatisk politik beträffande energibesparing kan bli att radonhalten i våra bostäder blir större än den är vid underjordsbrytning i väl ventilerade urangruvor.”

Sverige är ett av världens mest uranrika länder. Det naturliga uranet, av vilket det finns 1 miljon ton enbart i alunskiffern i Västergötland, består numera till omkring 0,7 % av uran-235, som har en halveringstid av ca 700 miljoner år, och till omkring 99,3 % av uran-238, som har en halveringstid på över 4.5 miljarder år.

Vid jordens bildande för ca 5 miljarder år sedan bestod uranet till 23 % av uran-235. Man vet att livet på jorden har utvecklats i en betydligt mer radioaktiv miljö än den vi nu har.

Det anses också troligt att människor och djur har en nedärvd motståndskraft mot små stråldoser utspridda över år och decennier. Men så länge man inte med säkerhet kan fastslå detta, är huvudregeln i allt strålskyddsarbete att hålla alla stråldoser nere så långt det över huvud taget är möjligt.

Att höga radonhalter i luften och en ökad frekvens av lungcancer hör samman – det vet man dock med mycket stor säkerhet.

En del av bakgrundsstrålningen, den s. k. naturliga strålningen, kan inte göras mycket åt. Den del eller den dos som en normalsvensk får av denna naturliga strålning är omkring 100 millirem om året. Av dessa faller 30 millirem från den kosmiska strålningen och 20 millirem från det radium och kalium-40 som var och en har i sin egen kropp.

Men allting i vår omgivning innehåller radium, torium och kalium-40. Varje kilo svensk granit innehåller 4 milligram uran-238, 12 milligram torium-232 och 3 milligram kalium-40.

Av den bakgrundsstrålning varje normal svensk får kommer hälften, omkring 50 millirem om året, från dessa radioaktiva ämnen i byggnadsmaterial och annan materia i vår närmaste omgivning.

Redan 1956 visades i en svensk undersökning, som det bl. a. refererats till i statens strålskyddsinstitutets broschyr *Strålning i våra bostäder*, som utkom 1976, att det är stor skillnad mellan olika bostäder. Det är så stor skillnad att strålningen pendlar mellan 10 millirem i vissa trähus och 100 millirem i vissa tegelhus och över 250 millirem i hus av lättbetong av alunskiffer. För dem som oavbrutet vistas inomhus och året om gäller alltså de här uppgifterna om milliremen. Detta är gammastrålning – som är av exakt samma typ som röntgen – och den påverkas inte av ventilation eller av vädring. Men byggnadsmaterialet ger inte enbart strålning genom gammastrålningen; vid sönderfallet bildas radon, som f. ö. också kommer från husgrunden. Byggnadens och grundens radiumhalt är utomordentligt skiftande.

Särskilt hög är den i lättbetong av alunskiffer. Men i nästan alla bostäder stiger radonhalten i luften på några dagar till mycket höga värden om ventilation och vädring är sämre än vad de normalt skall vara. Ventilationen och vädringen är betydligt mer avgörande än byggnadsmaterialet och grundens radiumhalt.

Det är mot denna bakgrund man skall se vår motion 2317, punkt 7, där vi hemställer "att bidragen till energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. inte används på sätt som står i strid med strålskyddsinstitutets varningar för en ökning av koncentrationen av radon och radondöttrar i bostäderna, på arbetsplatserna etc. och därmed en ökning av risken för lungcancer".

Sverige har f. n. – som vi också påpekade i vår motion – 2 000 nyupptäckta lungcancerfall årligen. Statens strålskyddsinstitut har sedan många år varnat för radonfaran i dåligt ventilerade och dåligt vädrade bostäder. I en serie rapporter de senaste åren har strålskyddsinstitutet redovisat nya mätningar av strålningen och radonhalten i olika typer av bostäder. I en sådan rapport av Gun Astri Swedjemark, Stråldosens ökning vid energibesparing i bostäder genom minskning av ventilationen, som utkom i juli 1978, görs en riskberäkning:

"Vartefter nytt statistiskt material beträffande förekomst av olika typer av byggnadsmaterial och boendevanor i Sverige kommer fram och nya undersökningar av koncentrationen av radon och radondöttrar sker i olika typer av hus kommer bättre uppskattningar att kunna göras av vad inbesparad energi genom minskning av luftomsättningen väntas medföra i ökad stråldos till befolkningen och ökad risk för lungcancer. Osäkerheten i detta material torde dock inte vara större än att en del slutsatser kan dras beträffande ökad stråldos och därav följande hälsorisker vid minskning av luftomsättningen i bostäder i Sverige."

Dessa stråldoser kan tänkas medföra en ökning av risken för lungcancer med 7–40 fall per inbesparad TWh om besparingsåtgärderna skulle sättas in på alla typer av bostäder med självdragsventilation.

Enligt rapporten från Expertgruppen för energihushållning kan det tänkas vara möjligt att spara ca 5 TWh genom minskning av luftomsättningen i det svenska bostadsbeståndet med självdragsventilation. Det skulle således kunna medföra en ökning av risken för lungcancer med 35–200 fall per år, därest de föreslagna åtgärderna skulle realiseras.

Det paradoxala har alltså inträffat att i sin rädsla att utnyttja den tekniska vetenskapliga revolutionen för att tillföra människor energi sträcker man upp händerna och är rädd för kärnkraften och rädd för att vidta åtgärder som innebär mångdubbelt större risker för människorna i vårt land.

De åtgärder som vi föreslår skulle innebära ett ställningstagande från riksdagen, där man sade ifrån att pengar inte fick användas för att ytterligare öka antalet radondöttrar och därmed cancerfall i vårt bostadsbestånd. Utskottet konstaterar att något särskilt uttalande från riksdagens sida i dessa delar inte är påkallat. Skall det uppfattas så att detta inte utgör något problem? Skall det uppfattas så att bostäderna även i fortsättningen skall tätas till så att de mer påminner om termosflaskor än hälsosamma bostäder? Utgör det inget problem – jag frågar utskottet det – att i vissa hus strålningen är 25 gånger större än den som tillåts enligt normerna för kärnkraftverken?

Jag menar inte ett ögonblick att vi skall ställa så stora krav på vårt bostadsbestånd att större delen av bostäderna måste utrymmas. Men det

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

måste finnas någon relation mellan de krav som ställs i det ena fallet och i det andra fallet. Det är orimligt att i en smått hysterisk strävan att spara energi för att kunna avvara vad i varje fall en del människor uppfattar som farligt, nämligen kärnkraft, skapa betydligt större risker genom att åstadkomma hälsofarliga bostäder.

I reservationen 9, undertecknad av centerpartister och moderater, yrkas dessutom att vårt motionsyrkande avslås. Innebär detta att man även i fortsättningen skall använda pengar till att förändra lägenheterna i en riktning som klart strider mot strålskyddsinstitutets varningar?

Jag har i dag i pressen kunnat läsa att Birgitta Dahl har frågat såväl jordbruks- som bostadsministern vad regeringen har gjort för att undanröja problemet med den farliga radongasen i bostäder. Jag vill understryka att det missnöje som kan utläsas av denna fråga är berättigat. Men jag tar mig också friheten att fråga: Om socialdemokraterna har den uppfattningen, hade det då inte varit på sin plats att de socialdemokratiska ledamöterna i civilutskottet hade biträtt förslaget i vår motion?

Herr talman! Jag anser inte att den här frågan har fått en seriös behandling i utskottet och yrkar alltså bifall till vår motion 2317.

Låt mig sedan framföra ett par synpunkter på vpk-motionen 2422, yrkandet 11, i vilket begärs förbud mot direktuppvärmning med elvärme.

Eluppvärmning är för många, inte minst för människorna i Norrland och i andra glesbefolkade områden, den absolut bästa, den miljövänligaste och den billigaste formen av uppvärmning. Att i överdrivet nit spara energi och – detta trots att vårt land faktiskt har gott om den varan, därest vi skulle utnyttja alla de tillgångar som vi förfogar över – förbjuda eluppvärmning skulle enbart drabba de små i samhället, de sämst lottade. Och glädje skulle det endast kunna sprida på de stora multinationella oljebolagens kontor.

TORE CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara något kommentera vad Rolf Hagel sade om förbud mot direktverkande elvärme.

Jag sade i mitt inlägg – men Rolf Hagel kanske inte hörde det – och det framgår också av motionen, att förslaget i vpk-motionen inte avser ett absolut förbud mot eluppvärmning. Jag sade, och jag vill understryka det, att för fastigheter där koppling till fjärrvärme inte är möjlig eller där andra skäl talar för att eluppvärmning bör tillåtas skall man kunna bevilja dispens. Att däremot tillåta att stora delar av byggnadsbeståndet görs beroende av en framtida låsning till elenergi som enda värmekälla måste anses vara helt förkastligt.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

ROLF HAGEL (apk) kort genmäle:

Herr talman! Jag har faktiskt läst vpk:s motion. Jag har också sett den – om jag får uttrycka det så – lilla parentes som kommer i slutet, där man säger:

”Det innebär förbud mot installering av elradiatorer men medger dispens-
möjligheter i sådana fall där annan uppvärmning inte är lämplig.” Detta är en
så otroligt lös skrivning att det är svårt att acceptera den och ha den som
rättesnöre.

Om man sedan vet att bakgrunden och motivet för motionen är att man
icke är villig att utnyttja den teknisk-vetenskapliga revolutionen för att
försörja oss med energi, är det lätt att ta avstånd från motionskravet. Motiv
är att förhindra en utbyggnad av kärnkraften och att slå vakt om att vi även i
fortsättningen skall värma upp våra hus med de betydligt dyrare och från
miljösynpunkt mycket sämre bränslena olja och kol. Därför kan man icke
biträda denna ståndpunkt.

Stora delar av vårt land har under årens lopp byggt upp sin hushållning för
eluppvärmning i bostäderna, varför förslaget skulle få mycket allvarliga
konsekvenser för de människor som berövas möjligheten till eluppvärmning.
El är en bekväm och från miljösynpunkt ojämförligt bra energiform.

TORE CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Så otroligt lös är nu inte denna skrivning – för den som vill
begripa vad det handlar om, nämligen att det är slöseri att genom
direktverkande elvärme använda en så högvärdig energiform som el till
uppvärmning. Det borde var och en begripa, och det framgår för den som vill
sätta sig in i ämnet.

Detta har ingenting att göra med inställningen till en teknisk-vetenskaplig
revolution, som Rolf Hagel talade om, utan detta handlar om praktiska ting.
Det gäller på vilket område vi skall sätta in sparåtgärderna för att klara de
spar- och hushållningsprogram som de flesta är överens om att vi måste söka
klara.

ROLF HAGEL (apk) kort genmäle:

Herr talman! Med hänsyn till det sista avsnittet i Tore Claesons inlägg
måste jag nog återigen läsa högt för honom ur vpk:s motion 2422. Man
polemiserar där framför allt emot regeringens skrivning i eluppvärmnings-
frågan och säger att propagandan för användning av el är ”direkt avsedd att
motivera den fortsatta utbyggnaden av atomkraften”. Alternativet till
atomkraft måste, såvitt jag begriper, även för Tore Claeson – om han inte bara
vill plocka pinnar och mossor – vara antingen kol eller olja.

Det är alldeles riktigt att Tore Claeson aldrig kan övertyga mig om det rätta i
att biträda detta krav. Men det måste vara betydligt värre för Tore Claeson att
han inte ens kan övertyga sina partikamrater i Norrbotten om att de skall gå ut
och kämpa för denna motion – det borde ju ligga närmare till hands.

FRITZ BÖRJESSON (c):

Herr talman! I en sexpartimotion, vilka är ganska ovanliga här i riksdagen,
har det yrkats att riksdagen hos regeringen skall begära en sådan ändring i
byggnadsstadgan att rökkanal för fastbränsleanläggning ingår i förutsättning-
arna för erhållande av byggnadslov för fastighet för permanentboende. Vi

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

motionärer avser de eluppvärmda bostäderna som kan komma i en kris vid strömavbrott. Vi har under senare år upplevt exempel på detta. Vi känner till den händelse som inträffade i Vargforsen, då stora delar av Sverige blev strömlöst. Genom snö och is blev också stora delar av Österlen strömlösa i mycket stark kyla.

Civilutskottet säger i betänkandet att planverket vid revideringen av byggnormerna kommer att undersöka vilka åtgärder som kan behöva vidtas vid strömavbrott för t. ex. eluppvärmda bostäder. Utskottet skriver att motionärerna därmed har fått sina intressen tillgodosedda utan att riksdagen begär något särskilt lagförslag. Utskottet menar att motionärerna rent allmänt har fått sina motionskrav tillgodosedda genom att utskottet hänvisat till planverket, dock utan att detta tas med i utskottsbetänkandets kläm.

Planverket har i andra sammanhang visat att det vill bestämma över vad riksdagens ledamöter skall framföra i motioner, så man undrar vad som kan komma ut av detta.

Planverket har gjort en utredning om anpassningsbara uppvärmningssystem i nybyggnader och där huvudsakligen tagit upp frågan huruvida byggnaderna och värmesystemen skall anpassas till s. k. alternativa uppvärmningsformer. De eluppvärmda skorstenslösa husen anser verket tydligen fortfarande inte vara något större problem. Man har nämligen i utredningen kommit fram till att eluppvärmda småhus inte redan från början skall förses med skorsten. Däremot skall de förberedas för en framtida skorstensinstallation.

Hur skall då de skorstenslösa husen klara en längre energikris? Märkligt nog har planverket inget svar på den frågan, trots att det är uppenbart att det i en sådan situation inte finns möjlighet att i tid bygga ut rökkanaler och skorstenar. Planverket bedömer detta som en beredskapsfråga, som andra bör utreda. Men bör inte ett statligt verk ta hänsyn till konsekvenserna av sina egna ställningstaganden?

Jag är av den uppfattningen att om riksdagen mer bestämt tog ställning i denna fråga skulle man vinna åtskilliga år när det gäller att nå den slutliga lösningen av dessa problem. En lösning måste man ju ändå finna.

Jag skulle gärna, herr talman, yrka bifall till vår motion, men jag stannar nu vid att yrka bifall till reservationen 16, som är fogad till civilutskottets betänkande nr 37.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kjell Mattsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Kjell Mattsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell Mattsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 117
Avstår - 10

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kjell Mattsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Kjell Mattsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell Mattsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 117
Avstår - 10

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1572 av Tore Claeson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1572 av Tore Claeson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 278
Nej - 12
Avstår - 1

Mom. 6 och 7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 8

FÖRSTE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i reservationen nr 6 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kjell Mattsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit hemställan i reservationen nr 6 av Kjell Mattsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell Mattsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 211
Nej - 80

Motiveringen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservationen nr 7 av Göthe Knutson och Rolf Dahlberg, och förklarades den förra proposi-

tionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Dahlberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

Den som vill att kammaren godkänner civilutskottets motivering i betänkandet nr 37 mom. 8 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservationen nr 7 av Göthe Knutson och Rolf Dahlberg.

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Dahlberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 237
Nej - 50
Avstår - 4

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till

1:o) utskottets hemställan,

2:o) reservationen nr 9 av Kjell Mattsson m. fl.,

3:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1663 av Eivor Marklund samt

4:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 2317 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del,

och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Tore Claeson begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Tore Claeson ånyo begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Rolf Hagel begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 10 antar utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 1663 av Eivor Marklund röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 2317 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 11
Nej - 5
Avstår - 276

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 10 antar reservationen nr 9 av Kjell Mattsson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 1663 av Eivor Marklund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 112
Nej - 13
Avstår - 165

I enlighet härmed upplästes och godkändes följande voteringsproposition för huvudvoteringen:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 10 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av Kjell Mattsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell Mattsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 175
Nej - 118

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kjell Mattsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av Kjell Mattsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell Mattsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 177
Nej - 116

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kjell Mattsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av Kjell Mattsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell Mattsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 175
Nej - 118

Mom. 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2422 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2422 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 281
Nej - 11
Avstår - 1

Mom. 17 och 18

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 19

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 15 av Kjell Mattson m. fl. samt 3:o) motionen nr 2422 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Olof Johansson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för

sig. Sedan Tore Claeson begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 19 antar reservationen nr 15 av Kjell Mattsson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit motionen nr 2422 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

• Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 76
Nej - 14
Avstår - 201

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 19 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av Kjell Mattsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell Mattsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 214
Nej - 77
Avstår - 2

Mom. 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kjell Mattsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 20 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av Kjell Mattsson m. fl.

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

*Energibesparande
åtgärder i bostads-
hus, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell Mattsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 207
Nej - 83
Avstår - 2

Mom. 21

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2422 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2422 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 278
Nej - 11

Mom. 23

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 24

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av Per Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Birgitta Dahl begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 24 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av Per Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birgitta Dahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 152
Nej - 141

Mom. 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation nr 18 av Kjell Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 26

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 791 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 26 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen 791 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 281
Nej - 11
Avstår - 1

Mom. 27

Utskottets hemställan bifölls.

Tisdagen den
29 maj 1979

Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

§ 10 Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

Föredrogs utrikesutskottets betänkande 1978/79:30 med anledning av propositionen 1978/79:100, bilaga 6, litt. C 3–5, och 1978/79:113 om anslag och riktlinjer för u-landsinformation och biståndets organisation m. m. jämte motioner.

FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 1 (U-landsinformationen)

I budgetpropositionen – 1978/79:100 bil. 6 (s. 111–113) – redogjordes för SIDA:s anslagsframställning för budgetåret 1979/80 beträffande u-landsinformation och föreslogs i avvaktan på särskild proposition om riktlinjer för bl. a. u-landsinformationen att reservationsanslaget C 3. Information ökades med drygt 0,5 milj. kr. till 17,3 milj. kr. under budgetåret 1979/80. Härav beräknades ca 11,1 milj. kr. för information genom enskilda organisationer och ca 6,2 milj. kr. för SIDA:s egen informationsverksamhet.

I den i mars månad framlagda propositionen 1978/79:113 om riktlinjer för u-landsinformation och biståndets organisation m. m. hade föreslagits att reservationsanslaget C 3. Information i förhållande till budgetpropositionens förslag ökades med ytterligare 2,6 milj. kr. till sammanlagt 19,9 milj. kr. för budgetåret 1979/80. I det föreslagna påslaget ingick en engångshöjning på 2 milj. kr. för att bestrida kostnaderna för en vidgning av den nuvarande mottagarkretsen för generella bidrag. Av det senare föreslagna anslaget beräknades 13,6 milj. kr. för information genom enskilda organisationer och 6,3 milj. kr. för SIDA:s egen informationsverksamhet.

I propositionen hade föreslagits en viss vidgning av de s. k. generella bidrag, som f. n. utgick till löntagarorganisationer och studieförbund till att gälla även Swedish Cooperative Centre (SCC), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Sveriges fiskares riksförbund (SFR), Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Svenska FN-förbundet och en kristen samarbetsorganisation. Vidare hade förordats ett stående årligt bidrag till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd (SUL).

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:590 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari i yrkandet 2 hemställts att riksdagen under punkten C 3. Information i bil. 6 till budgetpropositionen

skulle anslå utöver i propositionen föreslagna belopp 2,7 milj. kr. att utgå till Afrikagrupperna i Sverige och Isolera Sydafrika-kommittén,

1978/79:1205 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari i yrkandet 10 hemställts att riksdagen skulle uttala att SIDA:s informationsverksamhet borde tillgodose krav på opartiskhet och saklighet,

dels de med anledning av propositionen 1978/79:113 väckta motionerna 1978/79:2282 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s), vari i yrkandena 1 och 2 hemställts

1. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts angående målen för u-landsinformationen,

2. att riksdagen skulle avslå förslaget att utvidga systemet med generella bidrag till u-landsinformation att gälla Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Sveriges fiskares riksförbund (SFR) och Sveriges hantverks- och industriförbundet (SHIO), samt

1978/79:2283 av Bo Siegbahn (m) och Per Petersson (m), vari hemställts

1. att riksdagen beslutade att av medel under reservationsanslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, posten Ofördelad reserv, för budgetåret 1979/80 bemyndiga regeringen att ta i anspråk högst 600 000 kr. för Information,

2. att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande fördelning och användning av informationsbidrag till enskilda organisationer, speciellt en översyn av fördelningsnyckeln för generella bidrag och en granskning av att lämnade bidrag användes på ett sätt som överensstämde med u-landsinformationens syften,

3. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att en allmän informationsberedning med det snaraste tillsattes i enlighet med riktlinjerna i SOU 1977:73,

4. att riksdagen beslutade att de medel som f. n. användes av SIDA för utgivande av tidskriften Rapport från SIDA i stället reserverades för en informations- och debattidskrift av samma slag, att utgås enligt de riktlinjer som angetts i motionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen förklarade motionen 1978/79:1205, yrkandet 10, besvarad med vad utskottet i betänkandet anförde,

2. att riksdagen förklarade motionen 1978/79:2282, yrkandet 1, besvarad med vad utskottet anförde,

3. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:113 i denna del skulle avslå motionen 1978/79:2282, yrkandet 2,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2283, yrkandet 2,

5. att riksdagen förklarade motionen 1978/79:2283, yrkandet 3, besvarad med vad utskottet anförde,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2283, yrkandet 4,

7. att riksdagen i övrigt godkände de principer för och den inriktning av

Tisdagen den
29 maj 1979

Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

svensk u-landsinformation som förordats i propositionen 1978/79:113,

8. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag och med avslag på motionen 1978/79:590, yrkandet 2, till Information för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 17 300 000 kr.,

9. att riksdagen med bifall till förslag härom i propositionen 1978/79:113 och med avslag på motionen 1978/79:2283, yrkandet 1, bemyndigade regeringen att av medel under reservationsanslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, posten Ofördelad reserv. för budgetåret 1979/80 ta i anspråk högst 2 600 000 kr. för Information.

Reservation hade avgivits beträffande folkrörelsernas och övriga organisationers u-landsinformation av Anna Lisa Lewén-Eliasson, Erik Adamsson, Sture Palm, Mats Hellström, Gertrud Sigurdson, Jan Bergqvist och Axel Andersson (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2282, yrkandet 2, och med ändring av propositionen 1978/79:113 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört angående folkrörelsernas och övriga organisationers u-landsinformation.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande beträffande folkrörelsernas och övriga organisationers u-landsinformation av Allan Hernelius (m) och Ingrid Sundberg (m).

JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Det internationella medvetandet är i dag större än någon gång tidigare i vårt lands historia. Ändå är det bara ett frö till vad det kunde vara.

Hur mycket orkar vi ta åt oss av världens nöd? Vi kanske sitter där hemma framför TV:n och kopplar av efter jobbet. Och så tränger sig världens elände in i vardagsrummet: de svältande barnen, flyktinglägren, krig, förtryck och förtvivlan.

Hur mycket av det tränger igenom vår känslighet? Åtskilligt skjuter vi ifrån oss. Men en del kan inte undgå att tränga sig igenom – trots avstånden som annars dämpar.

Ofta griper oss då vanmakten; skuldkänslorna kommer krypande för att vi är så gynnade. Men sedan? Ja, vi kanske försöker ruska av obehaget. Vi kanske ger några tior till en insamling eller något liknande. Men sammanhanget – meningen – hittar vi inte.

Molande skuldkänslor tar kraft, men de leder inte vidare. Information och påverkan måste länkas till aktivitet och engagemang, att vi får vara med och förändra även om det bara gäller en enda punkt, att vi får hjälp att förstå sambandet mellan u-landsmänniskans liv och vårt eget liv, att vi får öppna ögonen för att världens öde också är vårt eget öde. Skall u-landsinformationen finna sin mening, då måste den nå det frö till solidaritet som vi bär inom oss, då måste den kopplas till ett engagemang som gäller mitt jobb, min förening eller mitt liv i övrigt.

Hur mycket av världens problem som vi kan ta till oss och vad vi kan använda den informationen till beror först och främst på *folkrörelserna* och deras arbete. Skall det svenska samhället genomsyras av solidaritet med de fattiga och förtryckta folken, då måste folkrörelserna sätta sin prägel på samhällsutvecklingen, då måste de cyniska värderingar som föds av de kalla privata vinstintressena trängas tillbaka till förmån för de värderingar som springer fram ur folkrörelserna. Därför var det en bra grund för u-landsinformationen som murades under den socialdemokratiska regeringens tid. Den grunden håller att bygga vidare på. Det var organisationerna som fick den centrala rollen i den informationsplan som arbetades fram i början av 1970-talet. Deras andel av de växande informationspengarna skulle öka undan för undan. I dag har de drygt två tredjedelar av de statliga anslagen.

Det är svårt att informera om de internationella sammanhangen, och det är ännu svårare att påverka och förändra attityder. Därför måste u-landsinformationen i stora drag bedömas ha varit framgångsrik. Det gäller både för organisationerna och för SIDA:s egen informationsverksamhet.

De internationella kunskaperna är i dag både bredare och djupare än förut. Vår u-landsopinion är starkare, och den står sig ganska bra i jämförelse med opinionen i andra länder. Men vi kan inte slå oss till ro med vad som åstadskommits. Tvärtom, vi vet inte hur hållfast u-landsopinionen är om den utsätts för allvarliga påfrestningar. Vad som väcker farhågor just nu är tecknen på hårdnande motsättningar mellan invandrare och den övriga svenska befolkningen.

Det fortsatta arbetet med u-landsinformation bör utgå ifrån att dagens internationella medvetande bara är den första gnistan till morgondagens solidaritet.

Socialdemokraterna har i den biståndspolitiska utredningen drivit på för att förbättra och utveckla u-landsinformationen. De förslag och motiveringar som utrikesutskottet nu för fram överensstämmer i stort sett med vår linje. Det betyder samtidigt tummen ner för den vidlyftiga reservation som moderaterna fogat till den biståndspolitiska utredningen.

På en punkt använder de borgerliga partierna sin majoritet för att brutalt köra över flertalet av remissinstanserna. Där protesterar socialdemokraterna. Frågan gäller vilka organisationer som skall få stöd till sin u-landsinformation just i form av de s. k. generella bidragen.

Visst kan det vara en fördel för en organisation att garanteras en viss summa pengar varje år. Det ger trygghet och långsiktighet i planeringen. Det ger frihet under ansvar i verksamheten. Ändå vill ingen, såvitt jag vet, sträcka ut de generella bidragen till alla organisationer som kan få statliga pengar för u-landsinformation. Tvärtom talar man i alla läger om restriktivitet när det gäller att bestämma den krets som får generella bidrag.

Om man skulle gå med på allmänna bidrag till alla tänkbara organisationer utan att i förväg pröva vilken verksamhet de kommer att driva, så blir det förmodligen startsignalen till en ihållande dragkamp om pengarna. Mycket av den kraft som behövs i själva informationsverksamheten skulle ödas i

Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

kampen om att få mesta möjliga generella bidrag. Att försöka stryka ut de otillräckliga informationspengarna som tunn fernissa över Organisationsverige skulle missgynna organisationer som vill göra extra insatser, det skulle försvåra satsningar på stora projekt och det skulle totalt sett göra informationen svagare.

Nu föreslås att generella bidrag skall gå inte bara till de centrala löntagarorganisationerna och de godkända bildningsförbunden utan också till en del andra.

Det gäller Svenska FN-förbundet, den kooperativa stiftelsen för utvecklingsarbete och en kristen samarbetsorganisation. Vidare föreslås att SIDA skall ge ett stående bidrag till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd. Allt detta är socialdemokraterna med på. Det rör sig här om organisationer som har förutsättningar för en omfattande u-landsinformation och som dessutom har klara och entydiga gränser till resten av Organisationsverige. Däremot tror vi att de borgerliga är på fel väg när de i motsats till remissopinionen vill ge generella bidrag också till Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation.

Vi anser att dessa organisationer både kan och bör bedriva u-landsinformation. Vi anser det också vara rimligt att de får statliga informationspengar. Men det är inte det saken gäller. Frågan är: Skall de få bidrag i just den generella formen? Då hamnar vi på de hopplösa gränsdragningarnas sluttande plan: Varför skall fiskarena få men inte trädgårdsmästarna? Varför skall hantverks- och industriorganisationen få men inte ett tjugtal andra näringsorganisationer? Varför skall det producentkooperativa LRF få men inte det konsumentkooperativa KF?

Tar vi steget ut i de oklara gränsernas område vet vi inte var vi hamnar till slut, och då är det inte säkert att det i längden går att klara den fasthet och stadga som även de borgerliga partierna säger sig vara för.

När det sedan gäller biståndets organisation beklagar vi att regeringen inte lyckades få fram förstärkningar av långsiktsplaneringen och utredningsarbetet vid SIDA.

Med tanke på de stora krav som kommer att ställas på biståndsorganisationen under 1980-talet ger utrikesutskottet regeringen bakläxa och ger till känna att ökad vikt bör läggas vid lednings-, långsiktsplanerings- och utredningsfunktionerna. Det kan inte vara utskottets sak att ta upp enskilda tjänster eller organisationstekniken, utan det får regeringen göra ett nytt försök att reda ut.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Genom dagens beslut kommer anslaget till u-landsinformation att höjas avsevärt. Närmare 20 miljoner kommer att avsättas för detta ändamål. Troligen uppnås därmed det maximala belopp som i dagens läge kan användas för sådan information, eftersom det dels finns gränser för

människors förmåga att ta emot information, som Jan Bergqvist också pekade på, dels uppstår svårigheter av administrativ art.

Det har också blivit nödvändigt att låta en allt större del av anslagen gå till enskilda organisationer för att de med sina personella resurser skall kunna bidra till att informationen verkligen når ut. SIDA skulle knappast ensam klara den upplysning och information som är nödvändig och vilken bidrar till att öka kunskaperna om förhållandena i tredje världen men också om omfattning, verkan och resultat av vårt bistånd.

Moderata samlingspartiet har i motionen 1205 understrukt vikten av att SIDA:s information präglas av opartiskhet och saklighet. Att så inte alltid varit fallet finns det vittnesbörd om. Utskottet har instämt i detta motionskrav och betonar att sakligheten är särskilt betydelsefull eftersom SIDA-materialet måste kunna tjäna som faktabas för alla övriga parter.

De enskilda organisationernas information står i högre grad fri från kravet på opartiskhet, eftersom varje organisation helt naturligt låter egna värderingar och uppfattningar komma fram i sin verksamhet. Det gäller också när man informerar om u-länder och bistånd. Från vissa håll bedrivs t. ex. en skräckinformation om länder i Latinamerika, medan brott mot mänskliga rättigheter i socialiststater förtigs.

Som ett fritt och demokratiskt land har vi råd till mångsidighet i informationen. Det vore mig fjärran att vilja påverka enskilda organisationer i deras på ideologisk grund byggda informationsverksamhet. Det skulle dessutom vara lönlöst.

Däremot har jag och andra med mig rätt att kräva att fördelningen av de medel som skulle användas för information grundas på regler som är rättvisa och som tillgodoser kravet på opartiskhet. Så är inte fallet med de mer än 13 milj. kr. som anslås till enskilda organisationer, och särskilt gäller detta de medel som fördelas mellan studieförbunden efter en särskild fördelningsnyckel. Allan Hernelius och jag har därför i ett särskilt yttrande krävt en översyn av dessa fördelningsregler. Utskottet säger emellertid att utskottet inte har anledning ifrågasätta de etablerade principerna på detta område, något som således Allan Hernelius och jag gör i vårt särskilda yttrande.

Litet bakgrundshistoria:

1972 fattades första gången beslut om en fördelningsnyckel för informationsmedel till studieförbunden – anslaget var då obetydligt mer än 1 milj. kr. Principen var krånglig, och studieförbunden var inte enhälliga i fattandet av beslutet. Motförslag lades också fram om ett system som mera var baserat på förbundens verksamhet.

1973 föreslog ABF att antalet medlemmar skulle ligga till grund för fördelningen. Då hade anslaget tredubblats. ABF hade genom kollektivanslutning av fackföreningsförbund, pensionärsorganisationer, hyresgästförbund m. fl. 5 296 000 medlemmar. En person som var medlem i flera av dessa olika organisationer kom därigenom att dubbel- eller flerdubbelräknas som underlag för fördelningen av informationsmedlen. Att så var fallet visas av att antalet uppgivna medlemmar i ABF vid den tiden var större än det totala antalet svenskar mellan 16 och 70 år. Tillsammans hade studieförbun-

Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

den 9,1 miljoner medlemmar. Siffran lär i dag vara 12 miljoner.

Enligt ABF:s förslag skulle de tilldelas 58 % av informationsmedlen. Medborgarskolan lade fram ett förslag som grundades på verksamhetsintensiteten. När man skulle besluta blev det stormiga sammanträden, och det framkom olika uppfattningar på olika håll. Man anförde att principerna för medlemsregistrering växlade kraftigt mellan olika studieförbund. Många s. k. medlemmar hade över huvud taget ingen som helst kontakt med studieförbunden. Att ABF kämpade hårt kan man förstå. Det gällde åtskilliga hundratusentals kronor. Folkuniversitetet anförde att av samtliga kriterier för anslagsberäkning är medlemsantalet i studieförbunden det minst relevanta.

ABF återkom 1976 men blev nedröstat, varefter beslutet rycktes upp igen då tillräcklig majoritet inte hade funnits. Folkbildningsförbundet fick så gå till SIDA 1976 utan att kunna lämna eget förslag om beräkningsgrund. Av intresse är att Vuxenskolas tidskrift Impuls i en artikel den 10 juli 1976 starkt kritiserade metoderna att använda medlemsantalet som beräkningsgrund. I artikeln påpekas att ABF, som fått 42 % av medlen, endast redovisade 18 % av studiecirkelarna, medan Vuxenskolan, som fick 15 % av informationsanslaget, redovisade 27 % av studiecirkelarna.

Sedan SIDA fastställde beräkningsgrunderna efter särskilda principer, där medlemsantalet ligger som grund för 22,5 %, har ingenting hänt mer än att de övriga studieförbunden har konstaterat att det inte lönar sig att bråka mer.

Herr talman! Allan Hernelius och jag har emellertid med vårt särskilda yttrande velat peka på de rådande missförhållandena och kanske också ge dem som inte är nöjda med de nu gällande fördelningsgrunderna litet råg i ryggen.

I övrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Förste vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

JAN BERGQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! När moderaterna talar om den politiska kollektivanslutningen brukar de av någon anledning glömma att det finns en fullständig reservationsrätt.

Jag känner några ungdomar i Göteborg som dansar folkdans och som har blivit kollektivanslutna till moderaternas studieförbund Medborgarskolan. Men de har tyvärr ingen reservationsrätt.

Sedan vill jag konstatera att moderaterna blåste väldigt i stridslurarna i sin reservation i den biståndspolitiska utredningen, men nu är det bara ett pip kvar. Moderaterna har inte ens ett eget yrkande.

INGRID SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag berörde inte alls kollektivanslutningen som princip. Det har funnits tillfälle att göra det i andra sammanhang. Mitt anförande har

handlat om det felaktiga i att använda studieförbundens medlemsantal som grund vid fördelningen av anslag. Det är något helt annat. Av Jan Bergqvists anförande kunde man få uppfattningen att han menar att kollektivanslutningen, även om han gillar denna, just därför att den på detta sätt kan förekomma inom olika studieförbund är olämplig som beräkningsgrund.

Herr talman! I övrigt vill jag erinra om att den biståndspolitiska utredningen tillsattes av en socialdemokratisk regering som också satt när utredningen framlade sitt betänkande. Sedan frågorna behandlats har vi haft en borgerlig trepartiregering, och nu har vi en folkpartiregering.

JAN BERGQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är ändå värdefullt att Ingrid Sundberg nu medger att samtliga studieförbund använder sig av kollektivanslutning. I det särskilda yttrande som moderaterna har i utrikesutskottets betänkande står det nämligen: "Genom att en organisation kan tillämpa en princip om kollektivanslutning -- --." Det gäller således *alla* studieförbund.

INGRID SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag kanske skulle förklara att jag känner till vävcirklar, folkdanslag och andra sammanslutningar som bedriver en form av studie-cirkelverksamhet, låt vara inom konstnärligt område, och därmed utnyttjar Medborgarskolan. I flera av de fallen låter man gruppen ansluta sig till studieförbundet. Men, herr talman, vad jag vet har Medborgarskolan inga organisationer kollektivanslutna till sig på samma sätt som ABF. Dessutom kan en cirkel eller grupp på 30-40 människor - det är de fallen jag känner till - knappast jämföras med 5,3 miljoner människor när det gäller beräkning av underlaget för bidrag.

Förste vice talmannen anmälde att Jan Bergqvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Vpk har i motionen 590, yrkandet 2, begärt att riksdagen under punkten C 3. Information i bil. 6 till budgetpropositionen utöver i propositionen föreslagna belopp anslår 2,7 milj. kr. som skall utgå till Afrikagrupperna i Sverige samt kommittén Isolera Sydafrika.

De nämnda organisationerna har satt i gång en omfattande upplysningskampanj om apartheidsystemet i Sydafrika. I arbetet deltar ett stort antal av de politiska och religiösa ungdomsorganisationerna i Sverige.

Vi menar att det är viktigt att denna informationskampanj ges ett sådant stöd att den når ut till varje människa i detta land - detta inte minst med tanke på att regeringen lagt fram ett lagförslag som avser att försvåra nyinvesteringar i Sydafrika för svenska företag. Men kampanjen är också viktig därför att bl. a. svenska massmedia inte på ett tillfredsställande sätt informerat om kampen och situationen i södra Afrika.

Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

Utskottet avstyrker vårt yrkande genom att hänvisa till att informationsanslaget höjs med 2,6 milj. kr., alltså ungefär den summa som vi begärt. Men den höjning som föreslås av regeringen och utskottet skall användas för att öka antalet organisationer som erhåller generella bidrag – och bland dessa finns som bekant inte Afrikagrupperna.

Jag vill med de här orden yrka bifall till motionen 590, yrkandet 2.

DAVID WIRMARK (fp):

Herr talman! I betänkande nr 30 från utrikesutskottet behandlas frågan om anslag och riktlinjer för u-landsinformation och biståndets organisation. Till grund för det betänkandet ligger dels regeringens förslag i budgetpropositionen beträffande u-landsinformation, SIDA:s administration och biståndsutbildningsnämnden, dels det förslag som regeringen lagt fram i den särskilda propositionen beträffande riktlinjer för u-landsinformation och biståndsverksamhetens organisation. Särpropositionen grundar sig i sin tur på biståndspolitiska utredningens två betänkanden U-landsinformation och Internationell solidaritet samt Biståndets organisation.

Inom de båda ämnesområdena är det bara mindre justeringar som föreslås. I stort sett rör det sig om en bekräftelse av riktigheten och önskvärdheten beträffande redan påbörjad utveckling och praxis för verksamheten.

Jag kan alltså hålla med Jan Bergqvist när han säger att en bra grund har lagts under den socialdemokratiska regeringens tid och att den håller för att bygga vidare på.

Vad gäller u-landsinformationen konstateras nu i propositionen att "informationsverksamhetens mål och syften --- har präglats av en betydande kontinuitet". Målet är enligt propositionen "att utveckla människors kunskaper om och intresse för förhållanden av betydelse för u-ländernas utveckling. Därmed kan engagemanget för Sveriges internationella solidaritetspolitik fördjupas."

Det slås fast att SIDA liksom hittills skall vara det statliga organet för u-landsinformationen, liksom att SIDA och de organisationer, som mottar den största delen av anslaget, har skilda roller i det opinionsbildande arbetet.

Genom dagens beslut kommer riksdagen att ställa sig bakom propositionens uttalande, att satsningen på löntagarorganisationer, studieförbund och enskilda organisationer varit riktig och att den satsningen förmodligen bidragit till att förstärka u-landsengagemanget i Sverige.

Vidare uttalas i propositionen att organisationerna har kunnat bedriva u-landsinformation i mycket fria former och utifrån de olika värderingar och samhällsuppfattningar som präglar varje enskild organisation. Departementschefen anser att den ansvarsfördelningen bör kvarstå väsentligen oförändrad. Av vikt är att utrikesministern i propositionen särskilt vill betona betydelsen av att stödet till mindre organisationer fortsätter att utökas. Han uttalar: "Dessa organisationers verksamhet är av stort värde för att fördjupa engagemanget för Sveriges internationella solidaritetspolitik."

Jag vill säga till Bertil Måbrink att den överflyttning som sker av medel från

ett anslag till ett annat innebär att vi ger generella bidrag till ett utökat antal organisationer. Det medför att vi får ungefär en halv miljon kronor mer på det anslag, varifrån de mindre organisationerna efter ansökan kan få bidrag. Även för dessa sker det alltså en väsentlig utökning.

Det föreslås en väsentlig utvidgning av det generella bidragssystemet. Svenska FN-förbundet får generellt bidrag, även Swedish Cooperative Centre och en planerad kristen samorganisation. SUL, dvs. Sveriges Ungdomsorganisationers Landsråd, får garanterad planeringsstrygghet genom ett stående årligt bidrag.

Vad beträffar dessa organisationer är vi eniga i utskottet. Striden står beträffande den utvidgning som föreslås av bidragen till LRF, Sveriges fiskares riksförbund och SHIO. Socialdemokraterna har reserverat sig på denna punkt.

Alla dessa tre organisationer arbetar inom områden som är viktiga ur biståndssynpunkt. Landsbygdskooperationen och landsbygdens utveckling är ett huvudinslag i vårt biståndsarbete. Fiskeinsatserna är ofta väsentliga för mottagarländerna. Utvecklingen av småindustri och hantverk är också viktig för att man skall kunna åstadkomma en balanserad utveckling i mottagarländerna. Genom generella bidrag kan organisationerna bygga upp en u-landsinformation som ökar och befäster medlemmarnas intresse och som stärker dessa organisationers förmåga att lämna bistånd.

I ett läge där utvecklingsamarbetet breddas till att bl. a. engagera mindre industri och fiske är det väl ändå naturligt att öka informationsbidragen till de organisationer som företräder dessa verksamheter. Det är lika viktigt att nå dessa grupper i vårt samhälle med u-landsinformation som det är att nå löntagarna. Det finns alltså ingen anledning att särbehandla löntagarna genom att bara ge deras organisationer generella bidrag. Hantverkaren, bonden eller fiskaren bör ha samma rätt till u-landsinformation som arbetaren eller tjänstemannen. Prästen och läraren har det redan, eftersom de genom SACO/SR har fått generellt bidrag genom sin fackliga organisation sedan systemets början.

Till Ingrid Sundberg vill jag säga att utskottet inte ansett att riksdagen bör gå in och peta på reglerna för fördelning av anslagen. Det ankommer på SIDA:s styrelse att avgöra medlems fördelning efter förslag från beredningen för u-landsinformation. Hittills har dessa frågor avgjorts av SIDA efter ett samråd med organisationerna, och det är ett system som bör fortsätta enligt utskottet. Jag vill erinra fru Sundberg om att antalet medlemmar i medlemsorganisationerna bara är ett av de fyra kriterier för fördelningen som i dag tillämpas. När vi införde detta system och bestämde oss för en något ändrad bedömningsgrund visade det sig att skillnaden då det gällde utslaget i form av bidrag för de olika studieförbunden blev mycket liten i förhållande till tidigare.

Om någon av Ingrid Sundbergs argumentering fick intrycket att antalet medlemmar ger ett 100-procentigt utslag i bidragen, så är detta fel. Jag är säker på att det inte var Ingrid Sundbergs mening, men en del av hennes argumentation kunde ändå missförstås på den punkten.

Anslag och riktlinjer för u-landsin-formation, m. m.

Jag vill också understryka att utskottet än en gång slår fast att en rad skäl talar för inrättande av en allmän beredning i internationella och utrikespolitiska frågor och att effektiviteten i informationsåtgärderna i sådana frågor skulle öka, om en dylik beredning inrättades. Detta konstaterande som svar på en moderatmotion innebär en klar meningsyttring från riksdagen till förmån för att en sådan beredning bör inrättas. Det samråd som nu försiggår med berörda organisationer kan därför ske med en klar riktning angiven av riksdagen.

Vad gäller biståndets organisation är betänkandet enhälligt. Det är ganska naturligt, eftersom inga radikala förändringar påyrkats av biståndspolitiska utredningen, då det förväntas att det direkta utvecklingssamarbetet under de närmaste åren kommer att ske huvudsakligen i de former som nu tillämpas. Samtidigt understryks i både propositionen och utskottsbetänkandet behovet av flexibilitet i SIDA:s arbetsformer och av en anpassning till ofta snabbt uppkommande nya arbetsuppgifter liksom till de ändrade krav som en svår och varierande arbetsmiljö ställer. Därför understryker utskottet behovet av att fortlöpande diskutera och se över organisation och ledningsmetoder. Med hänsyn härtill är det, som utredningen och departementschefen i propositionen understryker, önskvärt att SIDA liksom hittills lämnas frihet att själv besluta om de administrativa formerna för arbetet.

Organisatoriskt sker nu en förstärkning av SIDA både på biståndskontoren och här hemma. Det är en välbehövlig personalförstärkning. Anslagsmässigt betyder det att utöver budgetpropositionens förslag nu anslås nästan 5 milj. kr. till personalförstärkning.

Under 1970-talet har, allteftersom viktiga samarbetsfrågor med u-länderna utanför biståndsområdet identifierats, en rad olika samarbetsorgan utvecklats. Utskottet konstaterar här att en lämplig och fungerande rollfördelning vuxit fram. Det är också därför som bara lätta organisatoriska justeringar nu görs. Utbildningsberedningen, som i huvudsak svarar för administrationen av det bredare samarbetet, flyttas över till UD från utbildningsdepartementet, och SAREC – dvs. beredningen för u-landsforskning – övergår till att bli ett permanent organ med särskild instruktion. Dess klart markerade forskningsidentitet slås fast, likaså dess nära samverkan med SIDA.

Förutsättningarna för samordning förbättrades i och med att det departementala ansvaret för biståndsanslagen 1970 samlades i ett enda departement, nämligen UD. Nya organ bör, som biståndspolitiska utredningen påpekar, naturligtvis inrättas bara om det finns starka skäl härför. Utskottet stryker nu under vikten av att behovet av samordning mellan berörda organ fortlöpande uppmärksammas. Inte minst är detta angeläget när det blir fråga om nya institutionella engagemang och arbetsuppgifter.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag på alla punkter.

INGRID SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! När man lyssnade på David Wirmark kunde man få den uppfattningen att det som SIDA:s styrelse hanterar med eller utan samråd

skall riksdagen inte lägga sig i. Jag vill då erinra David Wirmark om att i den mån riksdagen har uttalat något i denna fråga är detta inte utanför reglerna.

Jag vill vidare erinra om att jag i mitt anförande påpekade att till grund för beräkningen ligger medlemsantalet i studieförbunden, som svarar för 22,5 % av beräkningsunderlaget.

I övrigt vill jag erinra om att det är det David Wirmark närstående studieförbundet Vuxenskolan som har påtalat de felaktigheter, eller ibland t. o. m. orimligheter, som man kan finna i den fördelningsmetod som nu gäller. Vi har, herr talman, inte ställt något yrkande på den punkten, men det kan vi kanske göra senare, när vi mera ingående fått konstaterat uppfattningen i den här frågan hos samtliga studieförbund.

JAN BERGQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag beklagar att David Wirmark inte ville diskutera de gränsdragningsproblem som kan uppstå, om man nu ger sig ut på det här oklara fältet.

Jag tog några exempel på nya organisationer som kan komma in med begäran om generella bidrag och sade att hela systemet kan komma att slitas sönder av en dragkamp om generella bidrag. Jag tror det är viktigt att vi diskuterar den saken.

Sedan tycker jag att David Wirmark var litet väl demagogisk när han undrade varför inte också hantverkaren, bonden och fiskaren skulle få möjligheter till information – underförstått att de i dag inte har chans att få information. Detta är alldeles fel.

Vi kan som ett exempel ta LRF. Det är ju så att både LRF och KF ingår som de största samarbetspartnerna i den kooperativa stiftelsen för utvecklings-samarbete. Denna stiftelse skall nu få ett generellt bidrag. Dessutom kan LRF få särskilda projektpengar. Detta borde väl vara intressant att diskutera, om LRF nu vill bygga upp en ambitiös informationsverksamhet, vilket jag hoppas. Ger man generella bidrag över hela linjen och inte får ordning och fasthet i systemet, då finns risken att LRF inte kan få tillräckligt med pengar till bra projekt därför att anslaget är utspritt på så förfärligt många generella bidrag att informationen kommer att förlora i styrka.

DAVID WIRMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt att gränsdragningen är ett problem, men redan det faktum att vi gör ändringar i den – en del av dem i enighet – här i dag tyder på att den nuvarande gränsdragningen inte har varit helt utan problem.

Det förslag som utredningen kom med och som omfattar generella bidrag till SHIO, LRF och Sveriges fiskares riksförbund är analogt med det förslag till anslag inom vuxenutbildningen som antogs av 1976/77 års riksdag. Reglerna för bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser ändrades då så att anslag för den verksamheten också skall utgå generellt till de här tre organisationerna.

Jag vill alltså inte förneka att det kan uppstå gränsdragningsproblem även i

Tisdagen den
29 maj 1979

Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

framtiden, men det är principiellt inget nytt problem och det blir inte värre genom denna utvidgning. Här har vi faktiskt rättat till en orättvisa som har funnits i det hittillsvarande systemet.

Till Ingrid Sundberg vill jag säga att jag citerade utskottet när det gällde reglerna för hur medlen till studieförbunden skall fördelas. Utskottet säger att det ankommer på SIDA:s styrelse att avgöra om medlens fördelning efter förslag från beredningen för u-landsinformation och tycker inte att det systemet skall ändras. Det tycker 'inte jag heller. Det skulle bli ganska oregerligt om vi här i riksdagen skulle detaljbesluta hur mycket den och den organisationen skulle få.

F. ö. är det min personliga åsikt att den bedömningsgrund som man nu har kommit fram till i fråga om studieförbunden nog är en ganska bra kompromiss. Att lyfta ut en enda faktor och ha en stor debatt kring den tror jag inte gagnar saken – medlemsantalet svarar faktiskt bara för en fjärdedel av bedömningsgrunden.

JAN BERGQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är ändå ett faktum att flertalet remissorgan har gått emot utvidgningen till LRF, SHIO och Sveriges fiskares riksförbund.

Vad svarar David Wirmark när trädgårdsmästarna kommer och säger att "vi vill också ha generella bidrag", när ett 20-tal andra näringsorganisationer säger att "vi sysslar också med småindustri, vi vill också ha generella bidrag"? Vad svarar David Wirmark när handikapporganisationerna säger att "vår verksamhet är av stor betydelse för biståndsverksamhet, katastrofhjälp och sådant", när Röda korset, Lutherhjälpen, KF begär generella bidrag?

En utvidgning som kan klart avgränsas så att man fortfarande har möjlighet att satsa pengar på stora projekt kan vara riktig, men när man utvidgar systemet till att gälla organisationer som inte har några särpräglade gränser i Organisationsverige blir det problem, och risken är att de problemen blir mycket stora.

DAVID WIRMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har medgivit att det i dag finns gränsdragningsproblem och att det även efter dagens beslut kommer att finnas sådana.

När nya organisationer begär bidrag får vi ta ställning till deras önskemål mot bakgrunden av de fakta som de presenterar. De tre organisationer som socialdemokraterna i dag motsätter sig skall få bidrag arbetar inom områden som är mycket viktiga för biståndsverksamheten. Vi har stora och viktiga fiskeprojekt i många av mottagarländerna. Vi vet att i de flesta mottagarländerna är landsbygdsutvecklingen och jordbrukskooperationen ett av de största biståndsområdena. Vi vet också att för att få i gång en balanserad utveckling är småindustri och hantverk viktiga. Då är det väl rimligt att vi även på informationssidan ser till att dessa organisationers medlemmar har samma möjligheter som andra grupper i samhället att bli välinformerade.

Jag för min del berörs illa av anspråken på att enbart löntagarorganisationerna skall ha de generella bidragen.

Förste vice talmannen anmälde att Jan Bergqvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

STURE KORPÅS (c):

Herr talman! Bakom det betänkande och därmed den proposition vi nu behandlar ligger, som det tidigare har påpekats, biståndspolitiska utredningens två sista betänkanden, dels det om u-landsinformation, dels det om biståndets organisation. Jag beklagar att regeringen valt att göra minsta möjliga av utredningens mycket försiktiga förslag till anpassning av biståndsförvaltningens organisation. På SIDA lär man tala om regeringens proposition som råttan – berget födde en råtta.

Under utredningsarbetet, som skedde under nära medverkan av SIDA:s ledning och personal, kom det fram goda idéer om hur biståndsförvaltningen fortsatt skall kunna anpassas till en förändrad biståndsbild. Jag hoppas verkligen att denna idéaktivitet skall få fortsätta att mogna till praktiska nylösningar och inte nu passiviseras av det bleka regeringsförslaget. Eftersom det emellertid inte är riksdagens sak att mot regeringen föreslå inre reformer av ämbetsverk och departement, nöjer jag mig med denna kommentar till utskottsbetänkandets organisationsdel.

I stället skall också jag något ägna mig åt den bit av informationsdelen som tas upp i den socialdemokratiska reservationen, så får vi se om vi ändå inte får rätsida på denna fråga.

Sedan flera år har det utgått generella bidrag till studieförbunden och löntagarorganisationerna för deras u-landsinformation till sina medlemmar. Man kan observera att det har skett samtidigt till studieförbunden och löntagarorganisationerna, vilket har gjort det möjligt för löntagarorganisationerna att lämna dessa pengar till sina studieförbund och därmed öka deras resurser. Utredningen och propositionen föreslår, som vi har hört, en utökning till fler organisationer. Socialdemokraterna i utskottet vänder sig emellertid i en reservation emot att Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Sveriges fiskares riksförbund (SFR) och Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) skall få sådana generella bidrag. De är, säger man, inte med löntagarorganisationer jämförliga fackliga organisationer. Det kan inte gärna bestridas att de är fackliga organisationer. De fungerar som sådana och upplevs som sådana av sina medlemmar. Det är emellertid inte det som är det viktiga. Det väsentliga är att vi denna väg med u-landsinformation når klart avgränsade befolkningsgrupper som genom sina förbund är väl organiserade för att ta emot och behandla information. Dessa organisationer har en folklig karaktär och representerar dessutom, vilket också har sagts tidigare, yrkesgrupper som har särskilda förutsättningar för att ställa upp i ett aktivt biståndsarbete. I detta sammanhang är inte minst dessa organisationers breda demokratiska karaktär ett värde.

Om LRF:s föregångare Riksförbundet landsbygdens folk (RLF) skrev Nils Elvander, då ännu socialdemokrat, i boken Intresseorganisationerna i dagens Sverige: "Ingen av Sveriges stora intresseorganisationer torde ha en så vital inre demokrati som RLF. I lokalavdelningarna råder direkt demokrati. På

Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

länsförbundens och riksförbundets stämmor kommer medlemsopinionen snabbt och hörbart till uttryck genom de valda ombuden. Antalet motioner till riksförbundsstämman är högre i förhållande till medlemsantalet än inom någon annan folkrörelseorganisation.”

Enligt den socialdemokratiska reservationen skulle det vara svårt med gränsdragningen mellan detta förbund och organisationer som Lutherhjälpen och Röda korset. Känner socialdemokraterna inte längre igen beskrivningen på en äkta folkrörelse?

Det finns gränsdragningsproblem redan i dag. Det har också David Wirmark påpekat. Vi ökar emellertid inte dem genom att lägga till LRF, SFR och SHIO. Tvärtom löser vi då några av dem. Dessa organisationer har det gemensamt med varandra och med löntagarorganisationerna, att de upplevs som en väsentlig del av den enskilde medlemmens tillvaro och därmed blir den naturliga förmedlaren av information.

Det är med tillkomsten av överorganisationer av typ en kristen samorganisation, SCC och FN-förbundet som vi får de svåra gränsdragningsproblemen i förhållande till organisationer som Lutherhjälpen och Röda korset. Men vi har ju varit eniga om att ta de problemen, så det kommenterar jag inte ytterligare här.

Genom de generella bidragen till böndernas, fiskarnas och hantverkarnas organisationer fyller vi alltså en lucka och minskar gränsdragningsproblemen. Vi ökar bredden på u-landsinformationen till de återstående större primärgrupperna. De generella bidragen till en kristen samorganisation, SCC och FN-förbundet har inte denna täckande effekt. Där är det snarare fråga om en mer kvalificerad information till särskilt engagerade grupper. Det är också viktigt, men det är en sak för sig, och det är något nytt.

LRF, SFR och SHIO är liksom löntagarorganisationerna primärorganisationer. De påverkar sina medlemmar. Genom dem påverkar medlemmarna samhället. I det avseendet står de varandra nära, och det vore fel att försvaga den totala u-landsinformationen genom att ställa någon av dem utanför.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag försökte tidigare ta upp en diskussion där jag visade att om man ger generella bidrag till väldigt många organisationer kan det bli så att den totala effekten av informationen kraftigt försvagas. Det kan t. o. m. bli så att en organisation som LRF får mindre möjlighet att informera än om man inte utsträcker det generella bidraget så att man får gränsdragningsproblem. Jag konstaterar att de exempel på problem som jag tog fram i mitt anförande har varken David Wirmark eller Sture Korpås konkret gått in och diskuterat, utan de har talat om andra saker.

Faktum kvarstår att om man vill ha ett system som står sig för framtiden och som möjliggör att man satsar på stora projekt, så att de organisationer som vill göra extra insatser får möjlighet till det, då får man vara försiktig. Det erkänner ju alla i princip. Men vad blir konsekvensen om vi tar det steg som

utskottsmajoriteten föreslår? Det finns en hel mängd organisationer som kan åberopa precis samma argument som här har anförts för SHIO m. fl. Alla dessa organisationer kan ställa anspråk, och vi får då väldigt stora problem.

STURE KORPÅS (c):

Herr talman! Jan Bergqvist nämnde tidigare bl. a. trädgårdsmästarna. Såvitt jag vet är de flesta trädgårdsmästare på ett eller annat sätt genom medlemskap knutna till LRF.

Låt mig ta upp gränsdragningsproblemet sett från lokal synpunkt. Vi sitter här i Stockholm och ser problemet härifrån. Låt mig ta min hemsocken Balingsta i Hagunda härad i Uppsala län som exempel på orimligheten i dagens system, som socialdemokraterna vill slå vakt om. I min hemsocken är det så att kontraktsprosten, jag och mina arbetskamrater på folkhögskolan kan gå på kurs om u-landsfrågor med statligt stöd, medan huvuddelen av våra sockenbor, som legat i med vårbruket nästan dygnet runt de senaste veckorna, skulle få bekosta sin information själva, om de vill ha någon. Detta förefaller mig strida mot allt förnuft. Men från socialdemokratisk synpunkt skulle det alltså vara förnuftigt! Det försvårar möjligheterna att sprida annan information än den socialdemokraterna vill ha spridd. Är det alltså en medveten avsikt att slå vakt om den politiska enkelriktning som är en tendens både i vårt bistånd och i vår u-landsinformation?

JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag blir väldigt förvånad över vad Sture Korpås nu säger. Vi har klart deklarerat att vi anser att de här nämnda organisationerna både kan och bör bedriva u-landsinformation. Vi anser det rimligt att de får statliga informationspengar. Men det är ju inte den saken vi diskuterar nu. Vi diskuterar om pengarna skall utgå just i den generella formen. Vår upplåtning är att vi då får mycket svåra gränsdragningsproblem. Det finns en massa andra näringsorganisationer som med samma argument kan hävda att de också skall ha generella bidrag.

Det går an att säga att en del av trädgårdsmästarna är med i LRF, men de har ändå en annan organisation, Trädgårdsnäringens riksförbund, som sin huvudorganisation, och många är med bara i den.

Både LRF och KF ingår som de största samarbetsparterna i den kooperativa stiftelsen för utvecklingssamarbete. Den föreslås nu få generell bidrag. LRF kommer därför den vägen i åtnjutande av en hel del pengar. Dessutom kan man få särskilda projektpengar. Den bild som Sture Korpås tecknade från sin hemsocken visar därför icke på något allmängiltigt; det är en bild som det mycket väl går för sig att ändra.

STURE KORPÅS (c):

Herr talman! Det var just det jag hoppades att vi skulle göra genom dagens oeslut här i riksdagen.

Jag har också haft den grundinställningen att vi egentligen borde låta alla

Anslag och riktlinjer för u-landsinformation, m. m.

Tisdagen den
29 maj 1979

Anslag och riktlinjer för u-landsin-formation, m. m.

dessas pengar gå genom studieförbunden; där finns alla organisationer som medlemmar. Men problemet är att vi redan har plockat ut löntagarorganisationerna och sagt att de – utöver att de som andra får pengar genom studieförbunden – får egna pengar. Men vi har ställt andra förbund, väsentliga för dessa förbunds medlemmar, utanför den möjligheten.

Jag ställer mig bakom de generella bidragen till SCC. Men vi skall ha klart för oss att SCC inte är en organisation för att informera medlemmarna i KF och LRF om u-landsproblem. SCC är en organisation för att bedriva bistånd på det kooperativa området.

JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Det var intressant att nu få belagt att enligt Sture Korpås egentliga uppfattning är det för många som får generella bidrag.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m . 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jan Bergqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 1 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Anna Lisa Lewén-Eliasson m.fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jan Bergqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 150
Nej – 140
Avstår – 1

M o m . 4–7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets

hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 590 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

M o m . 9

Utskottets hemställan bifölls.

*Återkrav av bi-
dragsförskott*

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 11 Föredrogs

Socialutskottets betänkande

1978/79:39 med anledning av propositionen 1978/79:174 om avveckling av nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader (NSB) jämte motion

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12 Återkrav av bidragsförskott

Föredrogs socialutskottets betänkande 1978/79:43 med anledning av motion om återkrav av bidragsförskott.

I detta betänkande behandlades motionen 1978/79:513 av Göran Karlsson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen hemställde hos regeringen att kommittén för översyn av samhällsstödet till ensamstående föräldrar m. m. (ensamförälderkommittén) fick tilläggsdirektiv angående återkrav av bidragsförskott i enlighet med vad som framhållits i motionen.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:513.

Reservation hade avgivits av Evert Svensson, John Johnsson, Ivar Nordberg, Sven-Gösta Signell, Stig Alftin, Lena Öhrsvik och Iris Mårtensson (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:513 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om återkrav av bidragsförskott.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Det ärende som vi nu behandlar var uppe i riksdagen i december 1978. När vi nu återkommer från socialdemokratiskt håll är det inte utan orsak. Vi är ute i ett angeläget ärende. I grunden gäller frågan hur återkravet sker av bidragsförskott. Det är ett led i kampen mot den sociala utslagningen i samhället.

Kraven på den underhållsskyldige gäller också den del av avtalet som överstiger bidragsförskottsbeloppet. Kraven kan alltså bli för betungande, och

Tisdagen den
29 maj 1979

*Återkrav av bi-
dragsförskott*

skuldbördan växer för de underhållsskyldiga.

Jag betraktade frågan om ändrade regler i detta avseende som en huvudfråga i familjelagssakkunnigas förslag, när det kom på våren 1977. Detta förslag tillstyrktes av åtskilliga remissinstanser. Det var tillfredsställande.

Vårt förslag i familjelagssakkunniga gick helt enkelt ut på att försäkringskassorna skulle kontinuerligt pröva betalningsförmågan hos den underhållsskyldige. Ändrade förhållanden i ekonomiskt hänseende skulle innebära ändrade återkravsbelopp. Avtalens och domarnas storleksbelopp blev därför av sekundär betydelse och kunde ändras efter hand. För den underhållsskyldige hade de inte primär betydelse i de fall där bidragsförskott utgick.

Nu följde inte den borgerliga regeringen vårt förslag. Man sköt på frågan om sättet att återkräva bidragsförskott. Vi hade inom socialdemokratin en viss förståelse för detta, och anledningen till det var att försäkringskassorna inte vara beredda att ta över detta arbete utan närmare utredning och prövning. Man hade helt enkelt för mycket att göra just vid det tillfället.

Regeringen sade att ensamförälderkommittén får utreda frågan vidare. Vad vi ville inom socialdemokratin och vad vi vill nu är att denna utredning tar upp det här problemet med förtur. Vi menar att det är mycket brådsakande.

Det var delade meningar mellan socialdemokraterna och den borgerliga majoriteten också i fråga om hur stort belopp som den underhållsskyldige skulle få behålla för sig själv, sina eventuella barn och sitt nya familjeförhållande. Vi ville ha ett generösare prövningsförfarande.

Inte heller här följde riksdagsmajoriteten vårt förslag, och nu visar sig svårigheterna. Socialnämnderna blir nu överhopade med arbete för att räkna om avtalen. Också domstolarna kommer säkerligen att få mer att göra, även om det där sker en viss eftersläpning. Förbehållsbeloppen är låga, och detta drabbar de lågavlönade i mycket hög grad.

I den socialdemokratiska reservationen till det nu föreliggande betänkandet har vi sagt att riksdagen bör skriva till regeringen och beställa ett förslag från ensamförälderkommittén och samtidigt begära att kommittén tar upp frågan med förtur.

Utskottsmajoriteten säger att frågan utreds och tycker att man kan nöja sig med att frågan om reglerna rörande förbehållsbeloppet för den underhållsskyldige får prövas av kommittén för den händelse kommittén stannar för ett nytt återkravssystem.

Vi tycker att det är ett mycket svagt uttalande. Vi vet inte alls vad som kommer att hända i utredningen. Detta är ju inte någon beställning. Det är svagt och till intet förpliktande.

Herr talman! Det är tre parter involverade i detta drama – jag använder det ordet. Det är barnet naturligtvis, som måste ha sin försörjning säkrad. Det är den underhållsberättigade – och där utgår sedan länge bidragsförskott. Vi kanske kan säga att den parten därför kan anses skyddad. Men så är det den underhållsskyldige. Vi har både tidigare och nu i motioner påpekat olägenheterna med det nuvarande systemet. Skuldbördan ökar, och det blir

svårigheter för de personer det gäller. I kölvattnet av detta följer ofta en social utslagning.

Nu har regeringen infört nya regler. Jag har redan sagt att det nu pågår en prövning ute i socialnämnderna. Enligt uppgifter ifrån dessa kommer detta att ta mycket av deras arbete i framtiden, eftersom det gäller en mycket omfattande omräkning av avtalen. Som jag också sade kommer sedan domstolarna att följa efter.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen i socialutskottets betänkande 43, som innebär en beställning till regeringen att påskynda utredningsarbetet så att vi får ordning på dessa förhållanden.

KERSTI SWARTZ (fp):

Herr talman! Såväl i år som vid tidigare behandling kan man av vad utskottet säger i betänkandet i den här frågan utläsa att en ändring i bestämmelserna om återkrav av bidragsförskott är nödvändig. Både utskottsmajoriteten och reservanterna betonar att ytterligare överväganden erfordras. Vid tidigare behandling framhölls att utskottet utgår ifrån att kommittén för översyn av samhällsstödet till ensamstående föräldrar tar upp frågan. Kommittén kommer såvitt jag har erfarit att arbeta också under hela 1979. Då man har att behandla också bidragsförskottsinstitutet ligger ju frågan om återbetalningsskyldigheten i så nära anslutning därtill att man svårligen kan tänka sig att den inte tas upp, i synnerhet som nu socialutskottet, liksom tidigare, förutsatt att så sker. Vi har ju i detta betänkande upprepat samma skrivning som vid tidigare behandling.

Herr talman! Jag yrkar bifall till socialutskottets hemställan.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Vi kunde ha nöjt oss med det. Frågan behandlades i december och vi kunde ha låtit bli att motionera igen i januari. Men anledningen till att vi återkommer är ju att ensamförälderkommittén är en stor utredning som kommer att ta lång tid. Fru Swartz talar om att den kommer att arbeta under hela 1979 – den kommer säkert att arbeta ännu längre. Det tar för lång tid. Vårt yrkande i reservationen är att utredningen skall ta upp denna fråga med förtur. Den kan arbetas fram oavsett vad utredningen kommer till för resultat i övrigt.

KERSTI SWARTZ (fp):

Herr talman! Får jag säga till Evert Svensson att denna fråga måste hänga så pass mycket samman med denna utrednings arbete att man kan fråga sig om det vore rätt att bryta ut den.

F. ö. vill jag bara ytterligare stryka under att jag tror det är som Evert Svensson säger. Det måste ske en förändring. Och vi ser fram mot detta utredningsarbete, som skall läggas till grund för de ändringar som behöver göras.

Tisdagen den
29 maj 1979

*Återkrav av bi-
dragsförskott*

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Vi är naturligtvis tacksamma för att vi är överens om att det är ett angeläget problem. Men det rymmer alltså två saker: Dels är det fråga om hur stort förbehållsbeloppet är. Vi har från socialdemokratiskt håll velat vara generösa, vilket beror på att vi är medvetna om den utslagning som sker på grund av att skulderna växer, att man tar ut för mycket pengar. Dels måste frågan om återkrav föras över till försäkringskassorna. Det senare är en sak som vi kanske inte kan genomföra omedelbart, och därför har vi velat ha ytterligare en utredning utöver den som familjelagssakkunniga gjorde. Jag hoppas att en följd av denna debatt kan bli att utredningen, oavsett vad utskottsmajoriteten skriver och vad som kommer att beslutas här i dag, tar upp denna fråga till allvarlig prövning för att se om det inte finns möjligheter att komma med ett förslag fortare.

KERSTI SWARTZ (fp):

Herr talman! Även när det gäller förbehållsbeloppens storlek måste det vara av väsentlig betydelse vad kommittén kommer fram till i sitt arbete.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Evert Svensson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Evert Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 43 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Evert Svensson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Evert Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 147

Nej – 138

Avstår – 3

§ 13 Fjällsäkerheten

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

Fjällsäkerheten

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1978/79:32 med anledning av propositionen 1978/79:187 om huvudmannaskapet för fjällsäkerheten m. m. jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1978/79:187 (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta ett fjällsäkerhetsråd,
2. godkänna de riktlinjer i övrigt som förordats i propositionen 1978/79:187 för ansvaret rörande fjällsäkerheten och därmed sammanhängande frågor.

I propositionen hade föreslagits att ett fristående fjällsäkerhetsråd inrättades som statlig huvudman för fjällsäkerheten. Rådet borde främst ha en initierande och samordnande funktion.

Vidare hade i propositionen föreslagits åtgärder avseende information och utbildning, vädertjänst m. m. i syfte att ytterligare förbättra fjällsäkerheten.

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2590 av Bertil Johansson (c),

1978/79:2605 av Rolf Rämgård (c) och Per Stjernström (c), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om placering av fjällsäkerhetsrådet i något av fjällänen,

1978/79:2608 av Georg Andersson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen med avslag på propositionens förslag beträffande inrättande av ett fjällsäkerhetsråd beslutade hos regeringen anhålla att huvudmannaskapet för fjällsäkerheten uppdrogs åt statens naturvårdsverk, varvid samverkan med andra intressenter skedde genom en rådgivande samverkansgrupp, och

1978/79:2639 av Frida Berglund (s), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att en företrädare för landets fjällkommuner skulle ingå i det planerade fjällsäkerhetsrådet,
2. att fjällsäkerhetsrådets kanslifunktion förlades till Jokkmokk.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:187 och med avslag på motionen 1978/79:2608 bemyndigade regeringen att inrätta ett fjällsäkerhetsråd,

2. att riksdagen skulle

- a. avslå motionen 1978/79:2639, yrkandet 1,

b. med anledning av motionerna 1978/79:2605 och 1978/79:2639, yrkandet 2. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om lokaliseringen av fjällsäkerhetsrådets kansli,

3. att riksdagen godkände de riktlinjer i övrigt som i propositionen 1978/79:187 förordats för ansvaret rörande fjällsäkerheten och därmed sammanhängande frågor,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2590.

Reservation hade avgivits av Georg Andersson, Ingemar Leander, Åke Green, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Helge Klöver (samtliga s) som ansett

dels att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen 1978/79:187 och med bifall till motionen 1978/79:2608 beslutade att huvudmannskapet för fjällsäkerheten skulle uppdras åt statens naturvårdsverk samt att samverkan med andra intressenter skulle ske genom en rådgivande samverkansgrupp.

dels att utskottet – under förutsättning att riksdagen beslutade i enlighet med vad sålunda uttalats – under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:2605 och 1978/79:2639.

HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Kammaren har ett pressat tidsschema, och jag skall därför fatta mig kort när jag nu kommenterar den socialdemokratiska uppfattningen i fråga om det ärende som behandlas i kulturutskottets betänkande nr 32 rörande huvudmannskapet för fjällsäkerheten m. m. Mina kommentarer blir huvudsakligen ett notering av de skäl som legat till grund för ställningstagandena i den socialdemokratiska motionen med anledning av propositionen 187 och vår reservation till det nu aktuella betänkandet.

Låt mig först peka på att utredningsmannen i fjällsäkerhetsutredningen föreslog att huvudmannskapet för fjällsäkerheten skulle läggas på statens naturvårdsverk. Ett flertal remissinstanser instämde i det förslaget, som också förutsatte – och det är viktigt att understryka – en omfattande samverkan med andra intressenter. Dessa intressenter, som är många och viktiga i sammanhanget, föreslogs medverka i en särskild rådgivande samverkansgrupp.

Utredningsmannens förslag har vi från socialdemokratiskt håll funnit väl underbyggt. Vi har därför inte kunnat biträda propositionen vad avser förslaget om huvudman. Det är vår mening att fjällsäkerhetsfrågorna naturligt hör hemma i naturvårdsverket. Propositionens förslag, som utskottsmajoriteten ställt sig bakom, förvånar oss, för det är ju så att naturvårdsverket är statlig huvudman för fjälledssystemet med därtill hörande anordningar i form av broar, vindskydd, raststugor m. m. För fjällsäkerheten och för fjällräddningsarbetet är lederna onekligen av mycket vital betydelse.

Mot den bakgrunden ter det sig minst sagt naturligt att naturvårdsverket

blir huvudman också för fjällsäkerheten. En sådan lösning tillgodoser såväl effektivitets- som kostnadssynpunkter.

Folkpartiregeringens förslag, som vunnit den borgerliga utskottsmajoritetens bifall, innebär inrättandet av en ny statlig myndighet. Det är väl ändå en märklig åtgärd i folkpartiets Sverige, där vi ju uppbyggts med talet om minskad byråkratisering, men tydligen är det talet endast en läpparnas bekännelse.

Det känns angeläget för mig att betona att den verksamhet som bedrivs av de frivilliga organisationerna är av största betydelse. Dessa organisationer utgör en resurs på området som samhället med stor tacksamhet bör tillvarata. Ett fortlöpande smidigt och effektivt samarbete mellan naturvårdsverket och övriga intressenter i fjällsäkerhetsarbetet bör därför ske genom en särskild samverkansgrupp i enlighet med utredningsmannens förslag. I en sådan grupp bör alla organisationer som är engagerade i fjällsäkerhetsarbetet samt länsstyrelserna i de fyra fjälläna vara representerade.

Med det sagda, herr talman, vill jag yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen. Om kammaren biträder reservationen yrkar jag i konsekvens därmed dessutom bifall till förslaget om avslag på motionerna 2605 och 2639.

I detta anförande, under vilket andre vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde Nils Hjorth (s).

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! I mitt inlägg kommer jag att kommentera motionen 2639.

I motionen tar jag upp vikten av att fjällkommunernas erfarenheter och kunskaper tas till vara i samband med samordningen av insatserna för fjällsäkerheten. Genom att någon av kommunerna ingår i fjällsäkerhetsrådet kan kommunerna aktivt delta i fjällsäkerhetsarbetet.

Det andra kravet i motionen är att kanslifunktionen för dem som skall sköta samverkansarbetet skall placeras i Jokkmokk.

Beträffande kommunernas representation hänvisar utskottsmajoriteten till att den kan ordnas genom att fjälläna får representanter i rådet. Jag förutsätter i likhet med utskottsmajoriteten att regeringen beslutar om detta.

Beträffande kanslifunktionen skriver utskottet, att om samverkan skall bli en realitet, måste det bli något slags central administration. Jag instämmer i dessa synpunkter, och det är den administrationen som bör förläggas till Jokkmokk i enlighet med kravet i min motion.

Det är viktigt, och bör vara helt naturligt, att de praktiska åtgärder som genomförs för att förbättra fjällsäkerheten får sin tyngdpunkt lokaliserad till själva fjällområdet. Ett operationsfält i fjällbygden och ett kansli i Stockholm kan under ogynnsamma förhållanden framstå som två skilda världar.

Herr talman! Att jag i min motion har fört fram Jokkmokk beror på att kommunen har en mycket svår situation. För att klara denna krävs kraftfulla och snara insatser av såväl kortsiktig som långsiktig karaktär.

Samhället har ett speciellt ansvar för Jokkmokk. I Jokkmokks kommun produceras elkraft till ett värde av ca 2 miljarder kronor varje år. Ändå är Jokkmokk en fattig kommun, så fattig att kommunens politiker sitter och diskuterar, om man har råd att ge barnen frukt till skolmåltiderna. Detta händer i Sverige, ett land som är världsberömt för sin höga levnadsstandard och sin jämlikhet.

Riksdagen kommer senare att få ta ställning till motioner som behandlar läget i Jokkmokk och som handlagts i näringsutskottet. Därför skall jag inte gå närmare in på den saken.

Jokkmokks kommun har också vänt sig till länsstyrelsen med ett "nöddrop". Man har bl. a. framhållit att för 70 % av kommunens areal gäller olika konserverings- och skyddsbestämmelser. Kommunens medborgare har inga möjligheter att påverka dispositionen av stora arealer i kommunen. Jokkmokk måste klara alla sina näringslivsinsatser och fritidsaktiviteter på ett område som motsvarar ca 30 % av kommunens yta.

Länsstyrelsen har efter kommunens uppvaktning bedömt att det måste finnas möjlighet att till Jokkmokk lokalisera vissa samhällseliga förvaltningsfunktioner som har anknytning till fjällområdet. Därför arbetar man på olika vägar med att påverka lokaliseringen till Jokkmokk av exempelvis lantbruksstyrelsens rennäringsdelegation, lantbruksnämndens rennäringsavdelning, förvaltningen av nationalparker, fjällmuseum, nomadskoleenheten och naturvårdspatrullerna.

Kanslifunktionen för fjällsäkerhetsrådet skulle passa bra i den miljö som skulle skapas i Jokkmokk genom lokaliseringen av fjällnära aktiviteter till en och samma ort. Var för sig är enheterna små, men tillsammans skulle de kunna bli en ganska stor arbetsplats med mångsidig sakkunskap.

Det är regeringen som kommer att ha ansvaret för förläggningsen av kanslifunktionen. Utskottsmajoriteten skriver att kanslifunktionen bör förläggas till ett fjällän. Goda skäl talar för en placering i Jokkmokk. Dels har jag i min motion pekat på en del skäl, dels har jag nu tagit upp en del andra, bl. a. beträffande möjligheterna att skapa en bra miljö för kanslifunktionen. Dessutom tillkommer situationen i Jokkmokk, med svårigheter att skapa nya sysselsättningar, och samhällets speciella ansvar för den kommun som genom sin energiproduktion har bidragit till den ökade välfärden i landet mer än någon annan enskild kommun.

Herr talman! Avgörandet ligger hos regeringen. I regeringens överväganden måste samhällets speciella ansvar för Jokkmokk väga tungt. Varken utskottsmajoriteten eller reservanterna har bifallit min motion. Utskottsmajoriteten har behandlat den mest välvilligt genom ett tillkännagivande om förläggning av kanslifunktionen till ett fjällän. Därför kommer jag att rösta med utskottsmajoriteten i omröstningen.

KARL-ERIC NORRBY (c):

Herr talman! Den fråga som riksdagen nu har att behandla är av sådan betydelse att det vore värdefullt om längre tid stod till förfogande för debatt och diskussion. Här delar jag helt Hans Alséns åsikter. Denna tid har vi dock

inte, varför jag skall försöka att så kort som möjligt ge utskottsmajoritetens syn på frågan.

Under senare år har turistströmmen till den svenska fjällvärlden ökat kraftigt. Detta har ställt krav på en utbyggnad av fjällräddningsorganisationen, för vilken polisen har haft ansvaret. Denna fjällräddningstjänst, som successivt fått ökade resurser, har också fungerat tillfredsställande.

I anslutning till fjällräddningstjänsten har polisen bedrivit ett omfattande arbete som inriktats på fjällsäkerheten, åtgärder som syftar till att begränsa olycksriskerna. Även statens naturvårdsverk, Svenska turistföreningen och Friluftsrämjandet arbetar med fjällsäkerhetsfrågor.

Med anledning av en motion till 1976/77 års riksmöte av Tore Nilsson i Agnäs fann kulturutskottet att en utredning borde tillsättas som hade att utreda huvudmannaskapet och ansvarsfördelningen för fjällsäkerheten.

Denna utredning, som arbetade med berömvärd snabbhet, var dock inte enig i fråga om huvudmannaskapet. En del av utredningen föreslog statens naturvårdsverk som huvudman, och en annan del föreslog inrättande av ett fristående fjällsäkerhetsråd, vari de olika intressenterna skulle beredas plats.

I propositionen 187 förordar statsrådet att ett fristående fjällsäkerhetsråd snarast inrättas med uppgift att vara huvudman för fjällsäkerheten. Statsrådet anser i likhet med utredningen att huvudmannen främst bör ha en initierande och samordnande funktion. Att en huvudman utses får inte innebära att ansvar, planering och verkställighet flyttas över från intressenterna till huvudmannen.

Utskottsmajoriteten delar statsrådets synpunkter och vill också peka på att en viktig förutsättning för en lämplig organisatorisk lösning måste vara att det positiva intresse för fjällsäkerhetsfrågor som finns i de frivilliga organisationerna kan bibehållas.

Vi anser det vidare vara värdefullt att representanter för de fyra fjälläna kan beredas plats i rådet och föreslår också med anledning av motionerna 2605 och 2639 att fjällsäkerhetsrådets kansli bör placeras i något av de fyra fjälläna.

Utskottet är inte, som jag har konstaterat, enigt i sitt ställningstagande. Socialdemokraterna har för sin del föreslagit att huvudmannaskapet för fjällsäkerheten bör förankras i en myndighet och har därför föreslagit statens naturvårdsverk som huvudman.

Jag tycker nog att reservanterna har kommit snett i sin bedömning. Det styrks också av det faktum att de har ett behov av att en samverkansgrupp inrättas, som skall knytas till naturvårdsverket.

Jag tycker att jag stärks ytterligare i denna min uppfattning av vad en av intressenterna, nämligen Friluftsrämjandet, skriver i sin tidning:

”Att det blev ett fristående fjällsäkerhetsråd – och inte ett samverkansråd infällt i ett statligt verk – måste hälsas med tillfredsställelse av alla ideellt verksamma. Det är inte alls samma sak att sitta på undantag i ett rådfrågningsorgan som sparsamt tillfrågas när myndigheten finner det lämpligt jämfört med att verkligen kunna påverka utvecklingen via en central

instans.”

Jag tror att detta ytterst är en fråga om tilltron till att de frivilliga organisationerna av folkrörelsekaraktär kan klara detta viktiga arbete. Jag hyser – statsrådet och utskottsmajoriteten gör det tydligen också – stor tilltro till dessa organisationers förmåga att ta initiativ och att lösa de frågor som dyker upp på ett område, som de länge arbetat inom och har goda kunskaper om.

Att de ideella organisationerna är beredda att fortsätta att arbeta helhjärtat är självklart – det framgår av det jag nyss citerade ur Friluftsförbundet's tidning. Artikelns slutar med orden: ”Så vi släpper inte taget utan tackar för förtroendet.” Jag tror att detta borgar för att vi har lagt fjällsäkerhetsrådets angelägenheter i händerna på dem som är kompetenta.

När det gäller övriga frågor som vi inom utskottet haft att behandla – förbättring av ledsystemet, förbättring av hjälptelefonnätet, informationsverksamheten, m. m. – förutsätter utskottet att dessa frågor uppmärksammas i rådets viktiga arbete.

Men hänvisning till vad jag anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan i kulturutskottets betänkande nr 32.

HANS ALSÉN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har ingen anledning att polemisera med Frida Berglund. Jag har full förståelse för att hon slår vakt om Jokkmokks kommun med de svårigheter av olika slag som finns där. Men jag vill ändå påpeka för Frida Berglund att det i utskottsmajoritetens förslag inte finns någon meddelande om några kansliresurser. Vi har också i vår reservation påtalat det egendomliga i det förhållandet att man icke anvisar några som helst medel för den föreslagna resursen; vare sig den hamnar i Jokkmokk eller annorstädes saknar den alltså ekonomiska resurser.

ANDRE VICE TALMANNEN lät nu klubban falla och yttrade:

Jag får göra talaren uppmärksam på att det korta genmålet gällde Karl-Eric Norrbys anförande.

Talaren fortsatte:

Till Karl-Eric Norrby vill jag säga att reservanterna ingalunda har kommit snett. I utredningsmannens förslag ingick formen samverkansgrupp. Det var alltså den väg som utredningsmannen ansåg ledde till ett nära samarbete mellan naturvårdsverket och de ideella organisationer, vars medverkan i detta samarbete är så viktig. Det finns alltså ingen som helst motsättning mellan det förslag som vi har ställt oss bakom och Karl-Eric Norrbys understrykande av önskvärldheten och nödvändigheten av de frivilliga organisationerna medverkan.

En annan ideell organisation, Svenska frisksportförbundet, har för sin del anslutit sig till utredningsmannens förslag och alltså förordat denna samverkansgrupp med naturvårdsverket som huvudman. Det tycker jag väl så mycket är en verifikation på att ideella organisationer känner sig tillgodo-

sedda genom samverkan i naturvårdsverket.

Jag tycker med förlov sagt att det är en något underlig formulering som presterats i den tidningsartikel som Karl-Eric Norrby citerade, nämligen att man skulle hamna på undantag i naturvårdsverket. Jag tror inte alls att det är på det sättet utan att man här får nog så goda möjligheter att på jämställd fot föra resonemang med såväl naturvårdsverkets företrädare som företrädare för andra samhällsorgan, i första hand länsstyrelserna i de fyra Norrlandslä-
nen.

KARL-ERIC NORRBY (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag är väl medveten om att reservanterna så att säga bara har fört vidare vad utredningsmännen här har föreslagit. Men jag måste säga att man bör ändå ta hänsyn till synpunkter och yttranden, till remissinstansers syn på frågan. Då kan man t. ex. när det gäller om vi skall förlägga huvudmannaskapet till naturvårdsverket ändå ta intryck av vad Frida Berglund säger i sin motion: "Som exempel --- vill jag ta naturvårdspatrullerna i Norrbottens fjällvärld, som tidigare administrerades av länsstyrelsen men numera överförts till naturvårdsverket i Stockholm. Personalen i patrullerna har deklarerat att deras arbetsmiljö försämrats avsevärt på grund av tilltagande byråkrati efter lokaliseringen till Stockholm."

Frida Berglund exemplifierar alltså här hur utvecklingen varit för naturvårdspatrullerna. Och man skall väl inte bortse från det faktum att vi också gått ett steg längre i vårt förslag från utskottet, när vi säger att ett fristående fjällsäkerhetsråd bör knytas till något av de fyra fjälläna.

Då Hans Alsén säger att det inte föreslagits några pengar till kanslifunktionen, så kan jag inte säga annat än att vi förutsätter att någon form av kanslifunktion kommer att byggas upp. Vi har emellertid inte velat gå in på precis hur den skall se ut och var den skall lokaliseras, men vi måste absolut se det som en fördel att ett fristående fjällsäkerhetsråd kommer att inrättas och lokaliseras nära den arbetsplats man skall verka inom, nämligen den stora fjällvärld där de åtgärder skall vidtas som rådet får anledning att föreslå.

HANS ALSÉN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara göra Karl-Eric Norrby uppmärksam på att det var *en* utredningsman som var tillsatt av regeringen. Utredningsmannen i fråga var generalen Carl Eric Almgren, och det är hans förslag vi ställt oss bakom. Däremot fanns det ett antal experter knutna till utredningsmannen, och en majoritet av experterna valde det alternativ 2 som nu utskottsmajoriteten i huvudsak gjort till sitt förslag. Det är det rätta förhållandet.

När det gäller detta med byråkrati kan man ändå känna viss tveksamhet inför Karl-Eric Norrbys tankar om att vi minskar byråkratin ifall vi inrättar en ny statlig myndighet. Det är ju det man gör genom detta fjällsäkerhetsråd. Man inrättar ytterligare ett organ, och det är inte – efter vad jag förstår – något som normalt brukar underlätta kontakterna, utan det försvårar snarare kontakterna. Detta gäller i synnerhet när – som jag påpekat i mitt anförande – naturvårdsverket redan i dag har ett så betydande ansvar för fjällsäkerhets-

arbetet genom sitt huvudmannaskap för fjälleder och därtill hörande anläggningar.

Sedan är det så, att vi har visst lyssnat på remissinstanserna, som Karl-Eric Norrby tycker att man skall göra. Det är en majoritet av remissinstanserna som ställt sig bakom utredningsmannens förslag att huvudmannaskap skall ligga hos naturvårdsverket. Låt mig läsa upp namnen på dessa remissinstanser. Det är rikspolisstyrelsen, SMHI, statskontoret, riksrevisionsverket, nämnden för samhällsinformation, lantbruksstyrelsen, naturvårdsverket, länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län, konsumentverket och Svenska frisksportförbundet.

Jag vet inte om Karl-Eric Norrby inte tilltror dessa myndigheter, organ och organisationer möjligheten att göra nog så seriösa och värdefulla bedömningar i den här frågan. Vi gör det i varje fall.

KARL-ERIC NORRBY (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har med mitt inlägg inte velat på något sätt diskriminera statens naturvårdsverk och dess möjligheter att administrera fjällsäkerheten eller frågor rörande den, eftersom jag har den uppfattningen att statens naturvårdsverk mycket väl skulle kunna klara detta. Men vi har kommit fram till att ett fristående fjällsäkerhetsråd med placering i något av de fyra fjällänen och alltså med nära anknytning till verksamhetsområdet vore att föredra, och därför har vi fört fram detta förslag till riksdagen. Det ligger alltså i linje med den, om jag förstår det rätt, noggranna bedömning som också departementschefen har gjort i denna fråga.

Jag vill också säga att jag inte på något sätt har negligerat remissyttrandena, men om Hans Alsén tittar närmare på den förteckning som han nyss läste upp finner han där en mycket stor tyngd åt de statliga institutionerna. Man får väl i sammanhanget förlåta dem om de inte har så stor tilltro till de ideella organisationernas möjligheter att verka, men dessutom finns i detta sammanhang också – vilket ju inte ingick i det ursprungliga förslaget – en utökning med representanter för de fyra fjällänen som skulle beredas plats i ett fristående fjällsäkerhetsråd. För min personliga del tycker jag att detta är av utomordentligt stor betydelse. Därför hävdar jag fortfarande – och det tror jag att också utskottsmajoriteten vill trycka på – att huvudmannaskapet för fjällsäkerheten bör läggas på ett fristående fjällsäkerhetsråd.

BERTIL JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tycker nog att vi kan känna viss tillfredsställelse med det beslut som vi kommer att fatta om en stund. Vi tror att vi med detta får en vettig lösning på ett önskemål som länge stått högt upp på önskelistan, nämligen en enhetlig organisation för fjällsäkerheten. Den splittring som rått på det här området har inte varit tillfredsställande. Jag vill gärna tro att det fjällsäkerhetsråd som vi nu är överens om kommer att bli en viktig milstolpe för en bättre fjällsäkerhet.

Men det är naturligtvis så att bara därför att vi har sagt ja till ett fjällsäkerhetsråd är ju inte alla problem ur världen. Det gäller nu verkligen att

detta råd får en administration som ger effektivitet. Man måste bli enig om tagen som ger ledtrådar för information och utbildning. Målsättningen en säkrare fjällvärld måste bli en realitet.

Jag vill ge ett erkännande både till utredningsmannen och till statsrådet för ett snabbt utfört arbete. Vi vet att utredningen tillsattes så sent som den 9 mars 1978. Det var strax efter den svåra fjällolyckan i Jämtlandsfjällen, där många ungdomar, bl. a. från min bygd, omkom. Utredningen lade fram sitt förslag den 1 augusti förra året efter ett mycket snabbt utfört arbete av general Almgren och hans medarbetare. Även regeringen har ju handlat skyndsamt, och det finns all anledning att berömma den för det.

Jag har med anledning av den här propositionen väckt en motion, där jag har understrukt några viktiga saker. Det gäller information och utbildning, leder, polisens hjälpmedelstelefonssystem och ansvarsfrågan.

Jag vill här närmast ta upp informationsfrågan.

Jag kan visst hålla med om att utskottet har skrivit välvilligt om mycket av detta, men jag hade nog blivit gladare om utskottet hade kunnat göra ett tillkännagivande till regeringen på det område som gäller just informationen, vilken ju är mycket viktig. Vi vet att fjällsäkerhetsutredningen – general Almgren och hans manna – påtalade bristerna i informationen och sade att den är alltför glättad – man lockar människor till fjällen, men man talar sällan om vilka risker de kan utsättas för.

Statsrådet skriver också i propositionen att informationen och utbildningen är mycket viktiga, men just den samordnade effekten tar han inte upp. Det gör inte heller utskottet direkt utan skriver i allmänna ordalag att utskottet hoppas att de synpunkter som har förts fram i motionen skall bli tillgodosedda i det fjällsäkerhetsråd som vi nu skall besluta att tillsätta, men någon egen åsikt har man inte.

Det hjälper inte att man skjuter till en hel del pengar, vilket statsrådet ju gör. De 775 000 kr. som anslås skall bl. a. gå till information. Jag hörde ett program i radio i vintras, där man informerade om fjällsäkerheten. Där visade det sig hur många olika åsikter det finns om fjällsäkerheten – åsikterna var faktiskt lika många som antalet deltagare i radiodebatten. Det anser jag är ett problem och någonting som utskottet borde ha skrivit hårdare om och givit regeringen till känna. Men det har utskottet inte gjort – om det hade gjort det hade jag sluppit ta till orda här.

Det är en annan sak som jag har tänkt på. När en olycka har inträffat under en fjälltur görs det en utredning. Denna utredning kommer ofta fram till slutsatsen att de omkomna inte hade någon utbildning, att de inte hade fått den rätta informationen, att de hade vidtagit felaktiga åtgärder. Detta är ofta slutklämmen i de utredningar som görs. Jag tycker det är ett hårt slag för de anhöriga. Sorgen över att ha mist en anhörig är stor nog utan att de dessutom skall behöva höra att vederbörande har handlat felaktigt i fjällen. Vid varje utredning borde man ta kontakt med de anhöriga och med någon av de överlevande så att man får riktig information. När de anhöriga vet att den som har omkommit har ägnat hela hösten och förvintern åt att gå på kurser och skaffa sig information för att klara av en fjällfärd känns det hårt för dem att

höra ett sådant omdöme. Detta är också någonting för fjällsäkerhetsrådet att tänka på, inte minst då det finns så många olika uppfattningar om hur man skall bete sig i fjällen.

KARL-ERIC NORRBY (c):

Herr talman! Jag skall inte ytterligare förlänga debatten utan vill bara göra ett konstaterande och lämna ett svar till Bertil Johansson.

Bertil Johansson har i sin motion tagit upp en rad viktiga frågor om fjällsäkerheten – lederna, hjälptelefonerna och informationsfrågan. Den sistnämnda frågan är mycket viktig, och det har också statsrådet tryckt på. Han har ställt stora resurser till förfogande för information och utbildning. Utskottet har inte kunnat finna att ambitionsnivån hos statsrådet har varit lägre än hos Bertil Johansson. Vi utgår därför från att huvudmännen med de pengar som de får till sitt förfogande och med den insikt som de har kommer att verka för en samordning av informationen och för samstämmighet i dess innehåll.

Låt mig till sist slå fast att hur mycket samhället än tar ansvar för fjällsäkerheten måste också den enskilde ta sin del av ansvaret om vi skall kunna undvika olyckor i vår fjällvärld. Till syvende og sist är det ändå upp till den enskilde att ta ansvar för sin vistelse i fjällen. Men givetvis skall samhället ställa upp med alla de resurser som det har möjlighet att erbjuda.

BERTIL JOHANSSON (c):

Herr talman! Det finns inga delade meningar mellan Karl-Eric Norrby och mig när det gäller uppfattningen att den enskilde har ett stort ansvar. Men även samhället måste, som jag har skrivit i min motion och som utskottet har framhållit i betänkandet, ta ett ansvar. Det är också anledningen till bildandet av fjällsäkerhetsrådet. Det är då viktigt att den information som kommer ut till de fjällbesökande är så enhetlig som möjligt och att de olika organisationerna inte har olika uppfattning när de informerar dem som skall åka upp till fjällvärlden. Det är verkligen en viktig detalj i denna information.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Georg Andersson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Alsén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 32 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Georg Andersson m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Alsén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 158
Nej - 128
Avstår - 1

Mom. 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 14 Nordiska ministerrådets kulturbudget

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1978/79:33 med anledning av propositionen 1978/79:203 om Nordiska ministerrådets kulturbudget för år 1980 jämte motioner.

Sedan regeringen i propositionen 1978/79:100 bil. 12 under punkten G 5 (s. 695) beräknat medel till Nordisk kulturbudget m. m. hade regeringen i propositionen 1978/79:203 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att till Nordisk kulturbudget m. m. för budgetåret 1979/80 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 27 317 000 kr.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1978/79:203 anfördes följande:

”I det år 1971 ingångna avtalet om nordiskt kulturellt samarbete ingår bestämmelser om en gemensam verksamhetsbudget för kultursamarbetet. Nordiska ministerrådet fastställde den 19 mars 1979 ett förslag till en sådan budget för år 1980. I propositionen begärs 27 317 000 kr. för att täcka den svenska andelen av denna budget.

I propositionen lämnas också en redogörelse för vissa viktigare åtgärder inom det nordiska kultursamarbetet under år 1978 och 1979.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:729 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att planerna på en nordisk radio- och TV-satellit borde avskrivas.

1978/79:1778 av Per Olof Sundman m. fl. (c) – denna motion hade remitterats till utrikesutskottet och sedermera överlämnats till kulturutskottet.

Tisdagen den
29 maj 1979

*Nordiska minister-
rådets kulturbudget*

dels den med anledning av propositionen 1978/79:143 om barn och kultur väckta motionen 1978/79:2301 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen uttalade att planerna på en nordisk satellit-TV borde avskrivas (yrkandet 7).

dels de med anledning av propositionen 1978/79:203 väckta motionerna 1978/79:2653 av Georg Andersson m. fl. (s) och 1978/79:2654 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle

1. uttala att planerna på en nordisk radio- och TV-satellit borde avskrivas och att det svenska engagemanget i utredningsarbetet borde upphöra,

2. besluta att till Nordiska ministerrådets kulturbudget för budgetåret 1979/80 under nionde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till propositionen med 1 826 000 kr. minskat belopp och att anslaget fastställdes till 25 491 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2653,
2. att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:729, 1978/79:2301, yrkandet 7, och 1978/79:2654, yrkandet 1,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1778,
4. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:203 och med avslag på motionen 1978/79:2654, yrkandet 2, till Nordisk kulturbudget m. m. för budgetåret 1979/80 under nionde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 27 317 000 kr.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Frågan om en nordisk TV-satellit har stötts och blötts ett upprepat antal gånger här i kammaren, och för var gång blir turerna allt egendomligare. Jag skall inte här ta upp alla de argument som kan anföras mot projektet utan nöja mig med att konstatera att Nordsat är den viktigaste kulturpolitiska utmaning vi står inför just nu. Vänsterpartiet kommunisterna motsatte sig tidigt detta projekt och har därvidlag stöd inte bara från hela Kultursverige utan också från fackföreningsrörelsen och folkrörelserna.

Också centern och socialdemokraterna har på stämman resp. kongressen motsatt sig projektet av kulturpolitiska skäl, men de drar inte ut konsekvenserna av sina ställningstaganden. Samtidigt som de säger nej till projektet är de beredda att satsa ytterligare miljoner på ett fortsatt utredningsarbete – miljoner som skulle ha kunnat komma exempelvis barnen och kulturen, som vi ju diskuterade häromveckan, till del. För mig framstår ett sådant agerande inte bara som inkonsekvent och ologiskt – det inger också farhågor för framtiden. Är dessa ställningstaganden bara villkorliga, eller står de fast, oavsett hur långt vi drivits in i projektet inte av kulturpolitiska utan av andra skäl?

Faktum är ju att industrin satsar för fullt på att Nordsat-projektet skall bli verklighet – satsar inte bara av egna resurser utan får också statliga bidrag och

lån. Faktum är att radiohandlarna sedan länge går ut med försäljningsargumentet om satellitknapp på TV-apparaterna.

Om inte något görs nu finns risken att dessa mäktiga påtryckningsgrupper helt kommer att köra över också förmenta kulturpolitiska motståndare. Vissserligen hävdar utskottet – jag citerar ur utskottsbetänkandet: "Några bindningar från den svenska regeringens sida får självfallet inte komma i fråga innan avsett underlag för frågans vidare behandling föreligger och redovisats för riksdagen."

Detta besked är naturligtvis positivt. Men när man samtidigt ser till vad som sker bakom kulisserna är bilden en annan, och den oro många känner kommer att kvarstå. Bakom kulisserna har planer dragits upp och beslut fattats som gör de synliga uttalandena exempelvis av kulturutskottet till något av ett demokratiskt utanverk. Jag tänker då på Rymdbolagets satsningar, på planerna inom Saab-Scania, L M Ericsson, Philips och även Luxor. Där diskuteras över huvud taget inte om Nordsat skall genomföras utan när.

Därmed vill jag, herr talman, yrka bifall till vpk-motionerna, dvs. 729, 2301 och 2654.

KERSTIN GÖTHBERG (c):

Herr talman! Kulturutskottets betänkande nr 33, som vi just nu behandlar, handlar om den gemensamma nordiska kulturbudgeten. Jag tycker att det är glädjande att konstatera att det alltid rått stor enighet i riksdagen om det värdefulla i samarbetet mellan de nordiska länderna på kulturområdet. Även bakom årets betänkande står ett enhälligt kulturutskott.

I de motioner, 729 och 2654, som Eva Hjelmström berörde yrkar vpk på att planerna på en gemensam nordisk TV-satellit skall avskrivras. Jag har en känsla av att Eva Hjelmström har missuppfattat det här. Vi diskuterar faktiskt inte i dag om vi skall medverka till en TV-satellit i Norden eller inte. Vad vi i dag har att ta ställning till är den sista delen av det åtagande vi har i utredningen.

I mars 1978 träffade nordiska ministerrådet en överenskommelse att man gemensamt skulle genomföra en utredning rörande vad man kallade Nordsatprojektet. Ramen för de medel som skulle anvisas är fastställd till 6 miljoner danska kronor. Till det kommer då pengarna till den tekniska och ekonomiska delutredningen, som uppgår till ungefär 7,3 milj. kr.

Den summa som är aktuell i propositionen och i betänkandet i dag är den svenska slutposten enligt den överenskommelse som träffats mellan länderna. Att hoppa av från den överenskommelsen är inte möjligt, och det skulle inte heller vara hederligt.

Som jag sade tidigare finns det i dag ingen orsak att ta ställning till om vi i Sverige skall medverka till en nordisk TV-satellit. Vi bör avvakta utredningen, och den är praktiskt taget klar. Det sägs att den inom ett par tre veckor kommer att överlämnas till ministerrådet. Därefter skall den i vanlig ordning gå ut på remiss, och sedan är det meningen att den skall behandlas av Nordiska rådet våren 1980.

Kulturutskottet har i det här betänkandet liksom tidigare klart deklarerat sin ståndpunkt i denna fråga. Den innebär att vi skall fullgöra de åtaganden som Sverige har gjort i utredningen. Utöver det får inte några ytterligare utfästelser eller bindningar göras före det slutliga avgörandet.

Eva Hjelmström citerade ett par rader ur utskottets betänkande. Jag vill gärna fortsätta det citatet en liten bit; i det ligger hela utskottets ställningstagande, både i dag och vid tidigare tillfällen då den här frågan varit uppe. Utskottet säger: "Svenska projekt och aktiviteter i övrigt som har inriktning på ett eventuellt satellitprojekt får givetvis inte heller medföra några utfästelser eller bindningar för framtiden från regeringens sida. Utskottet utgår härvid från att den generellt giltiga principen att inte genom beslut eller utfästelser föregripa utredningsarbete och remissbehandling iakttas av regeringen."

Jag tycker inte det kan sägas klarare. Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vi lär få återkomma till frågan – det är helt riktigt – när utredningen presenterats. Men faktum kvarstår att vi i dag kommer att anslå ytterligare 2 miljoner danska kronor till det här projektet, som hela Kultursverige, folkrörelserna och fackföreningsrörelsen redan motsatt sig – av just kulturpolitiska skäl.

Kerstin Göthberg sade att det inte vore hederligt att inte fullfölja vårt åtagande. Jag tycker det hade varit hederligt att över huvud taget inte anslå några pengar till det här utredningsarbetet, när man redan från början hade klart för sig att så många motsatte sig projektet. Dessutom kan det ifrågasättas på vilket sätt de pengar som redan anslagits har redovisats. Det har f. ö. också andra motionärer tagit upp.

KERSTIN GÖTHBERG (c) kort genmäle:

Herr talman! Som jag sade tidigare är ju de två miljoner kronorna vår sista del av denna överenskommelse. Några nya åtaganden är det inte fråga om. Vi får säkert många tillfällen att debattera detta ämne, när vi har ett bättre underlag genom tillgången till utredningen och remissvaren. Jag tror att vi skall ta debatten då.

INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Såsom ledamot av Nordiska rådets kulturutskott vill jag gärna komplettera debatten med några upplysningar. Låt mig först säga att jag helt och fullt instämmer i vad Kerstin Göthberg här har sagt. Det är inte fråga om att riksdagen på något sätt skall fatta beslut om Nordsat.

Eva Hjelmström tog i sitt första anförande upp den industriella utvecklingen och påstod att industrin i dag förbereder Nordsat. Det är inte så. Industrin i dag förbereder satellitsändningar. Oberoende av om den nordiska radio- och TV-satelliten blir verklighet, förbereds – och man ligger långt framme – såväl i Östeuropa som i Västeuropa uppsändandet av TV-satelliter.

Deras täckningsområde kommer i många fall att beröra också Sverige. Det kommer alltså att bli möjligt att i vårt land på ett utmärkt sätt ta in TV-program såväl från öststater som från väststater beroende på vilken typ av apparat och antenn man skaffar sig. Det är inte Nordsat som gör att den teletekniska industrin i dag arbetar för mottagning inom satellitområdet.

Eva Hjelmström påstod att folkrörelserna, fackföreningarna och andra organisationer har motsatt sig tillskapandet av en nordisk TV-satellit. På Nordiska rådets förslag tillsattes – vid detta laget för många år sedan – en förberedande utredning om en nordisk radio- och TV-satellit. Utredningens förslag har varit ute på remiss. Det mötte inte ett så överväldigande motstånd som Eva Hjelmström redogjorde för men såväl positiva som negativa yttringar från olika förbund, organisationer och föreningar.

Resultatet av just denna diskrepans i mottagandet och behovet av ett bättre underlag för ett realiserande av det nordiska radio- och TV-satellitprojektet blev att Nordiska rådet beslöt om dessa två nya utredningar, vilka, precis som här tidigare har sagts, snart är färdiga och skall behandlas av Nordiska rådet under våren. Då blir det möjligt för alla organisationer att seriöst bedöma förslaget från såväl teknisk som kostnadsmässig, kulturpolitisk och programmässig synpunkt. Då kan här i kammaren redovisas vilka synpunkter olika organisationer har på projektet i fråga. Men som Eva Hjelmström sade tidigare är det långt dit. Vi kommer att debattera denna fråga många gånger till.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Låt mig göra några rättelser av vad Ingrid Sundberg sade. Hon framhöll att industrin inte är inriktad på Nordsat. Jo, det räcker med att studera de uttalanden som gjorts av de företag som jag tidigare räknade upp, t. ex. Rymdbolaget, som klart framhåller att Nordsat är ett av företagets största projekt och att man hoppas mycket på det. Det finns alltså svart på vitt på detta. Det torde inte råda något tvivel om att industrin i dag förbereder ett uppsändande av en nordisk satellit. Som jag tidigare sade gör också radiohandeln redan nu reklam och säljer TV-apparater med s. k. satellitknapp.

Ingrid Sundberg målade upp en framtid, där vi oavsett om vi vill eller inte skulle drabbas av andra länders satelliter.

Så är nu inte fallet. Det krävs stora investeringar för den enskilde för att över huvud taget kunna ta in övriga satelliter som kan tänkas sändas upp. Det är alltså en skräckpropaganda som här målas upp.

Slutligen något om remissinstanserna. De enda som var odelat för en nordisk satellit var de facto Industriförbundet och Sveriges radiohandlares riksförbund. Samtliga kulturinstanser liksom invandrarorganisationerna och statens invandrarverk var om inte bestämt motståndare så synnerligen tveksamma till den nordiska TV-satelliten, av kulturpolitiska skäl.

INGRID SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Det var bl. a. den av Eva Hjelmström redovisade tveksam-

heten som låg till grund för att man beslutade om de två nya utredningarna. Däremot har Eva Hjelmström kommit verkligen fel när det gäller frågan om vilka tillbehör man behöver. Det är ingen som helst skillnad mellan de tillbehör jag behöver för att ta in en engelsk eller belgisk TV-satellit och dem jag behöver för att ta in en nordisk.

Antennerna får vändas åt olika håll, för det kommer att sändas på olika frekvenser, men kostnaden för att ta in en västeuropeisk satellit blir identiskt lika med vad det kostar att ta in en nordisk.

Ett av de mycket starka skäl som talar för en nordisk TV-satellit är att man erfarenhetsmässigt vet att svenska folket kommer att kosta på sig att kunna ta in satellitsändningar. Ur just kulturpolitisk och nordisk synpunkt finner vi i Nordiska rådets kulturutskott det betydligt mera angeläget att man tar in nordiska program, som kulturellt, ideologiskt och på många andra sätt är likartade våra egna, än att vi genom att inte ha en nordisk TV-satellit släpper fritt fram för att ta in övriga länders program.

Sedan vill jag bara notera att en TV-satellit, tydligen även en från Östeuropa, är för Eva Hjelmström någonting som inger skräck. Den uppfattningen delar jag inte.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte påstått att kostnaderna för antennerna skulle vara annorlunda för att ta in en nordisk TV-satellit än för att ta in en TV-satellit från Västtyskland, England eller något annat land i Europa. Vad jag har påstått är att de enskilda hushållens kostnader för antennerna skulle bli enorma. Det finns en uppgift om att de för hela Norden skulle uppgå till långt över 20 miljarder kronor. Det är alltså därför som industrin satsar så hårt på det här projektet.

Sedan låter det litet betänkligt när Ingrid Sundberg säger att i Nordiska rådets kulturutskott ställer man sig positiv till att kunna ta in olika nordiska program. Men det finns ju en hel rad undersökningar, som väl Ingrid Sundberg inte kan vara helt omedveten om, som har gjorts vid Sveriges Radio och av forskare vid universiteten som visar att vad som kommer att ske är inte att man tar in nordiska kulturprogram, utan vad som kommer att ske är att man kryssar mellan olika amerikanska eller engelska deckare. Det kommer helt enkelt att bli ett slags 7-kanals-Kojak, en företeelse som hårt kommer att drabba just kulturlivet i samtliga nordiska länder.

Också invandrарorganisationerna har, som jag framhöll tidigare, motsatt sig det här projektet. Framför allt den största invandrарorganisationen, den finska, har sagt att man hellre vill ha en kabel och ett utökad samarbete mellan de nordiska länderna och hellre vill ha program om de finska invandrарnas situation i Sverige än den nordiska TV-satelliten.

INGRID SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara be Eva Hjelmström ta reda på vad svenska folket i dag satsar på videobandspelare. De kostar två å tre gånger så mycket som det kommer att kosta att sätta upp en antenn för att ta emot

satellitsändningar.

Sedan vill jag slutligen säga att det framgår klart av Eva Hjelmströms inlägg att hon vill ha ett förbud mot varje förbindelse med en TV-satellit för svenska folket. Det är en mediapolitik som tidigare inte har förts här i landet.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att av kulturpolitiska skäl motsätter sig vänsterpartiet kommunisterna den nordiska TV-satelliten. Jag kunde uppehålla debatten länge med att redovisa alla skälen, men vi står ju inte ensamma. Som jag framhållit upprepade gånger delar vi den uppfattningen med förhoppningsvis en majoritet också här i riksdagen, eftersom ju socialdemokraterna och centern har sagt ifrån på sina stämmor och kongresser.

Vi kommer på allt sätt att motarbeta att den nordiska TV-satelliten skjuts upp. Det är fullt klart; däri har Ingrid Sundberg alldeles rätt.

Jag skall inte gå in på någon diskussion om kostnaderna. Jag vet var Ingrid Sundberg står i fråga om mediapolitik: kommersialismens krafter skall fritt få härja och få indoktrinera våra barn med våld, cynism, kvinnoförakt och liknande. Det må vara att det är moderaternas mediapolitik, men det är inte vänsterpartiet kommunisternas.

Andre vice talmannen anmälde att Ingrid Sundberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

ERIC CARLSSON (c):

Herr talman! Jag har begärt ordet i denna fråga av två skäl. Dels är detta sista gången jag har möjlighet att yttra mig i ärendet om Nordsat. När det skall avgöras av riksdagen är jag inte med längre här. Dels har man målat upp en skräckpropaganda angående nordisk samverkan på TV-området, som jag inte vill låta stå oemotsagd.

Denna skräckpropaganda fördes också när TV kom till vårt land. Allt fördärv skulle spridas över Sveriges land. Men man har TV praktiskt taget överallt i dag och har accepterat det som ett medium som går ut till alla människor.

Får jag säga att Nordsat är ett medel, ett projekt i det nordiska samarbetet som kan bidra till att öka kännedomen om varandras språk, kultur, arbetsmarknad och om de förhållanden vi har i de olika länderna. Det är angeläget att vi får ett vidgat nordiskt samarbete och en ökad kännedom om varandras förhållanden. Vi har en fri arbetsmarknad i Norden och det är viktigt också med hänsyn till den att vi ökar kännedomen om varandra.

Ett nordiskt samarbete på detta område skulle ur kultursynpunkt och språksynpunkt vara synnerligen viktigt. Vi känner mycket litet till om varandras kulturer. Försök få en bok från ett nordiskt grannland genom en bokhandel! Det är förenat med stora svårigheter. Vi förstår varandras språk dåligt. Det nordiska samarbetet via Nordsat kan främja möjligheterna att lära känna varandras kultur och språk, och det är viktigt.

Sedan har jag inte den uppfattningen om svenska folkets smak att den är så dålig att man skulle kryssa mellan de dåliga programmen. I dag har vi i stor omfattning inget val i fråga om dåliga program. Vi får ta det som bjuds. Med en nordisk TV-satellit och samverkan skulle vi få möjligheter att välja de goda program som finns i grannländernas kanaler.

Man ställer sig tveksam till detta ifrån vissa delar av det svenska kultursamhället. Får jag bara till det kort säga att nog finns det anledning att föra en diskussion om inte programkvaliteten kan behöva höjas. Den kan höjas utan alltför stora ekonomiska insatser. Vad vi skulle behöva är ett bättre omdöme hos dem som har ansvaret för svensk TV.

Till slut, herr talman, hoppas jag man skall finna vägar för en lösning av detta nordiska samarbete. Vi behöver inte vara rädda för varandra. Vi bör känna glädje över att kunna komma varandra närmare. Jag hoppas verkligen, oavsett var de politiska partierna står i dag, att man i framtiden skall finna möjligheter att främja det nödvändiga samarbetet via en nordisk TV-satellit som kan föra Nordens folk närmare varandra. Vi behöver det i en liten värld.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Denna debatt ger mig anledning att göra en kort deklARATION. Utskottets skrivning om Nordsat bygger i allt väsentligt på synpunkter i den socialdemokratiska motionen, och det finns därför skäl att en socialdemokrat säger något.

Motionen har skrivits av följande skäl. För det första vet vi att folkparti-regeringen hyser stark tilltro till projektet Nordsat och gärna ser det förverkligat. För det andra vet vi att utvecklingsarbete pågår inom industrin. För att etablera faktum – utrustningen finns, alltså måste den användas. För det tredje vet vi av remissopinionen på den förra utredningen att det finns ett starkt motstånd inom kulturkretsar, löntagarorganisationer, massmediakretsar, folkrörelser osv. mot detta projekt. Det vore därför fel om vi inte förutsättningslöst har möjlighet att behandla det utredningsmaterial som kommer om någon månad. Därför har vi skrivit motionen, som går ut på att regeringen förhindras göra några utfästelser. Vi har blivit helt tillgodosedda av ett enigt kulturutskott.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 729 av Lars Werner m. fl., nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del och nr 2654 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 729 av Lars Werner m. fl., nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del och nr 2654 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 270
Nej - 14
Avstår - 1

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2654 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2654 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 273
Nej - 13
Avstår - 2

§ 15 Trädgårdsnäringen

Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande 1978/79:29 med anledning av propositionen 1978/79:136 om trädgårdsnäringen jämte motioner och

skatteutskottets betänkande 1978/79:47 med anledning av propositionen 1978/79:136 om trädgårdsnäringen såvitt avser handelsdepartementets verksamhetsområde (bil. 2) jämte motioner.

Trädgårdsnäringen

ANDRE VICE TALMANNEN:

Jordbruksutskottets betänkande nr 29 och skatteutskottets betänkande nr 47 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

I det följande redovisas endast det betänkande, beträffande vilket under överläggningen framställdes särskilda yrkanden.

Jordbruksutskottets betänkande nr 29

I propositionen 1978/79:136 hade regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen bl. a. att

1. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för trädgårdsnäringens politik,
2. godkänna de i propositionen förordade grunderna för stöd till trädgårdsnäringens rationalisering,
3. godkänna vad i propositionen förordats om stöd till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringen,
4. godkänna vad i propositionen förordats om rådgivning på trädgårdsområdet,
5. medge att under budgetåret 1979/80 statsbidrag beviljades till trädgårdsnäringens rationalisering med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
6. till Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.,
7. medge att för budgetåret 1979/80 utöver vad som hade föreslagits i propositionen 1978/79:100 bil. 13 statlig kreditgaranti lämnades för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med högst 10 000 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl.a. följande:

”I propositionen läggs fram förslag till riktlinjer för trädgårdsnäringens politik. Dessa grundar sig på de förslag som avgetts av 1974 års trädgårdsnäringensutredning. I propositionen behandlas förutom riktlinjer för politiken det statliga finansiella stödet till trädgårdsnäringens rationalisering, stödet till energibesparande åtgärder inom näringen samt den statliga rådgivningen på området. Vidare behandlas tullskyddet för trädgårdsprodukter.

I propositionen slås fast att Sverige har goda förutsättningar för en effektiv trädgårdsproduktion. Produktionens omfattning kommer att bli beroende av dess internationella konkurrenskraft. Konsumtionen av trädgårdsprodukter väntas öka i framtiden. Denna ökade efterfrågan bör till stor del kunna tillgodoses genom en ökad inhemsk produktion. Näringens konkurrenskraft bör därför stärkas genom ökad forskning, försök, rådgivning och finansiellt stöd.

I propositionen föreslås vissa ändringar i nuvarande finansieringsstöd till trädgårdsnäringens rationalisering. Stöd föreslås kunna utgå i samband med

nyetablering av företag. Statsbidrag föreslås utgå till investeringar i ny teknik och vid samverkan. Bidrag föreslås vidare utgå till investeringar i regioner där det från samhällets synpunkt är särskilt önskvärt att näringen utvecklas, i första hand Norrland. Statsbidrag till energibesparande åtgärder föreslås även i vissa fall utgå vid uppförande av växthus.”

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2473 av Thorbjörn Fälldin m.fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1, 2, 3, 7 och 8) hemställt att riksdagen beslutade

1. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande ekonomisk och social standard för de inom näringen verksamma,

2. att till Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 3 000 000 kr. förhöjt anslag om totalt 5 000 000 kr.,

3. att medge att för budgetåret 1979/80, utöver vad som föreslagits i propositionen 1978/79:100 bil. 13. statlig kreditgaranti lämnades för lån till trädgårdsnäringsens rationalisering m. m. med högst 16 000 000 kr.,

7. att begära att regeringen på sätt som i motionen nämnts skyndsamt låt överarbeta trädgårdsnäringsutredningens förslag för att åt trädgårdsnäringsen skapa en fond för marknadsfrämjande och marknadssanerande åtgärder,

8. att begära att regeringen skyndsamt låt utreda och igångsätta rådgivningsverksamheten till trädgårdsanläggningsbranschen.

1978/79:2474 av Kerstin Göthberg m. fl. (c), vari föreslagits att riksdagen beslutade

1. att inrätta en sektion vid maskinprovningarnas allmänna avdelning i Alnarp för provning av trädgårdsbrukets maskiner i enlighet med maskinprovningarnas anslagsframställning,

2. att till Statens maskinprovningar: Uppdragsverksamhet anvisa ett anslag om 580 000 kr.,

1978/79:2476 av Wiggo Komstedt (m) och Bo Lundgren (m), vari hemställt att riksdagen beslutade begära att regeringen skulle

1. uppdra åt trädgårdsnäringsutredningen att med stor skyndsamhet överarbeta förslaget till en fond för marknadsfrämjande åtgärder med avsikt att mer ingående presentera åtgärdsområde, arbetssätt och administration,

2. höja ramen för kreditgarantier till trädgårdsnäringsens rationalisering för budgetåret 1979/80 i enlighet med trädgårdsnäringsutredningens förslag med 16 milj. kr. till 35 milj. kr.,

3. omedelbart återbesätta de vid lantbruksnämnderna vakanta trädgårdsrådgivningstjänsterna,

1978/79:2477 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari hemställt

1. att riksdagen beslutade som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om

- a) prisövervakningen av handeln med trädgårdsprodukter,
 - b) förbättringar för de anställda genom ökade forskningsinsatser för att styra en jämn sysselsättning och därmed ökad trygghet,
 - c) skapandet av en bättre planering av produktionen,
2. att riksdagen beslutade att öka ramarna för statlig kreditgaranti för lån till trädgårdsnäringens rationalisering med 15 milj. kr.,
 3. att riksdagen beslutade att hos regeringen begära en utredning om rådgivning och information till trädgårdsanläggningsbranschen i enlighet med vad som sagts i motionen, samt

1978/79:2495 av Alf Wennerfors (m) och Sten Svensson (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 4) hemställdes att riksdagen beslutade

1. att en fond för stöd till trädgårdsnäringen på sätt som 1974 års trädgårdsnäringsutredning föreslagit inte borde komma till stånd, men att vissa andra stödåtgärder, som utvecklats i motionen, borde utredas,
4. att ramen för kreditgarantier till lån för rationalisering ökades med 16 milj. kr.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för trädgårdsnäringspolitiken,
2. anse motionen 1978/79:2473, yrkandet 1, besvarad med vad utskottet anfört om utgångspunkter för trädgårdsnäringspolitiken,
3. med anledning av motionen 1978/79:2477, yrkandet 1 a, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om prisövervakning på trädgårdsprodukter,
4. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om överlämnande av motionen 1978/79:2477, yrkandet 1 b, till 1974 års trädgårdsnäringsutredning,
5. beträffande fond för marknadsfrämjande åtgärder inom trädgårdsnäringen
 - a. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1978/79:2473, yrkandet 7, 1978/79:2476, yrkandet 1, 1978/79:2477, yrkandet 1 c, samt 1978/79:2495, yrkandet 1 i den del yrkandet avsåg förslag till vissa allmänna stödåtgärder,
 - b. avslå motionen 1978/79:2495, yrkandet 1 i återstående del,
6. godkänna de i propositionen förordade grunderna för stöd till trädgårdsnäringens rationalisering,
7. godkänna vad som i propositionen förordats om stöd till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringen,
8. beträffande rådgivning på trädgårdsområdet
 - a. godkänna vad som i propositionen förordats om rådgivning på trädgårdsområdet,
 - b. lämna motionen 1978/79:2476, yrkandet 3, utan vidare åtgärd,
9. med anledning av motionerna 1978/79:2473, yrkandet 8. och 1978/

79:2477, yrkandet 3, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet hade anfört om utredning angående rådgivning till trädgårdsanläggningsbranschen,

10. beträffande bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m.

a. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:2473, yrkandet 2 såvitt nu var i fråga, medge att under budgetåret 1979/80 statsbidrag beviljades till trädgårdsnäringens rationalisering med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,

b. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:2473, yrkandet 2 såvitt nu var i fråga, till Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.,

11. med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2477, yrkandet 2, samt med bifall till motionerna 1978/79:2473, yrkandet 3, 1978/79:2476, yrkandet 2, och 1978/79:2495, yrkandet 4, medge att för budgetåret 1979/80 statlig kreditgaranti lämnades för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med sammanlagt högst 35 000 000 kr.,

12. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 1978/79:2474.

Reservation hade avgivits av Märta Fredrikson, Ingemar Hallenius och Anders Dahlgren (samtliga c) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen skulle beträffande bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m.

a. med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2473, yrkandet 2 såvitt nu var i fråga, medge att under budgetåret 1979/80 statsbidrag beviljades till trädgårdsnäringens rationalisering med sammanlagt högst 5 000 000 kr.,

b. med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2473, yrkandet 2 såvitt nu var i fråga, till Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.

DAVID WIRMARK (fp):

Herr talman! I det s. k. u-landskapet i GATT, dvs. det allmänna tull- och handelsavtalet, har industriländerna åtagit sig att i största möjliga utsträckning avstå från att införa eller öka tullar på produkter som är eller kan bli av särskilt intresse för u-ländernas export.

Enligt det handlingsprogram för en ny ekonomisk världsordning som antogs vid FN:s extra generalförsamling 1974 skall u-länderna beredas ökat tillträde till i-landsmarknaderna genom successiv avveckling av handelshindren. Varje i-land skall vidare underlätta en ökning av importen från u-länderna och sörja för rimliga möjligheter för u-länderna att få del av marknadstillväxten i de fall då deras produkter konkurrerar med i-ländernas. För att underlätta en ökning av importen från u-länderna bör därför

Tisdagen den
29 maj 1979

Trädgårdsnäringen

i-länderna enligt handlingsprogrammet vidta anpassningsåtgärder.

Det är mot denna bakgrund svårt att förstå den tullhöjning som skatteutskottet tillstyrker för nejlikor och andra snittblommor.

Importen av nejlikor har totalt sett fördubblats på omkring fem år. En stor del av denna ökning avser import från u-länder. Från att ha utgjort några procent kommer nu närmare hälften av importen från Colombia. År 1978 avsåg 16,8 milj. kr. av totalt 35,5 milj. kr. Colombia. Man kan räkna med att vi bara är i början av en ökande u-landskonkurrens på snittblomsterområdet. Odlingens betingelserna är sådana i åtskilliga u-länder att det är lätt att etablera en mycket konkurrenskraftig produktion.

Att möta den ökande u-landskonkurrensen med en förstärkning av gränsskyddet strider mot svensk u-landspolitik och främjar knappast den anpassning som ändå måste ske inom svensk trädgårdsnäring. Regeringen förordade i propositionen om trädgårdsnäringen följdriktigt oförändrade tullar för nejlikor och andra snittblommor. Skatteutskottet däremot tillstyrker en höjning av tullarna med hänvisning till u-ländernas förmånligare klimatiska förutsättningar och till att det finns så många andra och större avsättningsområden för u-ländernas nejlikor. Om nu u-länderna på ett område har komparativa fördelar, bör inte i-länderna rusa fram och vidta åtgärder för att motverka eller uppväga de här fördelarna. Gör man det motverkar man ju en av huvudprinciperna i den internationella arbetsfördelningen.

Sverige har kommit att framstå som något av ett föregångsland när det gäller att stödja u-ländernas intressen. Utskottet anser att en tullhöjning på nejlikor kan godtas utan att en sådan åtgärd skall anses strida mot den traditionellt u-landsvänliga svenska tullpolitiken. Jag betivlar detta. Det torde tvärtom stå klart att det är svårt att bibehålla den u-landsvänliga profilen, när åtgärder av det här slaget vidtas som direkt drabbar u-länder. Redan nu har vi sett exempel på att åtgärder som Sverige har vidtagit kritiserats i internationella fora, därför att de verkar i riktning mot en ökning av protektionismen, en protektionism som speciellt drabbar u-länderna.

Herr talman! Med de här orden har jag i kammarens protokoll velat visa att jag på denna punkt inte kan stödja utskottsmajoriteten.

I detta anförande instämde Kerstin Anér (fp).

INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Propositionen om trädgårdsnäringen har varit efterlängtat. Sedan trädgårdsnäringens utredningen tillsattes har alla förslag i syfte att underlätta för dem som är verksamma med odling av grönsaker och växter lagts åt sidan i väntan på denna utredning. Samtidigt har odlarna upplevt stigande oljepriser, försämrad lönsamhet och växande konkurrens från länder med lägre produktionskostnader. Rationaliseringskraven har vuxit sig starka samtidigt som efterfrågan på bl. a. prydnadsväxter av olika slag har ökat mycket kraftigt. Hela tiden har man fått kämpa mot en hård utlandskonkurrens, där det svenska tullskyddet i hägn av GATT och EG

måste hållas på en nivå som i flera fall ställer de svenska producenterna på hårda prov.

Så läggs propositionen fram i denna den hektiska våren 1979, och dess förslag blir föremål för noggrann granskning men också ett antal motioner.

Från moderata samlingspartiet väcktes en kommittémotion med fem s. k. klämmor, varav en var tredubbel. Antalet yrkanden var alltså sju. Vi försökte att begränsa våra önskemål till de mest angelägna, och det var kanske inte förvånande att ett par av dessa mer eller mindre sammanföll med yrkanden i andra motioner.

Trädgårdsnäringsen är ovanlig i så måtto att ärenden rörande densamma berör flera olika utskott. Den näringspolitiska och energipolitiska delen hänförs till näringsutskottets verksamhetsområde, medan frågor om gränsskydd och skatter berör skatteutskottet. Åtgärder för att främja rationaliseringssträvanden, rådgivning m. m. hör vidare hemma i jordbruksutskottet.

Vår motion 2478 har fått en behandling som torde vara ganska ovanlig – så till vida att ett av utskotten gjort en felaktig hänvisning och ett annat utskott helt enkelt glömt bort att redovisa behandlingen av delar av motionen.

På ledamöternas bänk ligger nu ett ändringsförslag med rubriken "Ändring av betänkandet SkU 1978/79:47 med anledning av propositionen 1978/79:136 ---". Detta ändringsförslag har en kläm med nr 7 a som har formen av någon sorts skatteutskottets generalklausul – en form som, om den vore allmän, i hög grad skulle underlätta behandlingen av motioner som väcks i kammaren.

Men, herr talman, låt mig ta det från början. Jordbruksutskottet säger i sitt betänkande nr 29 att motionen 2478 i sin helhet hänvisats till näringsutskottet. Detta är felaktigt. Ett av de sju yrkandena, det som rör energibesparande åtgärder, är hänvisat dit, men för säkerhets skull tar jordbruksutskottet i sin hemställan under 7 och föreslår att riksdagen måtte godkänna vad som i propositionen förordats om stöd till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringsen – utan att i det sammanhanget omnämna vår motion.

Skatteutskottet har fått hand om de sex övriga yrkandena. Tre av dessa är omnämnda i texten, och ett av dem finns med i den ursprungliga hemställan. I övrigt har de i skatteutskottets betänkande inte annat än omnämnts i reciten.

Vi moderater är glada för att en ändring kommit till stånd. Den har inneburit – enligt det förslag som nu ligger på ledamöternas bord – att ett av motionsyrkandena är bifallet och att motionen i två fall ligger till grund för ändringsförslag i förhållande till propositionen.

Herr talman! Jag skall här bara beröra två sakfrågor, först vårt yrkande om att riksdagen hos regeringen måtte anhålla om föreskrifter för tullverket i syfte att begränsa de kontrollsvårigheter som kan beräknas uppkomma genom övergång till värdetullar. Utskottet har inte alls berört detta yrkande, som är en uppföljning av det förslag som framfördes från trädgårdsnäringsutredningen. Utredningen fann det liksom vi nödvändigt att påpeka de

missförhållanden som finns och som kan beräknas öka. Många seriösa importörer är medvetna om att en oriktig konkurrens uppkommit genom att mindre nogräknade importörer använder sig av dubbla fakturor. Såväl moms som nu också tull skall beräknas på fakturans belopp. Genom att ha fakturor som inte visar det verkliga inköpspriset på produkter från annat land kan avsevärda besparingar göras av medel som annars skulle ha tillfallit statskassan. Tullen vet i allmänhet vad en lastbil väger med en last, men vid en övergång till värdetull har man bara den medföljande fakturan att lita till. Redan nu har emellertid tullverket möjlighet att göra prover, och jag förutsätter att jordbruksministern, som sitter här, kommer att beakta vad trädgårdsutredningen sagt i den här frågan.

Frågan om frysta varor är behandlad i betänkandets text. I moderatmotionen hade påpekats att regeringens förslag om att prövningen av tullnivåerna för frysta bär och frysta köksväxter skall ske först när trädgårdsnäringsutredningen behandlat tullskyddet för beredningar av köksväxter och frukter – med vanliga ord konserver – innebär en ökning av tullen på frysta varor. Det är glädjande att utskottet här säger att det delar motionärernas uppfattning att ett bibehållande av nuvarande tullnivå hade varit att föredra. Utskottet lägger här till or-len "om detta kunnat genomföras utan några komplikationer". Komplikationerna skulle vara att man temporärt måste göra en uppdelning av de frysta varorna i en mängd underpositioner. Motionen avstyrks så med ett uttalande att man förutsätter att utrednings- och lagstiftningsarbetet kan utföras plan enligt. Låt mig hoppas att så blir fallet. Komplikationerna kommer annars att bli betydligt allvarigare än vad som fallet skulle ha blivit om en uppdelning på underpositioner hade gjorts.

Situationen är nämligen den att tullen på konserver, som regleras i kapitel 20 i tulltaxan, blir oförändrad till dess utredningsarbetet är klart, medan tullen på frysta varor med undantag för jordgubbar höjs. I själva verket har de djupfrysta grönsakerna och bären ur konkurrens- och användningssynpunkt väsentligt större likheter med varor enligt kapitel 20 än med färska grönsaker.

Handelsministern är uppenbarligen medveten om de här nämnda relationerna. I varje fall framhåller han i propositionen det angelägna i att tullarna på beredda och frysta varor korresponderar. I propositionen behandlas dock de djupfrysta varorna som färska t. v., varvid statsrådet räknar med att tulländringarna för beredda och frysta varor skall kunna genomföras omkring den 1 januari 1980.

När alltså utskottet förutsätter att utredningsarbetet skall kunna gå plan enligt innebär det att på de sju månader som är kvar skall förslag från utredningens sida kunna läggas fram, remissbehandling ske och förslag till riksdagen framläggas. Jag tvivlar tyvärr på att så blir fallet, men utskottets skrivning är klar, och jag kan inte tyda detta på annat sätt än att utredningsarbetet i detta avseende måste påskyndas.

Det bör erinras om att handelsministern för en vara – djupfrysta jordgubbar – är medveten om svårigheterna och föreslår att tulltaxan för just denna vara skall vara oförändrad tills utredningen är klar. Man kan undra över varför det

skall gälla just djupfrysta jordgubbar – det är i alla fall en produkt som vi har rätt gott om i vårt land. Hallon däremot som importeras i mycket större kvantiteter skulle få en ökning av tullincidensen med 180 %. Och broccoli med 170 %. Tullincidensen mer än fördubblas för brysselkål och små hela bönor. Av dessa varor finns ingen odling för djupfrysning i Sverige.

För de industriföretag som producerar djupfrysta grönsaker eller produkter i vilka sådana ingår skulle det bli total höjning av tullincidensen med mellan 40 och 50 %. För att tala vanligt språk skulle man kanske säga att jordgubbsyoghurten i framtiden måste bli betydligt vanligare än hallonyoghurten.

Men, som sagt, skatteutskottet har den brasklappen i sin förutsättning att arbetet skall bedrivas planenligt, och låt oss hoppas att så blir fallet.

Herr talman! Från många håll har det klagats på att årets propositioner varit alltför snabbt ihopkomna och att kvaliteten inte varit den som bör eftersträvas. Personligen tycker jag kanske att det är värre när riksdagsbehandlingen försvåras på grund av att utskottens arbete inte är av önskvärd kvalitet. Arbetsbelastningen har emellertid varit osedvanligt hård denna vår, och det vore mig fjärran att kritisera vare sig jordbruksutskottet eller skatteutskottet. På sin höjd vill jag uttrycka förvåning över att utskottens ledamöter inte följt upp behandlingen av framlagda motioner. I övrigt har jag inga yrkanden.

STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Skatteutskottet har i sitt betänkande nr 47 behandlat den del av propositionen 136 som berör lagen om tulltaxa. Propositionens förslag innebär vissa ändringar i tullskyddet på trädgårdsområdet. Förslaget innebär också en övergång från viktull till värdetull för vissa produkter. Det innebär både höjningar och sänkningar av tullen samt vissa justeringar av tullperioderna.

Samtidigt har utskottet behandlat ett flertal motioner som väckts i anslutning till propositionen.

Frågan om gränsskyddet för den svenska trädgårdsnäringsens produkter har ingående prövats av 1974 års trädgårdsutredning, som haft som utgångspunkt att bibehålla tullskyddet på i stort sett oförändrad nivå men med beaktande av penningvärdets förändringar. Utredningens förslag innebär totalt sett något ökat tullskydd.

Skatteutskottet har i stora drag följt propositionen, även om utskottet på några punkter vidtagit justeringar. Så har skett för att man på vissa särskilt utsatta områden skall kunna hålla någon del av produktionen kvar inom landet. Det gäller bl. a. beträffande snittblomsodlingen.

Under utredningstiden har åtgärder vidtagits för att bevara denna inhemska produktion. Utredningen har i sitt betänkande varit enig om vilka åtgärder som behövs, och ett enigt utskott har beträffande snittblommorna anslutit sig till det förslag som utredningen presenterade och som också har framförts i motionen 2473 från centerpartiet.

Avvägningarna mellan olika intressen är alltid svåra att göra, inte minst på detta område. Vill vi ha kvar en viss svensk produktion när det gäller

blomsterodling måste vi också skapa en viss trygghet för de i denna odling sysselsatta – anställda och företagare. De förändringar utskottet föreslagit gäller framför allt grundskyddet, och utskottet har också tillstyrkt yrkande 6 i den nyssnämnda centermotionen 2473 – vilken har Thorbjörn Fälldin som första namn – om fortsatta åtgärder mot lågprisimport. Jag anser att denna punkt är av oerhörd stor vikt. Regeringen får i uppdrag att skyndsamt utarbeta skyddsåtgärder för att förhindra det som vi i vanliga fall kallar för dumping – med andra ord lågprisimport. Det är synnerligen angeläget att man här vidtar åtgärder för att kunna möta den situation som uppstår vid vissa tillfällen.

Under dagens debatt har David Wirmark framfört kritik mot skatteutskottets ställningstagande när det gäller nejlikodlingen. Vi har ju byggt upp en ganska omfattande nejlikodling i vårt eget land. Det har satsats inte så litet kapital. Det finns en ganska stor grupp sysselsatta, och det är givet att här föreligger ett visst intresse i vårt land – så har både utredningen och skatteutskottet bedömt det – att vi skall ha kvar någon del av odlingen inom landet.

David Wirmark sade själv att man kan förvänta en ökad konkurrens från u-länderna på detta område, och det är jag beredd på. Men då är det ännu mer motiverat att vidtaga en justering av importskyddet – en justering som i stort sett motsvarar den penningvärdeförändring som skett sedan det tidigare skyddet fastställdes. Vi skall vara medvetna om att ett fast tullskydd ständigt minskar i värde i och med att inflationen pågår.

Ingrid Sundberg framförde viss kritik mot skatteutskottet, och det är givetvis beklagligt att motionen 2478 inte har kommit med i hemställan. I sak har motionen behandlats; den är behandlad i yttrandet, men den har fallit bort på ett par ställen i hemställan. Nu är ju inte detta något unikt – under den tidspress behandlingen av olika ärenden och utarbetandet av yrkanden sker händer sådant här ganska ofta. Men i sak har motionen när det gäller nejlikorna – där den överensstämmer med centerns partimotion – blivit tillgodosedd.

Jag skall inte försvara utskottets handlingssätt. Jag vill emellertid klart säga att det denna gång, liksom när det eljest händer en sådan här sak, är fråga om ett olycksfall i arbetet. I och med att det rättats till här är ju ingen olycka skedd.

Vi har anledning att i sak se denna fråga som mycket betydelsefull, främst för de i denna näring sysselsatta, men också för hela vårt samhälle. Det är för mig en glädje, herr talman, att utskottet avgivit ett enhälligt yttrande, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

DAVID WIRMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! I världsekonomin har på senare år tendenser till protektionism gjort sig alltmer kännbara. GATT-sekretariatet har gjort beräkningar enligt vilka 3–5 % av världshandeln sedan 1974 på ett eller annat sätt påverkats av handelsbegränsande åtgärder. Denna protektionistiska utveckling har negativt påverkat tillväxt- och utvecklingsprocessen i u-länderna och hindrat den strukturanpassning i i-länderna som anses nödvändig för att

lämna utrymme åt ökad framtida import på områden där u-länderna har stor tillväxtpotential. Det område som jag har tagit upp till diskussion här passar väl in på den beskrivningen.

Genom utskottets förslag deltar vi i de handelsbegränsande åtgärderna, till nackdel för berörda u-länder, eftersom utskottet uppenbarligen vill motverka de komparativa fördelar som vissa u-länder har på området.

Ändå är det ju så att Sverige som ett litet handelsberoende land måste se med oro på de ökade tendenserna till protektionism. Vi vet att vi själva kan utsättas för sådana åtgärder och att de kan få allvarliga effekter för oss. Vi vet också – och det är en traditionell svensk uppfattning – att en rationell internationell arbetsfördelning åstadkommes främst genom en liberal handelspolitik.

Stig Josefson har i utskottets namn försvarat de förslag till höjning av tullar för nejlikor och andra snittblommor som utskottet har framlagt och sagt att det finns ett visst intresse för att bevara den odlingen i Sverige. Jag vill instämma i att det finns ett sådant intresse, men jag vill samtidigt betona att vi måste vara väldigt restriktiva när det gäller att ta till handelsbegränsande åtgärder för att värna om dessa intressen.

När det gäller u-landspolitiken har vi accepterat att försörjnings- och beredskapsskäl kan vara motiv för att vi vidtar skyddsåtgärder. Det skälet kan jag acceptera, men de motiven gäller ju inte det område som vi nu diskuterar.

Jag vill upprepa att utskottets förslag går stick i stäv mot vår deklarerade u-landspolitik. Genom biståndet söker vi stödja u-ländernas ansträngningar att exportera. Men när de väl lyckas, när de blir effektiva – skall vi då vända på idealen och argumentationen och höja tullarna? Det är det frågan gäller.

STIG JOSEFSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade att vi vill ha kvar en viss del av den odlingen inom vårt land. Om man vill det, tycker jag det är riktigt att man också skapar något så när drägliga inkomstförhållanden för de i denna odling sysselsatta. Vill man däremot helst ta bort hela odlingen, bör man säga detta rent ut och se till att man får en möjlighet att sysselsätta personalen och företagen på något annat område.

Sedan måste jag till David Wirmark ställa frågan: Anser David Wirmark att det är inflationen som skall bestämma tullskyddet? Faktum är att man här närmast återför tullskyddet till det ursprungliga värdet, och från den synpunkten sett är det ju ingen höjning. Vid andra tillfällen har, inte minst folkpartiet, varit angeläget om att förändringar i penningvärdet inte skall få ändra värden och skalor som riksdagen fastställt.

DAVID WIRMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har kritiserat utskottet för att utskottet föreslår en höjning av tullarna på dessa varor. Enligt min bedömning hade det fuller väl räckt med regeringens förslag som innebar oförändrade tullar. I och med att man höjer tullarna går man i en riktning uppåt, och det motverkar u-ländernas

intressen. Den sammanvägning av u-landsintressen och svenska intressen som vi numera brukar skryta med att vi gör i svensk politik, och som bildar grunden för vår u-landspolitik, kan jag inte finna i skatteutskottets förslag. I sin argumentation har utskottet enbart tagit hänsyn till de inhemska intressena och inte sett till att tullhöjningen kommer att drabba u-länderna – och i synnerhet ett visst u-land – mycket hårt.

STIG JOSEFSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Regeringens förslag innebar, om man ser till realvärdet, ett väsentligt sänkt tullskydd jämfört med vad det var vid den tidpunkt då det senast fastställdes, det kommer vi inte ifrån. Frågan är om man skall låta inflationen urholka skyddet för en svensk odling. Jag är övertygad om att snittblomsodlingen kommer att få mycket stor konkurrens utifrån också i fortsättningen. Men med det av utskottet föreslagna tullskyddet kommer vi att kunna bevara en del av snittblomsodlingen.

Andre vice talmannen anmälde att David Wirmark anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Jag tycker som David Wirmark att det är angeläget att noggrant vårda den u-landsprofil som vi i vårt land är eniga om att ha. Men då måste vi också vara beredda att betala något för den profilen. Vi kan väl ändå inte, David Wirmark, räkna med att trädgårdsnäringens folk ensamma skall stå för kostnaderna? Då är det inte vi som kan skryta med den profilen.

Eftersom trädgårdsnäringens folk faktiskt är den grupp inom de areella näringarna som har drabbats av de största svårigheterna i och med att vi har öppnat vårt lands gränser och i och med våra närmare kontakter med EG har det länge varit utomordentligt angeläget att kompensera denna grupp så att näringen kan bibehållas i vårt land. Om man menar allvar med att kämpa för vår u-landsprofil borde man i propositionen ha föreslagit andra lösningar, för det kan inte vara rimligt att trädgårdsnäringens utövare ensamma skall svara för kostnaderna.

Vi har anledning att med stor glädje konstatera att vi nu står inför ett riksdagsbeslut som i någon mån ger rättvisa, trygghet i arbetet och framtidstro åt trädgårdsnäringen. Vi får bara beklaga att propositionen inte helt har kunnat leva upp till utredningens förslag. Dess bättre har vi inom jordbruksutskottet kunnat ena oss på en rad viktiga punkter när det gäller att följa upp önskemålen från trädgårdsnäringens utredningen. Jag skall i korthet redovisa dem.

För det första är det fråga om målformuleringarna. I en del motioner har det påtalats att dessa i propositionen kanske inte var så distinkta och tydligt uttryckta som man kunde önska. Till följd därav säger jordbruksutskottet att man utgår från att näringen skall erbjuda en trygg sysselsättning och en god arbetsmiljö. Visserligen tillstyrker vi inte direkt motionerna, men vi hoppas att den skrivning som vi har gjort skall ha sin betydelse för dem som har att

följa upp riksdagsbeslutet.

För det andra har utskottet i linje med uppföljningen av nämnda målformulering tillmötesgått kraven på prisövervakning och ökad forskning genom ett tillkännagivande.

För det tredje har utskottet en skrivning och gör ett tillkännagivande angående fortsatt utredningsarbete i trädgårdsnäringsutredningen, som bör inriktas på att skapa ett system med kollektiva marknadsfrämjande åtgärder. Vi anser detta vara en mycket väsentlig bit som fattas i totalbilden.

För det fjärde har ett utredningskrav tillgodosetts när utskottet uttalat sig för en fortsatt utredning beträffande särskild rådgivningsverksamhet. Vi har för det femte, enligt en rad motionskrav och trädgårdsnäringsutredningens förslag, enat oss om en höjning av den statliga kreditgarantiramens från 29 till 35 miljoner.

För det sjätte har vi föreslagit inrättande av en särskild sektion vid statens maskinprovningar för provning av trädgårdsmaskiner. Det är i enlighet med kravet i motion nr 2474 av Kerstin Göthberg m. fl. Vi anser detta vara angeläget och menar att förslaget skyndsamt bör prövas, så att regeringen kan behandla hithörande spörsmål i samband med höstens budgetarbete. Utskottet gör där ett tillkännagivande.

Jag vill beklaga att utskottet inte har kunnat ställa upp på kravet på 5 miljoner i statsbidrag till trädgårdsnärings rationalisering, som återfinns i centermotionen 2473. Kravet är så starkt motiverat i utredningen att jag närmast vill tolka det som ett tryckfel när det i propositionen står 2 miljoner i stället för 5. Kravet på 5 miljoner är mycket blygsamt, och det fanns mycket starka motiv för ett bifall. Vi har påtalat detta i en reservation som har fogats till utskottsbetänkandet. Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till den reservationen och därutöver till utskottets hemställan.

BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till samtliga moment i jordbruksutskottets hemställan i det betänkande vi nu har till behandling. Betänkandet grundar sig på propositionen 1978/79:136 om trädgårdsnäringen, som jordbruksminister Eric Enlund och handelsminister Hadar Cars gemensamt framlagt.

I propositionen läggs fram förslag till riktlinjer för trädgårdsnäringspolitiken. Dessa grundar sig på de förslag som avgivits av 1974 års trädgårdsnäringsutredning. I propositionen behandlas förutom riktlinjer för politiken det statliga finansiella stödet till trädgårdsnärings rationalisering, stödet till energibesparande åtgärder inom näringen samt den statliga rådgivningen på området. I den del som framlagts av handelsminister Cars behandlas tullskyddet för trädgård produkter.

Förutom 1974 års trädgårdsnäringsutredning har jordbruksdepartementet som underlag haft dels betänkandet Svensk trädgårdsnäring: Produktion, rationalisering och internationella förhållanden, dels betänkandet Svensk trädgårdsnäring: Rådgivning.

Vidare har 1974 års trädgårdsnäringsutredning anmält att den avser att i

senare betänkande ta upp vissa ytterligare frågor, såsom distributions- och marknadsfrågor, samt frågor om försök, forskning och utbildning.

Det senast anförda ger besked om att statsmakterna har ett stort intresse av att de goda förutsättningar som trädgårdsnäringen har i vårt land verkligen skall tas till vara.

Glädjande nog har jordbruksutskottet i stort sett varit enigt i sina slutsatser vid behandlingen av här berörd proposition. Till betänkandet har det fogats en reservation av centerpartiets ledamöter i utskottet. I densamma yrkas på höjning av statsbidraget till trädgårdsnäringens rationalisering från regeringens förslag 2 milj. kr. till 5 milj. kr. Jag yrkar avslag på denna reservation. Det är ändå fråga om anslagshöjningar i detta betänkande såväl som i andra betänkanden med anknytning till trädgårdsnäringen. Jag vill hänvisa bl. a. till anslaget till energisparåtgärder, som i budgetpropositionen höjts med 1 milj. kr. till 4 milj. kr. för budgetåret 1979/80. Det ansträngda budgetläget måste givetvis spela in även vid behandlingen av medelstilldelningen i detta ärende.

Vidare är det svårbedömt hur stor efterfrågan på medel blir både vad gäller bidrag till energisparåtgärder och vad gäller bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering. Skulle det visa sig att efterfrågan på medel blir mycket stor har regeringen möjlighet att återkomma till riksdagen i frågan med äskanden på tilläggsbudget. Om detta har utskottet erinrat i sin skrivning i betänkandet.

Vidare har ju utskottet i enighet föreslagit riksdagen besluta höja ramen för kreditgaranti för lån till trädgårdsnäringens rationalisering till högst 35 milj. kr.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till vad jordbruksutskottet hemställt på samtliga punkter i sitt betänkande 1978/79:29.

FRITZ BÖRJESSON (c):

Herr talman! Jag skall inflika några ord med anledning av skatteutskottets betänkande nr 47 vad gäller utskottets behandling av motionen 2472 med förslag till höjning av tullskyddet för lök. Motionen är undertecknad av företrädare för fyra partier.

Lök är ju en litet udda produkt. Lökodling är inte trädgårdsmästeri i vanlig ordning. Det är en fältodlad grönsak. På grund av klimatiska förhållanden och genom tradition stor kunnighet hos befolkningen förekommer en stor del av denna odling i min egen hembygd på Öland. Av de dominerande familjejordbruksföretagen ägnar sig nära en tredjedel eller ungefär 200 familjejordbruk åt lökodling. Men pristrycket utifrån har under senare år varit starkt, och man har befarat att odlingen skulle gå tillbaka eller kanske rent av försvinna. U-landsfrågorna har förts in i debatten här, men konkurrensen utifrån har under senare år i huvudsak kommit från öststaterna. Tidigare år kunde det hända någon gång att det förekom konkurrerande import från Egypten.

Att värna om lökproduktionen är en mycket god regionalpolitik, som ger arbete åt ett sysselsättningssvagt område av vårt land. Inte bara odling utan också sortering och lagring sysselsätter förhållandevis många människor

inom LO-sektorn.

Vi motionärer har yrkat att importtullen skulle öka från 16 %, som föreslås i propositionen, till 25 % och att den tullfria tiden fr. o. m. den 1 mars t. o. m. den 1 juli skulle minska med mars månad. Vi har också yrkat att lökproduktionen skulle överföras till jordbruksregleringen och att man i samband därmed skulle ta ut importavgifter och få matlök importskyddad på samma sätt som övriga jordbruksprodukter.

Utskottet föreslår efter sin behandling av motionen att tullskyddet skall ökas från 16 % till 20 %. Utskottet är inte nu berett att uttala sig för ett slopande av tullfriheten för mars månad utan vill avvakta resultatet av dagens beslut. Beträffande överföring av matlök till jordbruksregleringen erinrar utskottet om att detta spörsmål f. n. är föremål för regeringens prövning. Man får väl säga att vad utskottet föreslagit är en framgång som man naturligtvis inte skall ringakta. Även om odlarna och vi motionärer kanske hade tänkt oss att importtullen kunde höjas ännu mer är resultatet ändå ganska bra.

I debatten här talas det om att man genom frihandel skapar en bättre arbetsfördelning i världen. Att man t. ex. med en helt fri handel skulle skapa en bättre arbetsfördelning har jag väldigt svårt att förstå.

Jag vill än en gång understryka att det här dag inte är någon u-landsfråga. Den hårda konkurrensen kommer från öststaterna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan i betänkande nr 47.

Överläggningen var härmed slutad.

Jordbruksutskottets betänkande nr 29

Mom. 1-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Märta Fredrikson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Einar Larsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 29 mom. 10 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Märta Fredrikson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Einar Larsson begärde rösträk-

ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 209
Nej - 68
Avstår - 4

Mom. 11 och 12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Skatteutskottets betänkande nr 47

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:32 med anledning av propositionen 1978/79:176 om rapportering av oljeföreningar m. m. jämte motioner

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17 På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 18 Anmälades och bordlades

Motion

1978/79:2718 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:217 om bildande av nationalparker i Skuleskogen och Tiveden

§ 19 Anmälades och bordlades

Skatteutskottets betänkanden

1978/79:58 med anledning av propositionen 1978/79:185 om ändring i dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Schweiz jämte motioner

1978/79:61 med anledning av motioner på bostadsbeskattningsens område

Socialutskottets betänkande

1978/79:47 med anledning av propositionen 1978/79:178 om hushållarsystem inom hälso- och sjukvården m. m. jämte motioner

Jordbruksutskottets betänkanden

1978/79:35 med anledning av propositionen 1978/79:205 med förslag till renhållningslag, m. m. jämte motioner

1978/79:36 med anledning av propositionen 1978/79:208 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. jämte motioner

1978/79:37 med anledning av motioner om vissa jordbrukspolitiska frågor

Näringsutskottets betänkande

1978/79:59 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vissa delar, propositionen 1978/79:123 om riktlinjer för industripolitiken, m. m. och propositionen 1978/79:184 om lag om ändring i lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser jämte motioner

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

*Meddelande om
frågor*

§ 20 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 29 maj

1978/79:578 av *Sven-Erik Nordin* (c) till bostadsministern om parkeringsanordningar vid statliga byggnader:

Enligt gällande byggnadsstadga är fastighetsägare skyldig att anordna parkeringsutrymme för såväl långtids- som korttidsparkering. Bestämmelserna i detta avseende är tvingande och omfattar såväl befintlig bebyggelse som nybyggnad. Kronan är dock särbehandlad i byggnadsstadgan. Statlig myndighet har möjlighet att själv dispensera från stadgans bestämmelser och de föreskrifter som utfärdats med stöd av denna. Kronan behöver t. ex. inte ha byggnadslov för sitt byggande, man behöver inte följa kommunens parkeringsnormer osv.

Med stöd av relaterade förhållanden har kronan därför under en följd av år kunnat övervältra en del av sin parkeringsbyggnadsskyldighet på kommunerna. Denna utveckling har varit betungande för kommunerna, då besöksfrekvensen vid statliga myndigheter ofta är stor, vilket i sin tur kräver omfattande parkeringsanordningar.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor:

1. Vill statsrådet redogöra för regeringens principiella uppfattning om kronans ansvar för parkeringsanordningar vid statliga byggnader?

2. Överväger regeringen att vidta åtgärder för en klarare och mera rättvis gränsdragning mellan stat och kommun i den aktuella frågan?

1978/79:579 av *Mats Hellström* (s) till utrikesministern om FN:s biståndsgans samarbete med multinationella livsmedelsföretag:

Ett stort antal multinationella livsmedelsföretag har tidigare samarbetat med FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation, FAO, genom Industry Cooperative Program (ICP), i former som hårt kritiserats från svensk sida av såväl regeringen som LO och TCO. Risker har funnits för att de privata företagen och deras organisation otillbörligt skulle kunna påverka FAO:s arbete och genom tidig information om projekt få kommersiella fördelar före andra leverantörer etc. Till följd av bl. a. den svenska kritiken har systemet sedermera upphört. De multinationella företagen inom livsmedelsområdet

Nr 159

Tisdagen den
29 maj 1979

*Meddelande om
frågor*

har därefter sökt en ny anknytning till FN-systemet. Långtgående planer finns inom FN-sekretariatet på att knyta multinationella företag till UNDP genom en ny samarbetsorganisation, Industrial Council for Development (ICD). Också dessa planer har kritiserats från svenskt håll.

Vid UNDP:s styrelsemöte inom kort kommer att behandlas förslag till riktlinjer för avtal mellan UNDP och externa organisationer. Förslaget kan betraktas som skraddarsytt för att åstadkomma ett samarbete mellan multinationella företag, i första hand livsmedelsföretag, och FN:s biståndsverksamhet. Det finns anledning att också beträffande det nya modifierade förslag som nu föreligger inom UNDP rikta kritik mot riskerna för framtida sammanblandning av kommersiella intressen och FN:s biståndspolitik.

Mot denna bakgrund får jag till utrikesministern ställa frågan:

Vilken inställning kommer den svenska regeringen att inta vid UNDP:s styrelsemöte till förslaget om riktlinjer för avtal med externa organisationer – mot bakgrund av de multinationella livsmedelsföretagens intresse av att liera sig med FN:s biståndsorgan?

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 18.01.

In fidem
BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert